

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2005:23

*Arja Rimpelä, Susanna Rainio, Lasse Pere,
Tomi Lintonen, Matti Rimpelä*

Tupakkatuotteiden

---

ja päihteiden käyttö 1977 – 2005

Nuorten terveystapatutkimus 2005

TIIVISTELMÄ

Arja Rimpelä, Susanna Rainio, Lasse Pere, Tomi Lintonen, Matti Rimpelä.
Tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977 – 2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005. Helsinki 2005. 118 s. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä, ISSN 1236-2115, 2005: 23).
ISBN 952-00-1854-9 (nid.), ISBN 952-00-1855-7 (PDF)

Tässä raportissa tarkastellaan 12-18 -vuotiaiden tupakkatuotteiden ja alkoholin käyttöä sekä alkoholi- ja tupakka-asenteita, tupakansavulle altistumista ja sosiaalista altistumista huumeille Nuorten terveystapatutkimuksen aineistoissa 1977–2005 keskittyen 2000-luvun kehitykseen. Nuorten terveystottumuksia on seurattu valtakunnallisin postikyselyin vertailukelpoisin menetelmin vuodesta 1977 joka toinen vuosi. Tuorein kysely tehtiin helmi–huhtikuussa 2005. Kyselyyn vastasi 6503 nuorta. Vastausprosentti (66 %) oli 3 %-yksikköä alempi kuin vuonna 2003.

Alkoholin käyttö, humalajuominen, sosiaalinen altistuminen huumeille ja tyttöjen tupakointi yleistyivät 1990-luvulla. Terveiden kannalta myönteinen käänne tapahtui vuosituhannen alussa. Keskeiset muutokset 2000-luvulla olivat seuraavat:

Tupakkakokeilujen aloittamisen siirtyi myöhempään ikään ja myöhentyminen jatkui myös vuosien 2003-2005 aikana. Tyttöjen tupakoinnin nousu pysähtyi ja kääntyi laskuun 2000-luvulla, poikien jo aikaisemmin. Päivittäin tupakoivien osuudet 14-16-vuotiailla ovat lähellä vuoden 1979 lukuja, jotka ovat alhaimmat koskaan mitatut.

Poikien nuuskakokeilut ja nykyinen nuuskaaminen vähenivät vuoden 2001 jälkeen lukuun ottamatta 18-vuotiaita. Tyttöillä kokeilut ja säännöllinen nuuskaaminen pysyivät harvinaisina.

Tupakansavulle altistuminen (passiivinen tupakointi) väheni erittäin merkittävästi vuoden 1991 jälkeen, jolloin sitä ensimmäisen kerran mitattiin.

Asenteet tupakointia kohtaan tiukentuivat. Tupakan myyntikiellon alle 18-vuotiaille hyväksyivät vuonna 2005 lähes kaikki, kahviloiden, baarien ja ravintoloiden savuttomuuden lähes 70 %. 12- ja 14-vuotiaista lähes 80 % piti tupakointia ”luuserien” puuhana.

Raittius lisääntyi 2000-luvulla ja alkoholikokeilut siirtyivät myöhempään ikään. Alkoholin käyttö väheni 12-14-vuotiailla edelleen vuosien 2003 ja 2005 välillä. 16- ja 18-vuotiailla pojilla viikoittaisen ja kuukausittaisen alkoholin-

käytön laskeva trendi pysähtyi, 18-vuotiailla tytöillä käyttö lisääntyi vuoteen 2003.

14-16-vuotiaiden poikien humalajuominen harvinaistui 1997-2003, mutta väheneminen pysähtyi vuoden 2003 jälkeen. 18-vuotiaiden poikien viikoittainen humalajuominen yleistyi 7 %:sta 12 %:iin vuosina 2003-2005. 18-vuotiailla tytöillä humalajuominen yleistyi 2000-luvulla, mutta ei kahden viime vuoden aikana. Humalajuominen oli koko tarkastelujakson ajan harvinaista 12-vuotiailla.

Viidennes 12-vuotiaista katsoi vuonna 1979, että kohtuullinen alkoholinkäyttö kuuluu tavalliseen elämänmenoon. Tämä osuus kasvoi 33 %:iin vuonna 1999 ja edelleen 52 %:iin vuonna 2005.

Sosiaalinen huumeille altistuminen väheni vuoden 2001 jälkeen. Sekä niiden osuus, jotka tiesivät tuttaviansa joukossa huumaavia aineita käyttäneitä, että niiden osuus, joille oli tarjottu huumeita, väheni edelleen vuosina 2003 ja 2005.

Nuorten tupakkatuotteiden käytön kehitys on viime vuosina edennyt pääosin Terveys 2015 -kansanterveysohjelman tavoitteiden suuntaisesti. Alkoholin hinnan alennus vuonna 2004 näyttää pysäyttäneen alkoholin käytön laskevan trendin ja lisänneen viikoittaista humalajuomista 18-vuotiailla pojilla.

Avainsanat: alkoholi, altistuminen, arviointi, huumeet, nuoret, päihteet, tupakka

REFERAT

Arja Rimpelä, Susanna Rainio, Lasse Pere, Tomi Lintonen, Matti Rimpelä.
Konsumtionen av tobak, alkohol och droger mellan 1977–2005. Hälsounder-
sökning bland unga 2005. 118 s. (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter,
ISSN 1236-2115, 2005: 23)
ISBN 952-00-1854-9 (inh.), ISBN 952-00-1855-7 (PDF)

I denna rapport undersöker man 12–18-åringarnas konsumtion av tobak och alkohol samt inställning till alkohol och tobak, exponering för cigarettök och social utsatthet för narkotika i materialet 1977–2005 för Hälsoundersökning bland unga genom att koncentrera sig på utvecklingen under 2000-talet. De ungas hälsovanor har följts upp genom riksomfattande postenkäter med jämförbara metoder vartannat år sedan år 1977. Den senaste enkäten gjordes i februari–april 2005. Enkäten besvarades av 6 503 ungdomar. Svarefrekvensen (66 %) var 3 procentenheter lägre än år 2003.

Konsumtionen av alkohol, att dricka sig berusad, social utsatthet för narkotika och rökning bland flickor blev vanligare under 1990-talet. En ur hälsoperspektiv positiv vändning skedde i början av årtusendet. Följande väsentliga förändringar har skett under 2000-talet:

Åldern för när man provar att röka första gången steg och denna höjning av åldern fortsatte även under åren 2003–2005. Den ökade rökningen bland flickor avstannade och vände neråt under 2000-talet, bland pojkarna redan tidigare. Siffrorna för andelen 14–16-åringar som röker dagligen är nära siffrorna för år 1979 som är den lägsta som någonsin har mätts.

Pojkarnas snusexperiment och regelbundna snusande avtog efter år 2001 med undantag av 18-åringarna. Snusexperiment och regelbundet snusande bland flickor var även fortsättningsvis sällan förekommande.

Exponeringen för cigarettök (passiv rökning) minskade betydligt efter år 1991 då man mätte detta för första gången.

Inställningen till rökning skärptes. År 2005 godkändes förbudet mot försäljning av cigaretter till personer under 18 år av så gott som alla och rökfria kaféer, barer och restauranger av närmare 70 %. Av 12–14-åringarna ansåg nästan 80 % att rökning var någonting som bara ”losers” sysslade med.

Nykterheten ökade under 2000-talet och åldern för när man provar på alkohol steg. Alkoholkonsumtionen bland 12–14-åringar minskade ytterligare mellan åren 2003 och 2005. Den sjunkande trenden när det gäller den veckovisa och månatliga alkoholkonsumtionen för 16-åringar och 18-åringar avstannade; bland 18-åringar flickor ökade konsumtionen fram till år 2003.

Att dricka sig berusad blev mer sällsynt bland 14–16-åringar åren 1997–2003 men efter 2003 avstannade minskningen. Andelen 18-åriga pojkar som hade för vana att dricka sig berusade varje vecka steg från 7 % till 12 % under åren 2003–2005. Att dricka sig berusad blev vanligare bland flickor i 18-årsåldern under 2000-talet men inte längre under de sista två åren. Under hela undersökningsperioden var det ovanligt bland 12-åringar att dricka sig berusade. År 1979 ansåg var femte 12-åring att en rimlig alkoholkonsumtion hör de till det dagliga livet. Denna andel steg till 33 % år 1999 och vidare till 52 % år 2005.

Den sociala utsattheten för narkotika minskade efter år 2001. Både andelen personer som hade använt droger bland sina vänner och bekanta och personer som hade blivit erbjudna narkotika minskade under åren 2003 och 2005.

Utvecklingen av konsumtionen av tobaksprodukter bland unga har under de senaste åren huvudsakligen gått i samma riktning som målen för folkhälsoprogrammet Hälsa 2015. Sänkningen av alkoholpriset år 2004 tycks ha stoppat den sjunkande trenden för alkoholkonsumtionen och ökat andelen 18-åriga pojkar som dricker sig berusade varje vecka.

Nyckelord: alkohol, berusningsmedel, droger, exponering, tobak, unga, utvärdering

SUMMARY

Arja Rimpelä, Susanna Rainio, Lasse Pere, Tomi Lintonen, Matti Rimpelä. Use of tobacco products and substance use in 1977 – 2005. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005. Helsinki 2005. 118pp. (Reports of the Ministry of Social Affairs and Health, ISSN 1236-2115, 2005: 23) ISBN 952-00-1854-9 (print), ISBN 952-00-1855-7 (PDF)

This report focuses on the use of tobacco products and alcohol among 12-18-year-old adolescents, their attitudes toward alcohol and tobacco, exposure to tobacco smoke, and social exposure to drugs as displayed in the materials of the Adolescent Health and Lifestyle Survey between 1977 and 2005, with emphasis on trends in the 21st century. Adolescent health habits have been followed by nationwide postal surveys using comparable methods every other year starting in 1977. The latest survey was conducted in February-April 2005. Altogether 6,503 adolescents responded to the inquiry. The response rate (66 %) was 3 % lower than that of the previous survey in 2003.

Use of alcohol, drunkenness, social exposure to drugs among both sexes, and smoking among girls became more common in the 1990s. The start of the new millennium marked a positive turn in health-related issues. The most remarkable changes in the current decade are:

Experiments with tobacco use are started at a later age than before and this trend also continued from 2003 to 2005. The rising trend of smoking among girls stopped and began to fall at the onset of the 21st century, among boys even earlier. The proportions of daily smokers among 14-16-year-olds approach those of 1979, which were the lowest ever measured.

Snuff experiments and current snuff use among boys have decreased after 2001, apart from 18-year-olds. Among girls, both experimenting and regular snuff use remained rare.

The falling trend of exposure to tobacco smoke (passive smoking) was highly significant after 1991 when it was measured for the first time.

Attitudes toward smoking have become stricter. In 2005, a ban on tobacco sales to under 18-year-olds was approved of by nearly all; non-smoking in coffee shops, bars and restaurants was accepted by almost 70 %. Among 12- and 14-year-olds, nearly 80 % considered that smoking is something that is done by 'losers'.

Abstinence has increased in the 2000s and experiments with alcohol are started at a later age. Use of alcohol decreased further among 12-14-year-olds between 2003 and 2005. Among 16- and 18-year-old boys, the falling trend of

weekly and monthly alcohol use came to a standstill, while among 18-year-old girls, the use kept rising until 2003.

Drunkenness among 14-16-year-old boys grew rarer from 1997 to 2003, but this trend stopped after 2003. Among 18-year-old boys, weekly drinking until really drunk increased from 7 % in 2003 to 12 % in 2005. Among 18-year-old girls, drinking until really drunk became more common from 2000 to 2003 but no longer so in the past two years. Among 12-year-olds, drunkenness was rare over the entire period of review. In 1979, one-fifth of 12-year-olds saw a moderate use of alcohol as part of everyday life. This proportion increased to 33 % in 1999, and further to 52 % in 2005.

Social exposure to drugs diminished after 2001. The proportion of adolescents knowing acquaintances who had used drugs continued falling in 2003 and 2005, and likewise did the proportion of adolescents who had been offered drugs.

On the whole, the trend of tobacco products use among adolescents has followed the course envisaged in the objectives of the national public health programme, Health 2015. The reduction in alcohol prices in 2004 seems to have interrupted the falling trend of alcohol use and contributed to increased weekly binge drinking among 18-year-old boys.

Key words: adolescents, alcohol and drugs, exposure, evaluation, substance use, tobacco

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
REFERAT	5
SUMMARY	7
SISÄLLYS	9
TAULUKKO- JA KUVIOLUETTELOT	11
JOHDANTO	25
AINEISTOT JA MENETELMÄT	26
<i>Tupakan ja päihteiden käytön indikaattorit</i>	29
TUPAKOINTI	32
<i>Tupakointikokeilut</i>	32
<i>Tupakkatuotteiden päivittäinen käyttö</i>	33
<i>Nuuskan käyttö</i>	34
<i>Päivittäinen savukkeiden poltto</i>	37
<i>Savukkeiden kulutus</i>	38
<i>Itse käärityt savukkeet</i>	39
<i>Tupakansavulle altistuminen</i>	40
<i>Tupakkaan liittyvät mielipideväittämät</i>	40
ALKOHOLIN JUOMINEN	42
<i>Raittius ja alkoholin kokeiluikä</i>	42
<i>Alkoholin juomistiheys</i>	43
<i>Humalajuominen</i>	45
<i>Alkoholin kuuluminen tavalliseen elämään</i>	47
SOSIAALINEN ALTISTUMINEN HUUMEILLE	48
<i>Tuttavien huumeiden käyttö</i>	48
<i>Huumeiden tarjonta</i>	49
POHDINTA	52
<i>Teini-ikäisten tupakointi vähenee: kokeilut ja säännöllinen tupakointi siirtyvät myöhempään ikään</i>	52

<i>Asenteet tupakointirajoituksia kohtaan muuttuneet myönteiseksi: myyntikielto ja savuttomuus hyväksytään.....</i>	52
<i>Tupakansavulle altistutaan yhä vähemmän.....</i>	53
<i>Tupakointi mielletään luuserien puuhaksi.....</i>	54
<i>Tupakoinnin vähenemisen taustalla useita tekijöitä.....</i>	55
<i>Raittius yleistyy, toistuvan alkoholin käytön ja humalajuomisen väheneminen pysähtynyt.....</i>	58
<i>Huumeita kohdataan entistä harvemmin.....</i>	60
<i>Lasten ja nuorten hyvinvoinnin yleinen edistäminen.....</i>	60
<i>Toteutuvatko Terveys 2015 -kansanterveysohjelman tavoitteet?.....</i>	61
<i>Tulosten luotettavuus.....</i>	62
KIITOKSET	63
KIRJALLISUUS	65
LIITETAULUKOT.....	69
LIITE 1. Otostaulukko.....	95
LIITE 2. Vastausaktiivisuuden vähenemisen vaikutus tulokseen.....	97
LIITE 3. Vuoden 2005 kyselylomake	105

TAULUKKO- JA KUVIOLUETTELOT

Taulukot / Tables

1. Vastanneiden lukumäärät ja vastausprosentit Nuorten terveystapatutkimuksen kyselyissä 1977–2005 sukupuolen ja iän mukaan.

Numbers of respondents and response rates in the Adolescent Health and Lifestyle Surveys in 1977-2005, by sex and age.

2. Tupakkatuotteiden (kaikki yhteensä) sekä savukkeiden ja nuuskan päivittäinen käyttö (%) 14-, 16- ja 18-vuotiailla pojilla 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Daily use (%) of tobacco products (all products inclusive) and cigarettes and snuff in 14, 16 and 18-year-old boys in 1981-2005. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Kuviot / Figures

1. Tupakointia kokeilleiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Percentage of 12-18-year-olds who have tried tobacco in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

2. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Age-adjusted percentage of 14-18-year-olds who use tobacco products daily in 1981-2005, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

3. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Percentage of 12-18-year-olds who use tobacco products daily in 1981-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

4. Nuuskaa joskus kokeilleiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) vuosina 1981–2005 iän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Percentage of 12-18-year-olds who have tried snuff in 1981-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

5. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien 12–18-vuotiaiden poikien osuudet (%) iän mukaan 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.
Percentage of 12-18-year-old boys who use snuff occasionally or daily in 1981-2005. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.
6. Päivittäin savukkeita polttavien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.
Age-adjusted percentage of 14-18-year-olds who smoke cigarettes daily in 1977-2005, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.
7. Päivittäin savukkeita polttavien osuus (%) 12–18-vuotiailla iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.
Percentage of 12-18-year-olds who smoke cigarettes daily in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.
8. Itse käärittyjä savukkeita polttavien 14–18-vuotiaiden osuudet (%) päivittäin tupakoivista iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005. Percentage of 14-18-year-olds who smoke self-rolled cigarettes daily in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.
9. Niiden 12–18-vuotiaiden osuus (%) iän ja sukupuolen mukaan, jotka altistuvat vähintään tunnin päivässä tupakansavulle 1991–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005. Percentage of 12-18-year-olds who are exposed to tobacco smoke for at least one hour daily in 1991-2005. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.
10. Raittiiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.
Percentage of 12-18-year-olds who abstain from alcohol in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.
11. Alkoholia vähintään kerran kuukaudessa juovien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.
Percentage of 12-18-year-olds who drink alcohol at least once a month in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.
12. Alkoholia vähintään kerran viikossa juovien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.
Age-adjusted percentage of 14-18-year-olds who drink alcohol at least once a week in 1977-2005, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

13. Alkoholia vähintään kerran viikossa juovien 14–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Percentage of 14-18-year-olds who drink alcohol at least once a week in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

14. Tosi humalaan vähintään kuukausittain juovien 14–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Percentage of 14-18-year-olds who get really drunk at least once a month in 1981-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

15. Tosi humalaan vähintään kuukausittain juovien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Age-adjusted percentage of 14-18-year-olds who get really drunk at least once a month in 1981-2005, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

16. Vähintään yhden huumeita kokeilleen tuttavien tietävien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005. Age-adjusted percentage of 14-18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs in 1981-2005, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

17. Vähintään yhden huumeita kokeilleen tuttavien tietävien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005. Percentage of 12-18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs in 1981-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

18. Niiden 14–18-vuotiaiden osuudet (%), joille oli tarjottu huumaavia aineita vuosina 1991–2005, iän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Percentage of 14-18-year-olds who were offered drugs in 1991-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

19. Viimeksi kuluneen vuoden aikana huumetarjontaa kohdanneiden 14–18-vuotiaiden jakauma (%) huumetarjouksen tekijän mukaan vuosina 1991–2005 ikä- ja sukupuoliryhmittäin. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Percentage of 14-18-year-olds who were offered drugs during last year by person who offered in 1991-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Liitetaulukot / Appendix tables

Tupakointi ja nuuskaaminen / Smoking and snuff use

1. Tupakointi iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Smoking in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

2. Nuuskakokeilut iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Snuff experiments in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

3. Nykyinen nuuskaaminen iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Current use of snuff in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

4. Tupakkatyypin päivittäin tupakkaa käyttävillä iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Type of tobacco among daily tobacco users in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

5. Päivittäinen savukkeiden kulutus (tehdasvalmisteisten ja itse käärittyjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikareiden yhteenlaskettu lkm) päivittäin savukkeita polttavilla iän ja sukupuolen mukaan 2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) among daily cigarette smokers in 2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

6. Väittämä ”On oikein, että tupakan myynti alle 18-vuotiaalle on kiellettyä” iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Statement ”It is right that sale of tobacco to under 18 is forbidden.” in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

7. Väittämä ”Tupakointi on luusereiden puuhaa” iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Statement "Smoking is for losers." in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

8. Väittämä "Kahviloiden, baarien ja ravintoloiden tulee olla savuttomia" iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Statement "Coffee shops, bars and restaurants should be smokeless." in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

9. Tupakkaa kokeilleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents who have tried tobacco in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

10. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents using tobacco products daily in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

11. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents smoking cigarettes daily in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

12. Yli 9 savuketta päivittäin polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents smoking over 9 cigarettes daily in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

13. Nuuskaa joskus kokeilleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents who have experimented with snuff in 1981-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

14. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents using snuff occasionally or daily in 1981-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

15. Päivittäisen savukkeiden kulutuksen (tehdasvalmisteisten ja itse käärittyjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikarien yhteenlaskettu lkm) keskiarvo

päivittäin savukkeita polttavilla iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Average daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) among daily cigarette smokers in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

16. Itse käärittyjä savukkeita polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005 päivittäin savukkeita polttavista. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents smoking self-rolled cigarettes among daily cigarette smokers in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

17. Päivittäin tupakansavulle altistuvien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents exposed daily to tobacco smoke in 2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

18. Päivittäin tupakansavulle vähintään yhden tunnin altistuvien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1991–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents exposed daily to tobacco smoke for at least one hour in 1991-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

19. Päivittäin tupakansavulle yli viisi tuntia altistuvien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1991–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents exposed daily to tobacco smoke for over five hours in 1991-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

20. Väittämä ” On oikein, että tupakan myynti alle 18-vuotiaalle on kiellettyä”. Ehdottomasti ja jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa olevien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1995–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Statement ”It is right that sale of tobacco to under 18 is forbidden.” Percentage of adolescents agreeing with the statement definitely and to some extent in 1995-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

Alkoholin käyttö / Alcohol use

21. Ikä, jolloin ensimmäisen kerran juonut alkoholia iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Age of drinking alcohol for the first time in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

22. Alkoholin käytön useus iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Frequency of alcohol use in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

23. Tosihumalaan juomisen useus iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Frequency of drinking alcohol until really drunk in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

24. Väittämä ”Kohtuullinen alkoholin käyttö kuuluu tavalliseen elämään” iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Statement ”Moderate use of alcohol is part of everyday life.” in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

25. Raittiiksi itsensä ilmoittaneiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents reporting abstinence in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

26. Alkoholiuomaa kokeilleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 2001–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents who have tried alcohol in 2001-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

27. Alkoholia ainakin kerran juoneiden osuus iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents who have drunk alcohol at least once in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

28. Vähintään kerran kuukaudessa alkoholia käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents using alcohol at least once a month in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

29. Vähintään kerran viikossa alkoholia käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents using alcohol at least once a week in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

30. Vähintään kerran kuukaudessa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents drinking alcohol until really drunk at least once a month in 1981-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

31. Vähintään kerran viikossa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents drinking alcohol until really drunk at least once a week in 1981-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

32. Väittämä ”Kohtuullinen alkoholin käyttö kuuluu tavalliseen elämäänmenoon”. Ehdottomasti ja jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa olleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1979–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Statement ”Moderate use of alcohol is part of everyday life.” Percentage of adolescents agreeing with the statement definitely and to some extent in 1979-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

Sosiaalinen altistuminen huumeille / Social exposure to drugs

33. Huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleita tuttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents knowing acquaintances who tried drugs during last year in 2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

34. Huumetarjontaa Suomessa viimeksi kuluneen vuoden aikana kohdanneiden osuudet (%) tarjoajan sekä iän ja sukupuolen mukaan 2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents who were offered drugs in Finland during last year by person who offered in 2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

35. Niiden osuudet (%), jotka tiesivät vähintään yhden huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleen tuttavain, iän ja sukupuolen mukaan 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents knowing at least one acquaintance who tried drugs during last year in 1981-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

36. Niiden osuudet (%), jotka tiesivät yli viisi huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeillutta tuttavaa, iän ja sukupuolen mukaan 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents knowing more than five acquaintances who tried drugs during last year in 1981-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

37. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa huumetarjontaa kohdanneiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1991–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents who were offered drugs in Finland during last year in 1991-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

38. Niiden osuudet (%), joille ystävät tai tuttavat olivat tarjonneet huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana, iän ja sukupuolen mukaan 1991–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents who were offered drugs by friends or acquaintances during last year in 1991-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

39. Niiden osuudet (%), joille tuntemattomat henkilöt olivat viimeksi kuluneen vuoden aikana tarjonneet huumeita, iän ja sukupuolen mukaan 1991–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of adolescents who were offered drugs by strangers during last year in 1991-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

Ikä- ja sukupuolivakioidut tunnusluvut / Age- and sex-adjusted parameters

40. Tupakkaa kokeilemattomien osuudet (%) 12–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 12-18-year-olds who have never tried tobacco in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

41. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds using tobacco products daily in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

42. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds smoking cigarettes daily in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

43. Yli 9 savuketta päivittäin polttavien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds smoking over nine cigarettes daily in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

44. Itse käärittyjä savukkeita polttavien osuudet (%) päivittäin tupakoivista 14–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds smoking self-rolled cigarettes among daily smokers in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

45. Päivittäisen savukkeiden kulutuksen (tehdasvalmisteisten ja itse käärittyjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikarien yhteenlaskettu lkm) keskiarvo 12–18 -vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Average daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) in 12-18-year-olds in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

46. Nuuskaa joskus kokeilleiden osuudet (%) 12–18-vuotiaista 1981–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 12-18-year-olds who have experimented with snuff in 1981-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

47. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds using snuff occasionally or daily in 1981-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

48. Päivittäin tupakansavulle vähintään yhden tunnin altistuvien osuudet (%) 12–18-vuotiaista 1991–2005, ikä- ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 12-18-year-olds exposed daily to tobacco smoke for at least one hour in 1991-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

49. Päivittäin tupakansavulle yli viisi tuntia altistuvien osuudet (%) 12–18-vuotiaista 1991–2005, ikä- ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 12-18-year-olds exposed daily to tobacco smoke for over five hours in 1991-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

50. Raittiiksi itsensä ilmoittaneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds reporting abstinence in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

51. Vähintään kerran kuukaudessa alkoholia käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds using alcohol at least once a month in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

52. Vähintään kerran viikossa alkoholia käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds using alcohol at least once a week in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

53. Vähintään kerran kuukaudessa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds drinking alcohol until really drunk at least once a month in 1981-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

54. Vähintään kerran viikossa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds drinking alcohol until really drunk at least once a week in 1981-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

55. Vähintään yhden huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleen tuttavien tietävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs during last year in 1981-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

56. Useampia kuin viisi huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeillutta tuttavaa tietävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds knowing more than five acquaintances who tried drugs during last year in 1981-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

57. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa huumetarjonnan kohdanneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1991–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds who were offered drugs in Finland during last year in 1991-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

58. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa ystävien tai tuttavien huumetarjonnan kohdanneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1991–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds who were offered drugs by friends or acquaintances during last year in 1991-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

59. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa tuntemattomien henkilöiden huumetarjonnan kohdanneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1991–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Percentage of 14-18-year-olds who were offered drugs by strangers during last year in 1991-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

Tilastolliset testit / Statistical tests

60. Eri indikaattorien vuosien 2003 ja 2005 välisen eron tilastollinen merkitsevyys ikä- ja sukupuoliryhmittäin. χ^2 -testin p-arvot. Nuorten terveystapatutkimus.

Statistical significance of difference in various indicators between 2003 and 2005, by age and sex. P-values of χ^2 -test. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

61. Eri indikaattorien vuosien 2001 ja 2005 välisen eron tilastollinen merkitsevyys ikä- ja sukupuoliryhmittäin. χ^2 -testin p-arvot. Nuorten terveystapatutkimus.

Statistical significance of difference in various indicators between 2001 and 2005, by age and sex. P-values of χ^2 -test. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

JOHDANTO

Nuorten tupakoinnin ja päihteiden käytön vähentäminen on ollut suomalaisen terveystavoitteena vuosikymmeniä. Kehitys kulki kuitenkin 1980- ja 1990-luvuilla ei-toivottuun suuntaan: alkoholin ja huumeiden käyttö nuorilla lisääntyi ja tupakointi pysytteli korkealla tasolla tyttöjen tupakoinnin jopa lisääntyessä.

Tuoreimmat nuorten tupakointia ja päihteiden käytön vähentämistä koskevat tavoitteet asetettiin Terveys 2015 -kansanterveysohjelmassa vuonna 2001 (1). Päihteiden käytön osalta tavoitteeksi asetettiin, että käytöstä aiheutuvat terveysongelmat kyetään hoitamaan asiantuntevasti eivätkä ne ole yleisempiä kuin 1990-luvun alussa. Tupakoinnin osuuden taas tuli laskea 16–18-vuotiailla 15 %:n alle.

Uuden vuosituhannen ensimmäisinä vuosina kehitys kulki pitkästä aikaa myönteiseen suuntaan nuorten tupakoinnin sekä alkoholin ja huumeiden käytön kääntyessä laskuun (2,3). Osittain kehityksen taustalla olivat tehostuneet toimet kouluikäisten hyvinvoinnin parantamiseksi, mutta myös terveystavoitteinen tupakkapolitiikka, mm. tupakan myyntikiellon tehostuminen (4), olivat myötävaikuttaneet tupakoinnin vähenemiseen.

Nuorten terveystapatutkimuksen vuoden 2003 kyselyn jälkeen tupakkapolitiikan alueella ei ole tapahtunut isoja muutoksia. Sen sijaan vuonna 2004 Suomessa toteutettiin rajuin alkoholipolitiikan muutos yli 30 vuoteen: Viron liittyminen EU:iin poisti Suomen ja Viron väliltä alkoholin tuontikiintiöt ja tuonin hillitsemiseksi alkoholiveroja alennettiin tuntuvasti maaliskuun 2004 alusta. Alkoholin saatavuus helpottui ja hinnat laskivat, minkä voisi olettaa lisäävän kulutusta myös nuorten keskuudessa.

Nuorten terveystapatutkimuksessa on vuodesta 1977 seurattu nuorten tupakointiin ja päihteiden käyttöön liittyvien terveystavoitteiden toteutumista. Tässä julkaisussa esitetään vuonna 2005 kerätyn valtakunnallisen aineiston tulokset liitettyinä aikaisempien, joka toinen vuosi toteutettujen, kyselyiden tietoihin tupakoinnin, alkoholin käytön ja sosiaalisen huumealtistumisen osalta. Liitetaulukkoissa esitetään vuoden 2005 kyselyn tulokset iän ja sukupuolen mukaan sekä seurataan muutoksia vuosina 1977 – 2005 useiden indikaattorien avulla ikä- ja sukupuoliryhmittäin ja keskeisiltä osin ikä- ja sukupuolivakioituina.

AINEISTOT JA MENETELMÄT

Tutkimustulokset perustuvat Nuorten Terveystapatutkimuksessa vuosina 1977–2005 joka toinen vuosi postikyselyllä kerättyihin aineistoihin. Postikysely on lähetetty kunakin tutkimusvuonna samaan aikaan helmikuussa. Vastaamattomille on lähetetty kaksi uusintakyselyä, ensimmäinen maaliskuun alussa, toinen huhtikuun alussa.

Tutkimusaineistot on kerätty valtakunnallisesti edustavilta otoksilta. Ensimmäisinä tutkimusvuosina otokseen kuuluivat kaikki tiettyinä peräkkäisinä heinäkuun päivinä syntyneet nuoret. Myöhemmin vuosina käytettiin myös muiden kesäkuukausien syntymäpäiviä. Uudet syntymäpäivät pyrittiin valitsemaan mahdollisimman läheltä alkuperäisiä välttämällä aikaisempina vuosina käytettyjen päivien käyttöä. Otopäivien valinta suoritettiin siten että vastaajien keski-ikä on jokaisena tutkimusvuonna ollut 12,6, 14,6, 16,6 ja 18,6 vuotta. Otoksiin kuuluneiden syntymäpäivät on esitetty liitteessä 1.

Taulukossa 1 esitetään vastanneiden lukumäärät ja vastausprosentit iän ja sukupuolen mukaan. Vastanneiden osuus on parin viime vuosikymmenen kuluessa vähentynyt, etenkin 16- ja 18-vuotiailla pojilla, ja 2000-luvulla vastaaminen on ollut aikaisempaa vähäisempää (taulukko 1). Verrattuna vuoteen 2003 vuonna 2005 vastausprosentti jäi 3 prosenttiyksikköä alhaisemmaksi, tytöillä 4 % ja pojilla 2 %. Vastausprosentin laskun vaikutusta tupakoinnin, alkoholin käytön ja sosiaalisen huumeille altistumisen yleisyyteen on arvioitu liitteessä 2.

Kyselyt toteutettiin siten, että eri vuosien tulosten vertailukelpoisuus säilyi mahdollisimman hyvänä. Tämä on huomioitu aineistojen keruun, kysymysten laadinnan ja otosten osalta. Kyselyt toteutettiin samaan aikaan kunakin tutkimusvuonna. Näin pyrittiin sulkemaan pois vuodenaikaan sekä juhlapäiviin liittyvä vaihtelu nuorten käyttäytymisessä.

Kunakin vuonna lähetetty lomake oli 12-sivuinen, mutta kysymysten määrä vaihteli hieman. Samoin vaihtelivat kysymysten aihealueet siten, että perusosioiden (tupakointi, alkoholin käyttö, liikunta, taustatekijät, terveys) lisäksi kyselylomakkeeseen otettiin spesifimpiä aiheita kuvaavia alueita tai syvennettiin joitakin alueita. Vuonna 2005 kysyttiin mm. koululiikuntaa ja kodin ulkopuolisiin harrastuksiin liittyviä osioita sekä kodin tupakoinnin sallimista. Samaa asiaa mittaavat kysymykset toistettiin samanlaisina eri kyselyissä, ellei ilmiön kehitys muuta edellyttänyt (vrt. esim. tupakkalain muutokset). Selkeää yhteyttä lomakkeeseen otettujen kysymyspatteristojen ja vastausprosentin välillä ei ole ollut. Vuoden 2005 lomake on esitetty liitteenä tämän raportin lopussa.

Osa tuloksista on esitetty ikä- ja sukupuolivakioituna. Vakiointi suoritettiin suoralla vakiointimenetelmällä olettaen kunkin ikä- ja sukupuoliryhmän koko yhtä suureksi. Vuosien 2003 ja 2005 sekä vuosien 2001 ja 2005 välisten erojen tilastollista merkitsevyyttä on testattu χ^2 -testillä. Tulokset on esitetty liitetaulukoissa 60 ja 61.

Taulukko 1. Vastanneiden lukumäärät ja vastausprosentit Nuorten terveystapatutkimuksen kyselyissä 1977-2005 sukupuolen ja iän mukaan.

Table 1. Numbers of respondents and response rates in the Adolescent Health and Lifestyle Surveys in 1977-2005, by sex and age.

Sukupuoli ja ikä	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
VASTANNEIDEN LUKUMÄÄRÄ															
POJAT															
12	369	491	483	450	353	414	406	426	399	395	427	442	351	368	395
14	345	565	488	429	395	1128	361	1196	1203	1177	1168	1187	1251	1092	1092
16	386	528	535	413	452	1183	362	1008	1168	1232	1126	1110	892	1003	806
18	347	523	519	489	401	1134	328	893	1029	1071	1088	1112	774	570	681
Yhteensä	1447	2107	2025	1781	1601	3859	1457	3523	3799	3875	3809	3851	3268	3033	2974
TYTÖT															
12	341	540	514	440	359	367	430	399	437	424	440	407	425	390	418
14	367	535	548	482	433	1202	431	1337	1299	1301	1347	1313	1485	1245	1189
16	347	579	529	509	497	1284	380	1272	1389	1469	1379	1333	1138	1296	985
18	330	512	524	509	463	1401	407	1103	1265	1313	1415	1315	976	797	937
Yhteensä	1385	2166	2115	1940	1752	4254	1648	4111	4390	4507	4581	4368	4024	3728	3529
KAIKKI yhteensä	2832	4273	4140	3721	3353	8113	3105	7634	8189	8382	8390	8219	7292	6761	6503
VASTAUSPROSENTTI															
POJAT															
12	90	88	88	85	80	81	76	77	73	78	76	79	72	69	67
14	88	86	87	78	74	81	75	74	74	75	69	74	66	66	64
16	85	83	85	75	76	77	70	68	70	72	68	68	62	59	57
18	83	78	81	75	68	69	63	61	66	67	60	63	53	50	49
Yhteensä	86	83	85	78	74	76	71	69	70	72	67	69	62	60	58
TYTÖT															
12	91	90	92	91	84	83	82	82	84	86	87	85	82	75	75
14	94	91	92	86	88	90	90	86	86	85	84	85	79	78	75
16	89	91	91	91	87	89	82	86	87	88	87	85	82	79	76
18	88	85	88	87	83	84	80	82	83	86	83	80	76	74	68
Yhteensä	91	89	91	89	86	87	84	84	85	86	85	83	79	77	73
KAIKKI yhteensä	88	86	88	83	80	81	77	77	78	79	76	76	70	69	66

Tupakan ja päihteiden käytön indikaattorit

Tupakkaa kokeilleiksi luokiteltiin vastaajat, jotka vastasivat myöntävästi kysymykseen Oletko koskaan polttanut (kokeillut) tupakkaa? (lomake liitteenä, kys. 27). Mikäli vastaaja oli tässä kysymyksessä rastittanut ei-vaihtoehdon, mutta myöhemmissä kysymyksissä kuitenkin ilmoittanut tupakointia, luokiteltiin hänet tupakointia kokeilleeksi.

Päivittäin savukkeita polttaviksi luokiteltiin vastaaja, joka on polttanut yhteensä yli 50 savuketta, polttanut viimeisen viikon aikana ja ilmoittanut polttavansa kerran päivässä tai useammin (kys. 28-30). Päivittäin savukkeita polttaviksi luokiteltiin myös ne kysymyksen 30 vaihtoehdon ”tupakoin kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin” valinneet, jotka ilmoittivat polttavansa päivittäin enemmän kuin yhden savukkeen (kys. 31).

Päivittäin nuuskaajaksi luokiteltiin ne, jotka kysymyksessä 40 ilmoittivat nuuskaavansa päivittäin.

Päivittäin tupakkatuotteita käyttäväksi luokiteltiin vastaaja, joka oli yllä luokiteltu päivittäin savukkeita polttavaksi tai päivittäin nuuskaajaksi. Koska nykyistä nuuskan käyttöä koskevassa kysymyksessä oli hieman enemmän puuttuvia tietoja kuin varsinaisissa tupakkakysymyksissä (kys. 27-31), käytettiin osuuksia laskettaessa kantalukuna niitä, joille oli voitu muodostaa päivittäistä savukkeiden polttoa kuvaava muuttuja. Tämä oli perusteltua, koska valtaosa nuuskakysymykseen (kys. 40) vastaamattomista oli niitä, jotka eivät olleet kokeilleet nuuskaa (kys. 39). Vuosien 1977 ja 1979 nuuskakysymys oli hieman erilainen, joten päivittäin tupakkatuotteita käyttävien indikaattori esitettiin vain vuodesta 1981 eteenpäin. Nuuskaa ei kysytty myöskään vuonna 1985, jolta vuodelta tätä indikaattoria ei esitetä.

Nuuskaa kokeilleiksi luokiteltiin ne vastaajat, jotka vastasivat myöntävästi kysymykseen ”Oletko koskaan kokeillut nuuskaamista?” (kys. 39).

Nykyiseksi nuuskaajaksi tulkittiin vastaajista ne, jotka ilmoittivat nuuskaavansa silloin tällöin tai kerran päivässä tai useammin (kys. 40).

Itsekäärityjä savukkeita polttaviksi luettiin ne päivittäin savukkeita polttavat, jotka ilmoittivat itse käärityjen savukkeiden päivittäisen kulutuksen lukumääräksi yksi tai enemmän (kys. 31). Tähän luokkaan tulivat myös ne, jotka ilmoittivat itse käärityjen ohella tehdasvalmisteisten savukkeiden tai piipullisten lukumäärän.

Tupakkaa ja tupakointia koskevia mielipiteitä luokiteltaessa muodostettiin indikaattorit suoraan vaihtoehtojen perusteella, jolloin samaa mieltä oleviksi luokiteltiin vaihtoehdot ”ehdottomasti samaa mieltä” ja ”jokseenkin samaa

mieltä” (kys.82-84). Väittämät 82 (”Tupakointi on luusereiden puuhaa”) ja 84 (”Kahviloiden, baarien ja ravintoloiden tulee olla savuttomia”) esitettiin vuoden 2005 kyselyssä ensimmäistä kertaa. Väittäjä 83 (”On oikein, että tupakan myynti alle 18-vuotiaalle on kiellettyä”) on kysytty vuodesta 1995 lähtien lukuun ottamatta vuotta 2001.

Päivittäin tupakansavulle altistumisen indikaattoreita muodostettiin kaksi: niiden osuus, jotka eivät lainkaan altistuneet tupakansavulle sekä niiden osuus, jotka ilmoittivat oleskelevansa tupakansavuisissa tiloissa keskimäärin tunnin tai sitä enemmän päivässä (kys. 25).

Raittiiksi tulkittiin ne vastaajat, jotka vastasivat kysymykseen 58 ”en käytä alkoholijuomia” (kyselylomake liitteenä).

Ikä, jolloin joi ensimmäisen kerran alkoholia, mitattiin kysymyksellä 57, joka oli ensimmäistä kertaa mukana vuonna 2001. Indikaattoriksi valittiin **alkoholia ainakin kerran juoneiden osuus** (iän ilmoittaneet), koska näin voitiin muodostaa aikaisempien vuosien kanssa vertailukelpoinen samanlainen indikaattori. Tuloksissa vuosien 1999 ja 2001 välillä näkynyt tason muutos selittyy pääosin kysymysmuodon vaihtumisella. Alun perin vuonna 1977 tehdyssä kysymyksessä ei ollut mukana siidereitä, jolloin uudet juomalaadut kuten siideri ja muut uudet miedot juomat jäivät ulkopuolelle. Siiderit nykymuodossaan tulivat markkinoille vasta 1990-luvulla. Aikaisemmassa kysymysmuodossa kysyttiin neljällä eri kysymyksellä kokeiluikä: ”Kuinka vanha olit, kun ensimmäisen kerran joit vähintään lasillisen olutta/viiniä/long drinkkejä/väkeviä juomia?” Vuodesta 2001 lähtien nämä korvattiin yhdellä kysymyksellä: ”Kuinka vanha olit, kun ensimmäisen kerran joit alkoholijuomaa?”

Alkoholin juomistiheyden indikaattorit luokiteltiin kysymyksen 58 perusteella.

Viikoittain alkoholia käyttävien ryhmään kuuluvat vaihtoehdon päivittäin, pari kertaa viikossa tai kerran viikossa valinneet.

Vähintään kuukausittain käyttävien ryhmään laskettiin edellisten lisäksi ne, jotka vastasivat vaihtoehdoilla pari kertaa kuukaudessa ja noin kerran kuukaudessa.

Humalajuomisen indikaattorit laskettiin kysymyksen 59 perusteella (lomake liitteenä).

Vähintään **viikoittain itsensä tosihumalaan juovien** ryhmään on laskettu vastausvaihtoehdon kerran viikossa tai useammin valinneet. Kantalukuna on käytetty joko tähän kysymykseen ja/tai alkoholinkäyttöä koskevaan kysymykseen 58 vastanneita.

Vähintään **kuukausittaisen humalaan juomisen** indikaattori on saatu vastaavasti laskemalla yhteen viikoittaiset humaltujat sekä noin 1–2 kertaa kuukaudessa humaltuvat.

Alkoholin käyttöä koskevan mielipideväittämän (kys. 85) kohdalla indikaattori muodostettiin suoraan vaihtoehtojen perusteella, jolloin samaa mieltä oleviksi luokiteltiin vaihtoehdot ehdottomasti samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä. Kysymys 85 ("Kohtuullinen alkoholin käyttö kuuluu tavalliseen elämänmenoon") on esitetty edellisen kerran vuonna 1999.

Sosiaalista altistumista huumeille mitattiin sekä tuttaviansa joukossa huumeita kokeilleiden tietämisellä että huumeiden tarjonnalla. Lomakkeessa kysyttiin (kys. 42), tiesikö vastaaja tuttaviansa joukossa jonkun, joka olisi käyttänyt viimeisen vuoden aikana huumaavaa ainetta. Indikaattoreiksi tulostettiin **ainakin yhden** sekä **viisi tai useampia huumeita kokeillutta tuttavaansa tietävien osuudet**.

Huumeiden tarjontaa koskevasta kysymyksestä (kys. 43) laskettiin **niiden osuudet, joille huumaavia aineita oli tarjottu**. Tähän sisällytettiin myös ne, jotka eivät olleet ilmoittaneet, oliko tarjonta tullut tuttavilta vai tuntemattomilta.

Erikseen laskettiin **niiden osuudet, joille olivat ystävät tai tuttavat tarjonneet** sekä niiden osuudet, joille olivat **tuntemattomat tarjonneet**.

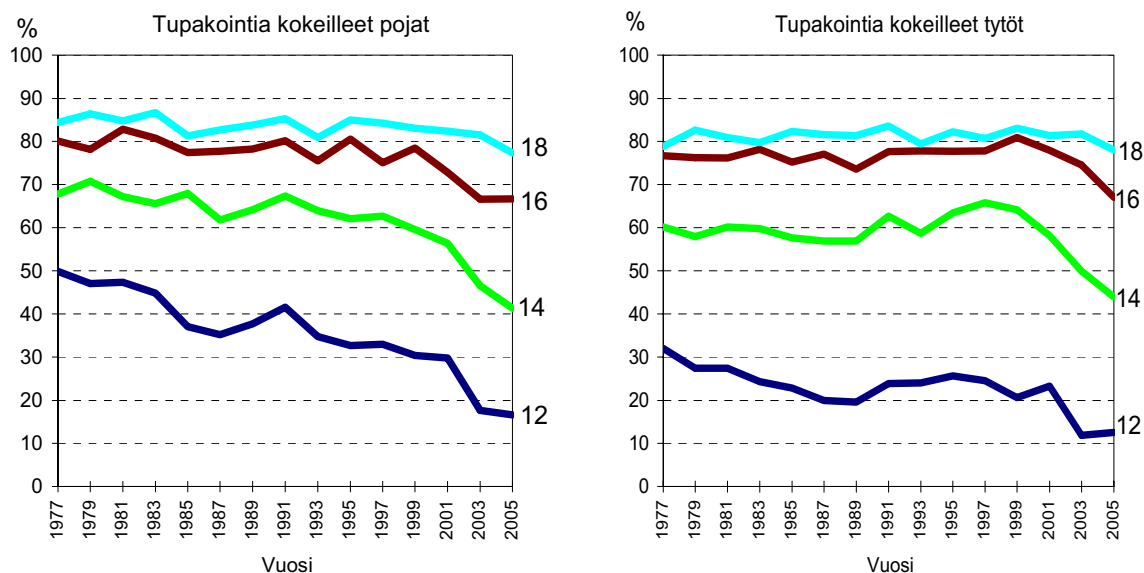
TUPAKOINTI

Tupakointikokeilut

Vuonna 2005 13 % 12-vuotiaista tytöistä ja 17 % samanikäisistä pojista ilmoitti kokeilleensa tupakkaa. Vielä 14-vuotiaana kokeilemattomat olivat enemmistönä, mutta 16-vuotiaista jo kokeilleet, 67 % tytöistä ja pojista (kuvio 1, liitetaulukot 1 ja 9). Vaikka valtaosa 18-vuotiaista oli kokeillut tupakkaa, kokeilemattomia oli edelleen viidennes (22 %).

12- ja 14-vuotiailla kokeilleiden osuudet laskivat tutkimusjakson aikana: pojilla 90-luvun alusta lähtien, tytöillä vasta 90-luvun lopulta. Vuosien 2003 ja 2005 välillä kokeilut vähenivät edelleen 14-vuotiailla, mutta pysyivät lähes samalla tasolla 12-vuotiailla. Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna suurin muutos näkyy kuitenkin juuri 12-vuotiailla pojilla; tupakkaa kokeilleiden osuus on laskenut vuoden 1977 50 %:stä vuoden 2005 17 %:iin (liitetaulukot 9 ja 40).

Sukupuolten väliset tupakointikokeilujen erot pienenevät 1990-luvulle tultaessa ja ovat nyt lähes kadonneet. Vuonna 1997 14-vuotiaat tytöt ohittivat pojat kokeilujen useudessa. 12-vuotiaissa pojissa on edelleen hieman enemmän kokeilleita kuin tytöissä.

Kuvio 1. Tupakointia kokeilleiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

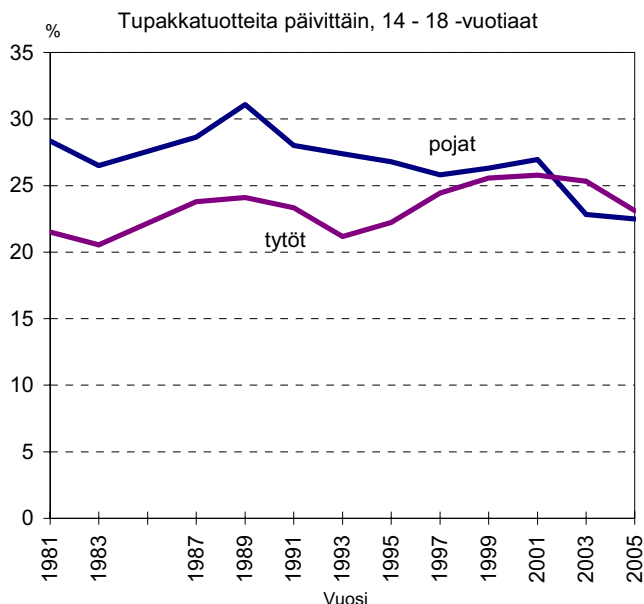
Figure 1. Percentage of 12-18-year-olds who have tried tobacco by age and sex in 1977-2005. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Tupakkatuotteiden päivittäinen käyttö

Tupakkatuotteiden käyttö sisältää kaikki tupakkatuotteet (savukkeet, nuuska, sikarit, piiput). Kahden viimeksi mainitun käyttö on erittäin harvinaista. Vuonna 2005 tupakkatuotteita käytti päivittäin lähes yhtä suuri osuus tytöistä ja pojista, 22 % 14–18-vuotiaista pojista ja 23 % tytöistä (liitetaulukot 10 ja 41). 14- ja 16-vuotiaat tytöt käyttivät tupakkaa hieman useammin kuin pojat (10 % vs. 8 %, 27 % vs. 24 %), kun taas 18-vuotiaana tilanne oli päinvastainen (33 % vs. 36 %). 12-vuotiaat eivät juuri käyttäneet tupakkatuotteita päivittäin.

14-18-vuotiaiden tyttöjen tupakkatuotteiden käyttö lisääntyi vähitellen aina 1980-luvun alusta lähtien aina 2000-luvun alkuun (kuvio 2, liitetaulukko 41). Vuoden 2001 jälkeen tyttöjen tupakkatuotteiden käytön nousu pysähtyi ja kääntyi laskuun. Pojilla tupakkatuotteiden käyttö oli lähtenyt lievään laskuun jo 90-luvun alussa ja lasku jatkui vähäisenä myös 2003–2005 välillä.

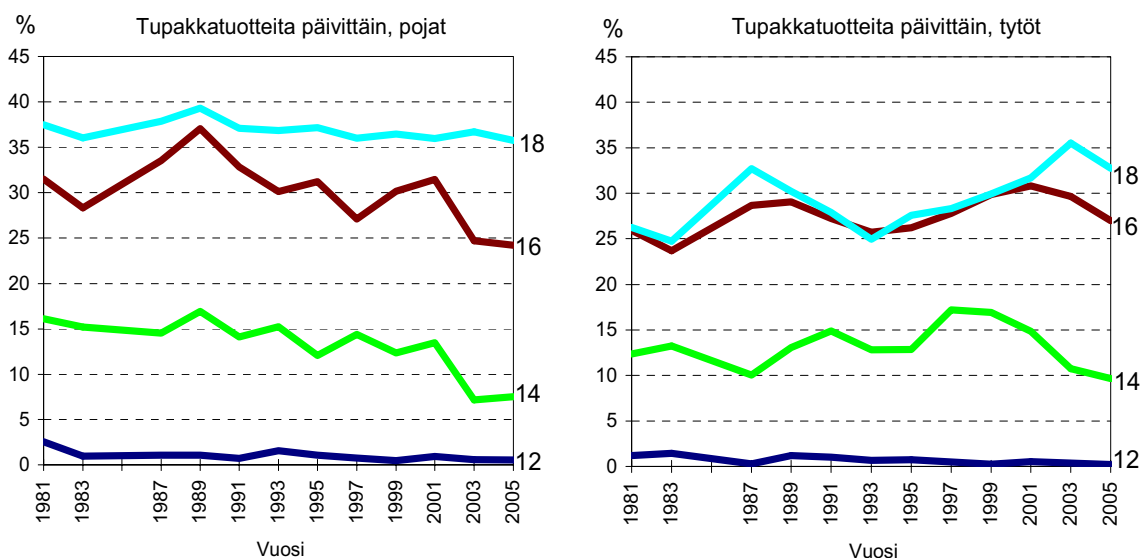
Tupakkatuotteiden käytön muutokset olivat eri ikäryhmissä suurin piirtein samanlaisia kuin ikävakioidut luvut 14-18-vuotiailla (kuvio 3, liitetaulukko 10). Poikkeuksena oli 18-vuotiaat pojat, joilla tupakkatuotteiden käyttö ei juuri muuttunut tarkastelujaksona. Tyttöillä taas lasku alkoi 14-vuotiailla jo 2000-luvun taitteessa, 16-vuotiailla 2001 jälkeen ja 18-vuotiailla vasta vuoden 2003 jälkeen.

Kuvio 2. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 2. Age-adjusted percentage of 14-18-year-olds who use tobacco products daily by sex in 1981-2005. (boys = pojat, girls = tytöt). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Kuvio 3. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 3. Percentage of 12-18-year-olds who use tobacco products daily by age and sex in 1981-2005. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Nuuskan käyttö

Nuuskekokeilut lisääntyivät 14-18-vuotiailla pojilla 90-luvun alusta aina 2000-luvun alkuun. Tämän jälkeen kokeilujen lisääntyminen pysähtyi 18-vuotiailla ja 14-16-vuotiailla kokeilut lähtivät voimakkaaseen laskuun (kuvio 4, liitetaulukko 13). Laskusuunta on jatkunut edelleen 16-vuotiailla vuosien 2003 ja 2005 välillä. 12-vuotiaista pojista vain harvat kokeilevat nuuskaa ja kokeilleiden osuudet ovat olleet laskusuunnassa 1980-luvun alusta asti. Vuonna 2005 pojista nuuskaa kokeilleita oli 12 vuoden iässä vain noin 1 %, 14-vuotiaana 9 %, 16-vuotiaana 26 % ja 18-vuotiaana jo 42 % (liitetaulukot 2, 13 ja 46).

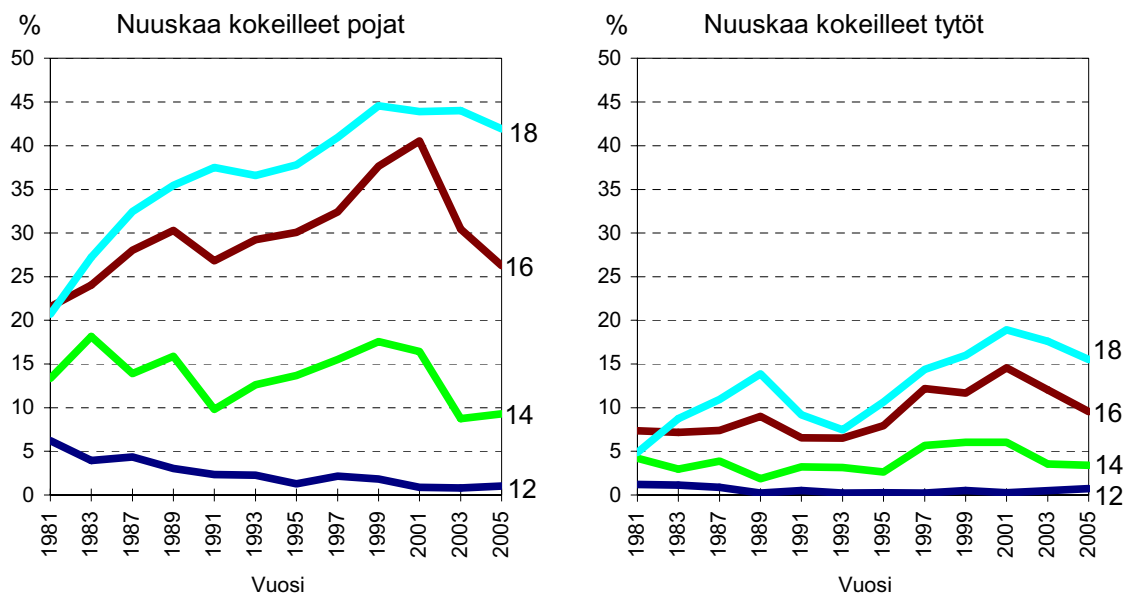
Nykyisin nuuskaavien (silloin tällöin tai päivittäin) sekä päivittäin nuuskaavien trendit seurasivat kokeilleiden trendejä, vaikka osuudet olivat huomattavasti pienempiä (kuvio 5, taulukko 2, liitetaulukot 3, 14 ja 47). Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet nousivat etenkin 1990-luvun loppupuolella aina 2000-luvun alkuun asti. 2000-luvun alussa nousutrendi kääntyi laskuun. Tämä kehitys ei kuitenkaan enää jatkunut 16-vuotiaita lukuun ottamatta vuosien 2003 ja 2005 välillä, vaan kääntyi uudelleen nousuun 14- ja 18-vuotiailla pojilla.

Tytöt kokeilevat ja käyttävät nuuskaa huomattavasti poikia harvemmin. Tyttöissä päivittäin nuuskaajia ei ollut joitakin yksittäistapauksia lukuun ottamatta ja silloin tällöin tai päivittäin ryhmään yhteensä kuuluviakin oli keskimäärin vain alle prosentin. Tämä osuus ei juuri muuttunut viimeisen vuosikymmenen aikana (liitetaulukko 14).

Taulukko 2. Tupakkatuotteiden (kaikki yhteensä) sekä savukkeiden ja nuuskan päivittäinen käyttö (%) 14-, 16- ja 18-vuotiailla pojilla 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

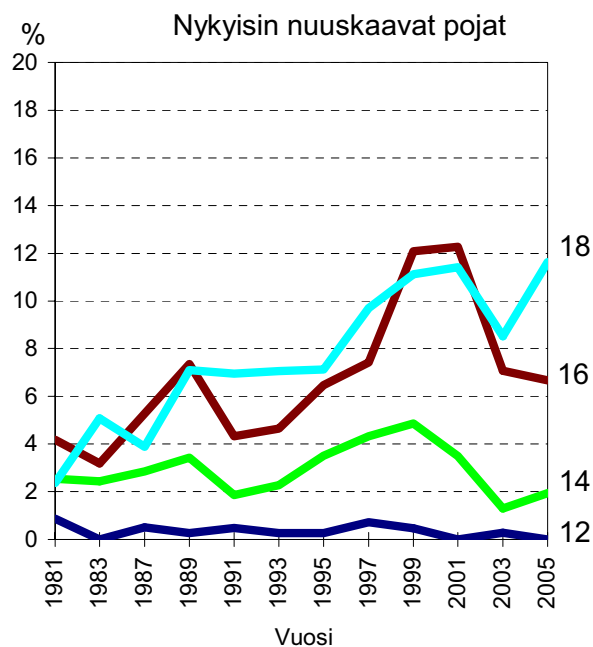
Table 2. Daily use (%) of tobacco products (all products inclusive) and cigarettes and snuff in 14, 16 and 18-year-old boys in 1981-2005. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Tupakkatuote ja ikä	1981	1983	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
14-vuotiaat												
Tupakkatuotteita päivittäin	16,1	15,2	14,5	16,9	14,1	15,2	12,1	14,1	12,3	13,4	7,2	7,5
Savukkeita päivittäin	15,4	14,7	14,1	15,8	14,1	14,9	11,8	13,6	11,9	13,2	7,2	7,3
Nuuskaa päivittäin	0,6	0,2	0,6	1,1	0,3	0,6	0,3	0,6	0,7	0,7	-	0,3
16-vuotiaat												
Tupakkatuotteita päivittäin	31,5	28,3	33,5	37,0	32,8	30,1	31,2	27,1	30,2	31,4	24,7	24,2
Savukkeita päivittäin	29,9	27,1	32,7	36,0	31,8	29,3	30,3	25,7	28,2	29,2	23,3	23,3
Nuuskaa päivittäin	1,3	1,2	1,0	1,4	1,2	0,7	1,4	1,5	2,5	3,3	1,4	1,4
18-vuotiaat												
Tupakkatuotteita päivittäin	37,5	36,0	37,9	39,3	37,1	36,8	37,1	36,0	36,4	36,0	36,7	35,8
Savukkeita päivittäin	36,0	34,4	36,7	38,3	35,7	35,3	35,5	33,3	33,7	33,0	34,7	33,9
Nuuskaa päivittäin	1,2	1,9	1,0	1,2	1,9	1,7	2,0	3,1	3,5	3,0	2,3	2,2

Kuvio 4. Nuuskaa joskus kokeilleiden 12 – 18-vuotiaiden osuudet (%) vuosina 1981–2005 iän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 4. Percentage of 12-18-year-olds who have tried snuff by age and sex in 1981-2005. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

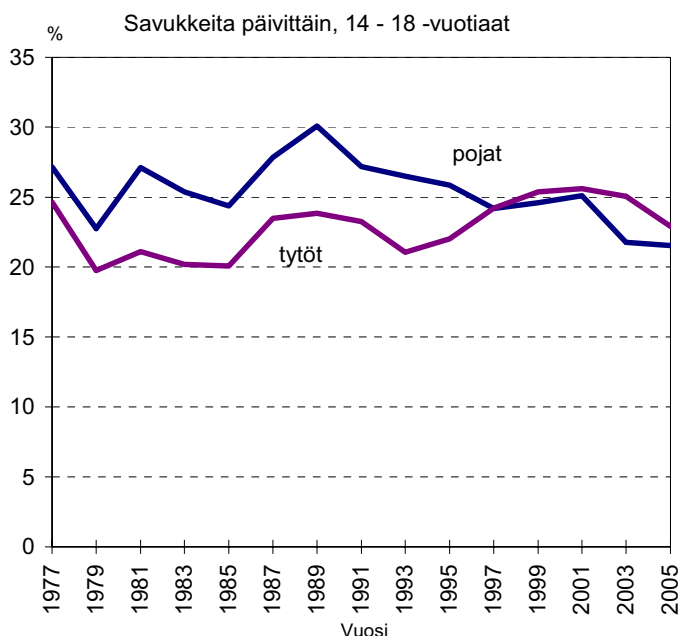
Kuvio 5. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien 12-18-vuotiaiden poikien osuudet (%) iän mukaan 1981-2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 5. Percentage of 12-18-year-old boys who use snuff occasionally or daily in 1981-2005. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Päivittäinen savukkeiden poltto

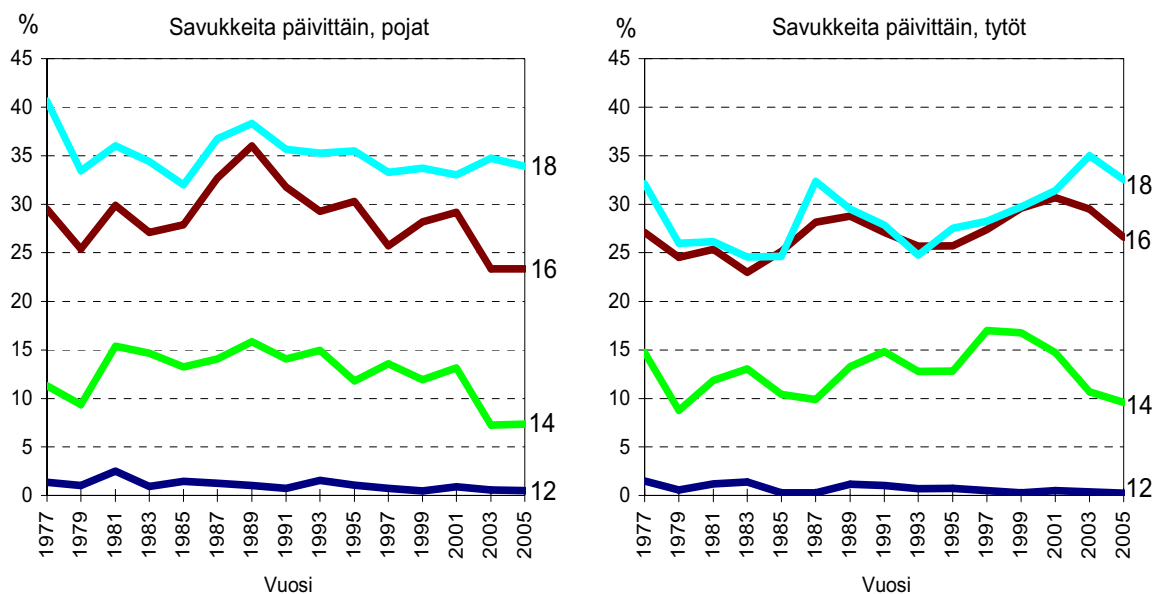
Tytöillä päivittäin savukkeita polttavien osuus on lähes sama kuin päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuus, sillä tytöt käyttävät nuuskaa harvoin (kuvio 6, liitetaulukko 11). Tarkastelemalla pelkästään savukkeiden polttoa, saadaan tupakan käytön yleisyydestä ja laskusta pojilla hieman myönteisempi kuva (kuvio 6) kuin tarkastelemalla tupakkatuotteiden kokonaiskäyttöä. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet vuosina 1977-2005 on esitetty kuviossa 7 (ks. myös liitetaulukko 42).

Taulukossa 2 on esitetty erikseen kaikkien tupakkatuotteiden (savukkeet, nuuska ym.) käyttö yhteensä sekä erikseen savukkeita ja nuuskaa käyttävien osuudet 14-, 16- ja 18-vuotiailla pojilla. Taulukko 2 osoittaa, että yksinomaan savukkeiden polton tarkasteleminen antaa harhaisen kuvan poikien tupakan käytöstä. Lukuja ei esitetä tytöille, koska nuuskaaminen on tytöillä pysynyt harvinaisena.

Kuvio 6. Päivittäin savukkeita polttavien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 6. Age-adjusted percentage of 14-18-year-olds who smoke cigarettes daily by sex in 1977-2005. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Kuvio 7. Päivittäin savukkeita polttavien osuus (%) 12–18-vuotiailla iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 7. Percentage of 12-18-year-olds who smoke cigarettes daily by age and sex in 1977-2005. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Savukkeiden kulutus

14-vuotiaat päivittäin savukkeita polttavat pojat polttivat keskimäärin 9,3 savuketta päivässä tyttöjen polttaessa 7,9 (liitetaulukko 5). Savukkeiden kulutus kasvoi iän myötä, mutta sukupuolierot säilyivät. Pojat polttivat 18-vuotiaana keskimäärin 13,4 savuketta päivässä, tytöt 9,5. Tyttöjen ja poikien kulutuksen ero kasvoi iän myötä ja pojat polttivat useampia savukkeita päivässä kuin tytöt. 14-vuotiailla ero oli noin 1-2 savuketta, mutta 18-vuotiaana jo lähes neljä.

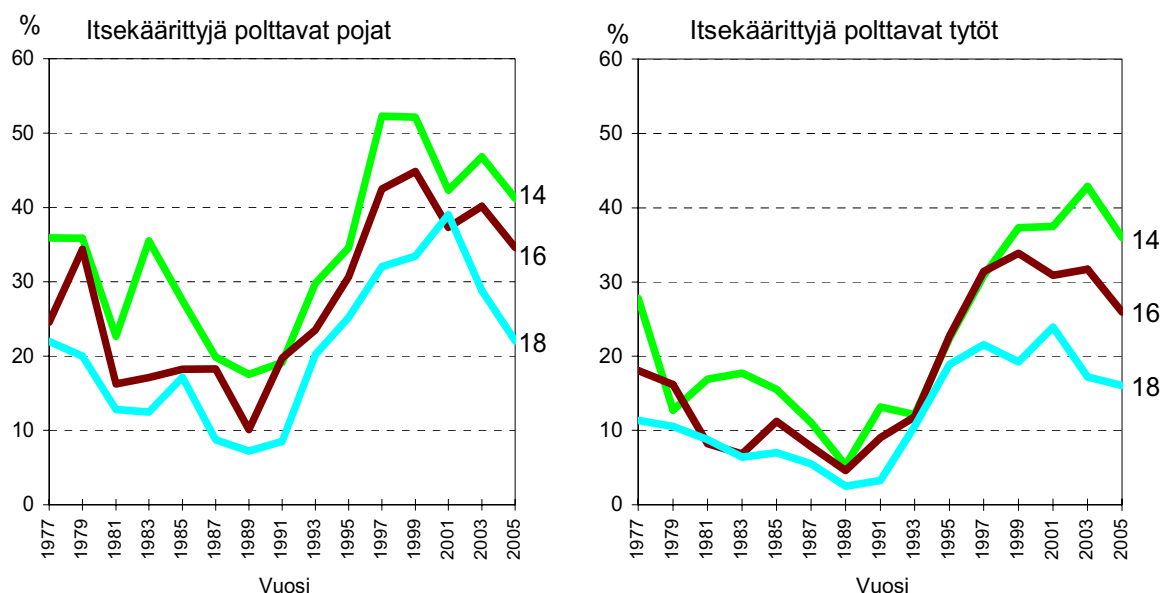
Päivittäin poltettujen savukkeiden määrä lisääntyi 70-luvun lopulta 90-luvulle tultaessa (liitetaulukot 15 ja 45). Päivittäinen savukkeiden kulutus oli noin 1-2 savuketta enemmän päivässä vuonna 2005 kuin 1970-luvun lopulla ja 1980-luvun alussa lukuun ottamatta 18-vuotiaita poikia, joilla kulutus oli samalla tasolla. Vuosien 2003-2005 välillä savukkeiden kulutus laski hieman 18-vuotiaita poikia lukuun ottamatta.

Vuonna 2005 noin neljännes 18-vuotiaista pojista ja 16 % tytöistä poltti yli yhdeksän savuketta päivässä (liitetaulukot 12 ja 43). Vastaava luku 16-

vuotiailla pojilla oli 15 % ja tytöillä 12 %, 14-vuotiailla 3 % molemmilla sukupuolilla.

Itse käärityt savukkeet

Nuoret polttavat ensisijaisesti tehdasvalmisteisia savukkeita (liitetaulukko 4). Piipun ja sikarin polttaminen on harvinaista. Pojat käärivät savukkeensa itse hieman useammin kuin tytöt. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävillä itse käärittyjen polttaminen joko yksinomaan tai tehdasvalmisteisten rinnalla lisääntyi 1990-luvulla moninkertaiseksi, mutta kääntyi laskuun vuoden 1999 jälkeen useimmissa ikä- ja sukupuoliryhmissä (kuviot 8, liitetaulukot 16 ja 44). Lasku jatkui myös vuosien 2003 ja 2005 välillä. 14-vuotiaat käyttivät itse käärittyjä savukkeita enemmän kuin vanhemmat ikäryhmät. Vuonna 2005 41 % 14-vuotiaista pojista käytti osaksi tai pelkästään itse käärittyjä savukkeita, tytöistä 36 %.

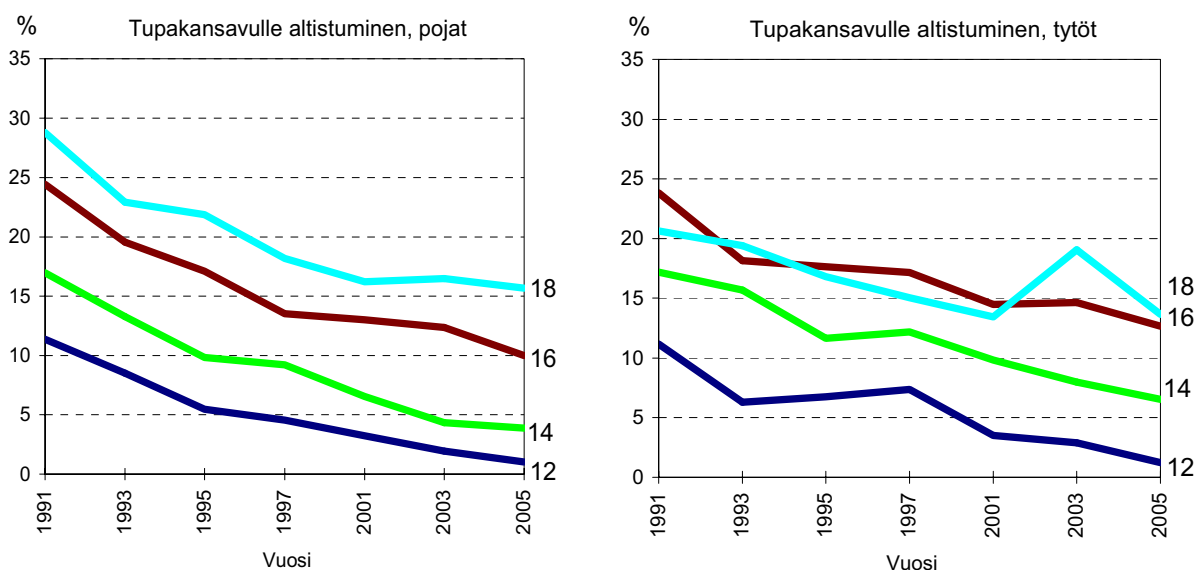
Kuvio 8. Itse käärittyjä savukkeita polttavien 14–18-vuotiaiden osuudet (%) päivittäin tupakoivista iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 8. Percentage of 14-18-year-olds who smoke self-rolled cigarettes daily by age and sex in 1977-2005. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Tupakansavulle altistuminen

Vuonna 2005 96 % 12-vuotiasta pojista ja 94 % tytöistä ei altistunut lainkaan tupakansavulle päivittäin (liitetaulukko 17). Altistumattomien osuus pieneni iän myötä, mutta oli vielä 18-vuotiaillakin lähellä 60 %:ia. Sukupuolittaiset erot olivat pieniä.

Altistuminen väheni vuosien 1991 ja 2005 välillä merkittävästi (kuvio 9, liitetaulukot 18-19 ja 48-49). Erityisesti pitkäaikainen oleskelu tupakansavussa (1-5 tuntia tai enemmän päivässä) vähentyi huomattavasti kaikissa ikä- ja sukupuoliryhmissä.

Kuvio 9. Niiden 12-18-vuotiaiden osuus (%) iän ja sukupuolen mukaan, jotka altistuvat vähintään tunnin päivässä tupakansavulle 1991–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 9. Percentage of 12-18-year-olds who are exposed to tobacco smoke for at least one hour daily in 1991-2005. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Tupakkaan liittyvät mielipideväittämät

Vuoden 2005 kyselyssä lainsäädännön normeja mittasi väittämä ”On oikein, että tupakan myynti alle 18-vuotiaalle on kiellettyä”. Myyntikieltoa koskevaa lain pykälää muutettiin vuonna 1995, jolloin myynti-ikäraja nostettiin 16 ikävuodesta 18 ikävuoteen. Vaikka valtaosa hyväksyi myyntikiellon jo lain voimaantullessa, nousi hyväksyvien osuus vielä tämän jälkeenkin (liitetaulukko 6). Vuonna 2005 valtaosa 18-vuotiaista (yli 90 %) hyväksyi kiellon. Eniten

hyväksyviä (97 %) oli kuitenkin 12-vuotiaissa (liitetaulukko 7). Myös 16-vuotiaista, joita kiello erityisesti koskee, 77 % pojista ja 84 % tytöistä hyväksyi kiellon (liitetaulukko 20).

Uusina väittäminä vuoden 2005 kyselyssä olivat ”Tupakointi on luusereiden puuhaa” ja ”Kahviloiden, baarien ja ravintoloiden tulee olla savuttomia”. Väittämän ”Tupakointi on luusereiden puuhaa” kanssa ehdottomasti ja jokseenkin samaa mieltä oli 65 % nuorista (liitetaulukko 7). 12-vuotiaista pojista jopa 88 % ja tytöistä 83 % yhtyi väittämään, 14-vuotiaista vastaavasti 73 % ja 67 %. 18-vuotiaat olivat varovaisempia ja vaikea sanoa –vaihtoehdon valinneiden osuus oli jopa neljännes. Kuitenkin 48 % tästäkin ikäryhmästä oli väittämän kanssa samaa mieltä.

Nuoret kannattivat yleisesti kahviloiden, baarien ja ravintoloiden savuttomuutta. 12-vuotiaista pojista 88 % ja tytöistä 92 % kannatti kielloa. Kiellon kannatus väheni hieman iän myötä, tyttöjen ja poikien suhtautumisessa ei juuri ollut eroja. Vähiten samaa mieltä olevia oli 18-vuotiaissa pojissa (48 %). Eri mieltä olevien osuus 18-vuotiaista oli 36 % pojista ja 34 % tytöistä (liitetaulukko 8).

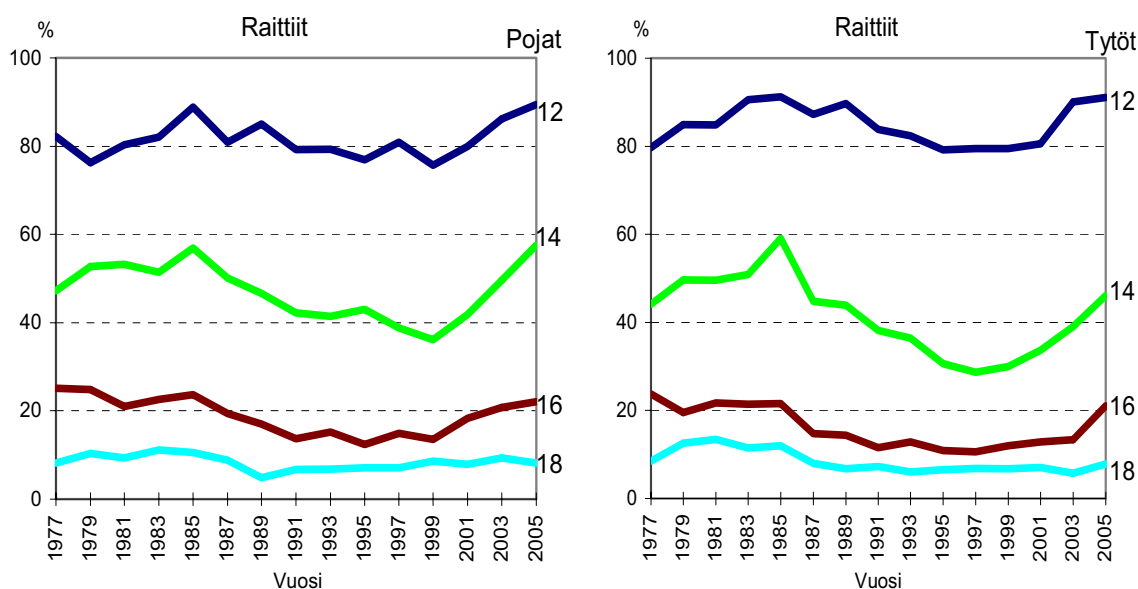

ALKOHOLIN JUOMINEN

Raittius ja alkoholin kokeiluikä

Vuonna 2005 yhdeksän kymmenestä kaksitoistavuotiaasta ilmoitti, että ei juo alkoholijuomia edes pieniä määriä – raittiiden tyttöjen osuus oli hieman suurempi kuin poikien (liitetaulukko 22). 14- ja 16-vuotiaissa raittiita poikia oli tyttöjä huomattavasti enemmän. 18-vuotiaista kahdeksan prosenttia ilmoitti olevansa raittiita.

Raittius yleistyi selvästi vuosien 1997-99 jälkeen kaikissa ikäryhmissä 18-vuotiaita lukuun ottamatta (kuvio 10, liitetaulukot 25 ja 50). Vuonna 2005 14-vuotiaista pojista 58 % ja tytöistä 46 % ilmoitti olevansa raittiita kun vuonna 1999 vastaavat osuudet olivat 36 % ja 30 %.

Kuvio 10. Raittiiden 12-18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977-2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 10. Percentage of 12-18-year-olds who abstain from alcohol by age and sex in 1977-2005. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Raittiiden osuudet ovat suurempia kuin niiden osuudet, jotka eivät olleet koskaan juoneet alkoholijuomaa. 14-vuotiaista pojista hieman yli puolet ja tytöistä 42 % ei ollut koskaan juonut alkoholijuomaa, 18-vuotiaista tämä osuus on noin joka viides (liitetaulukko 21). Sukupuolten väliset erot vanhemmissa ikäryhmissä olivat pieniä.

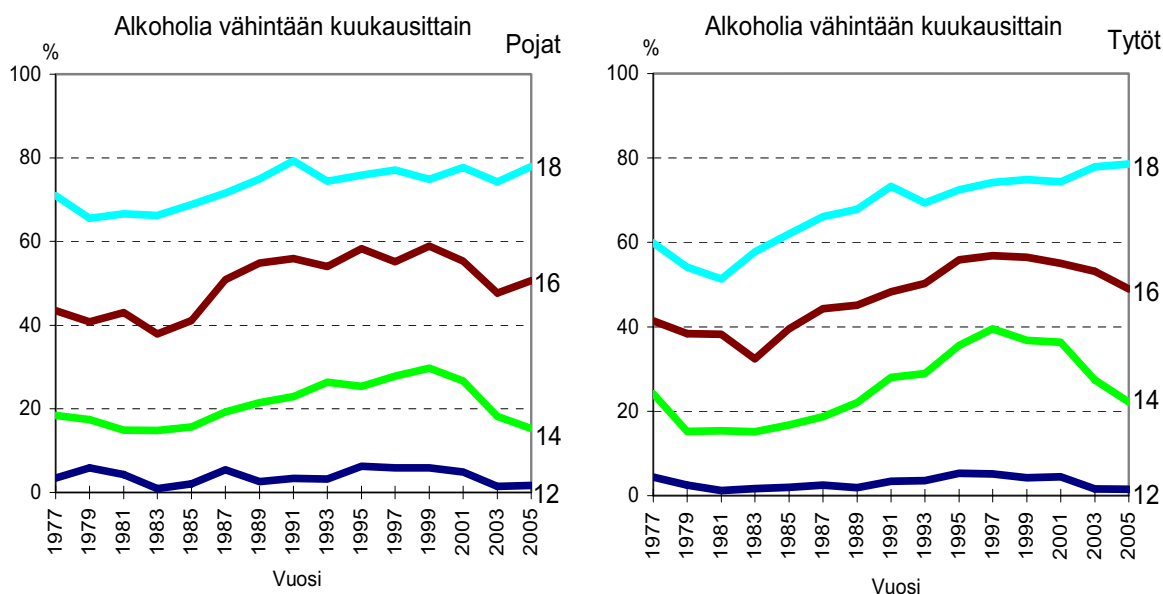
Vuosien 2001 ja 2005 välillä alkoholia kokeilleiden 12- ja 14-vuotiaiden osuudet putosivat merkittävästi (liitetaulukko 26). 18-vuotiailla ei muutoksia ollut.

Alkoholin juomistiheys

Kerran kuukaudessa tai useammin alkoholia ainakin pieniä määriä juovien prosentiosuudet vuonna 2005 olivat 12-vuotiaista 2 %, 14-vuotiaista tytöistä 22 % ja pojista 15 %, 16-vuotiaista tytöistä 49 % ja pojista 51 % sekä 18-vuotiaista tytöistä 79 % ja pojista 78 % (liitetaulukot 28 ja 51).

Kerran kuukaudessa tai useammin tapahtuvan alkoholinkäytön kasvu pysähtyi 12-16-vuotiailla vuosien 1997-1999 vaiheilla, minkä jälkeen alkoholinkäyttö kääntyi laskuun, tytöillä hieman poikia aikaisemmin (kuvio 11). Vuosien 2003 ja 2005 välillä juominen harvinaistui edelleen 14-vuotiailla sekä 16-vuotiailla tytöillä.

18-vuotiailla tytöillä alkoholinkäyttö lisääntyi 80-luvun alusta aina vuoteen 2003 asti, mutta kahden viimeisen vuoden aikana nousutrendi pysähtyi. Pojilla ei juuri ole muutosta sitten 90-luvun alun (kuvio 11, liitetaulukko 28).

Kuvio 11. Alkoholia vähintään kerran kuukaudessa juovien 12-18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977-2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

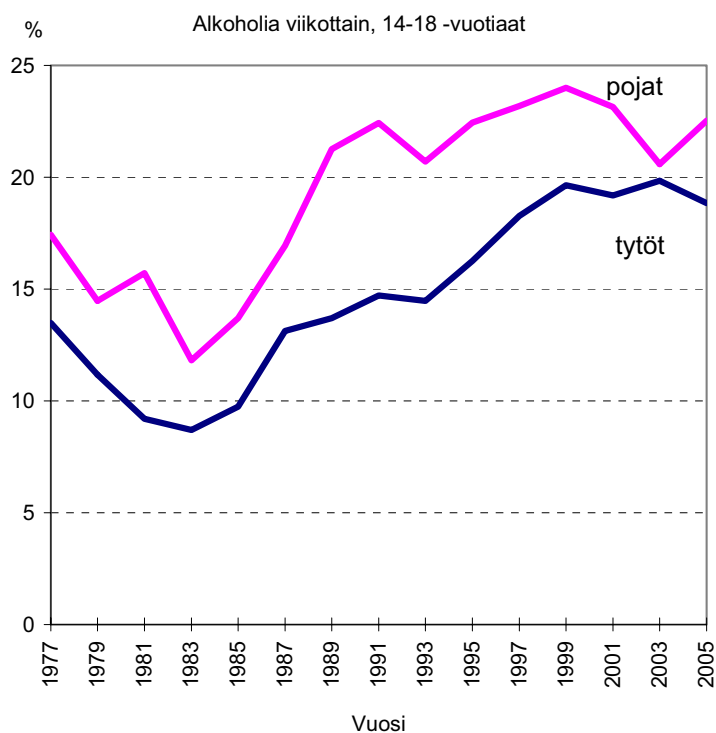
Figure 11. Percentage of 12-18-year-olds who drink alcohol at least once a month by age and sex in 1977-2005. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Usein eli vähintään kerran viikossa juovia ei kyselyyn vastanneiden 12-vuotiaiden poikien joukossa ollut vuonna 2005 ainoatakaan ja tyttöjenkin jou-

kossa vain muutamia (liitetaulukko 29). 14-vuotiailla usein juominen oli pienen vähemmistön tapa: tytöistä 6 % ja pojista 4 % ilmoitti juovansa ainakin kerran viikossa vähintään pieniä määriä alkoholijuomia. Yleisyys kasvoi iän myötä ja 18-vuotiaista tytöistä 35 % ja pojista 44 % ilmoitti juovansa viikoittain.

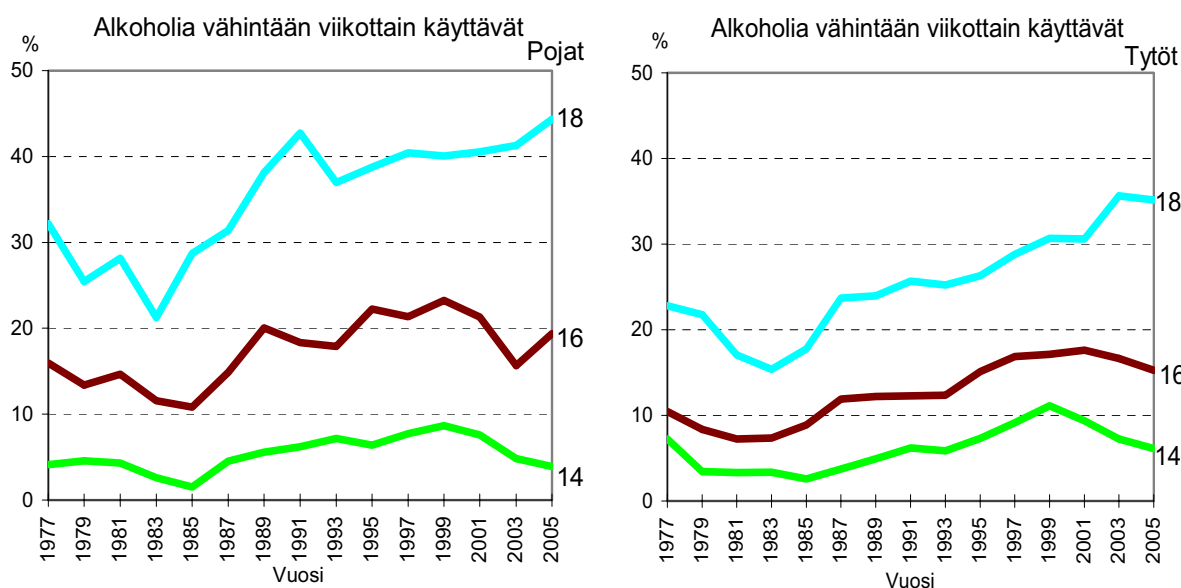
Viikoittain juovien osuuksien nousutrendi 14-18-vuotiailla tytöillä jatkui 80-luvun alusta vuoteen 2001, minkä jälkeen tilanne on pysynyt lähes samanlaisena (kuvio 12, liitetaulukko 52). Pojilla viikoittaisen alkoholinkäytön lisääntyminen taittui jo vuoden 1999 jälkeen, mutta vuosina 2003-2005 alkoholinkäyttö lisääntyi uudelleen.

Ikäryhmittäin tarkasteltaessa (kuvio 13, liitetaulukko 29) viikoittainen alkoholin käyttö lisääntyi 16- ja 18-vuotiailla pojilla vuosien 2003 ja 2005 välillä. 14-vuotiailla viikoittainen käyttö laski hieman molemmilla sukupuolilla.

Kuvio 12. Alkoholia vähintään kerran viikossa juovien 14-18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1977-2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 12. Age-adjusted percentage of 14-18-year-olds who drink alcohol at least once a week by sex in 1977-2005. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Kuvio 13. Alkoholia vähintään kerran viikossa juovien 14-18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977-2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 13. Percentage of 14-18-year-olds who drink alcohol at least once a week by age and sex in 1977-2005. (boys = pojat, girls = tytöt). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

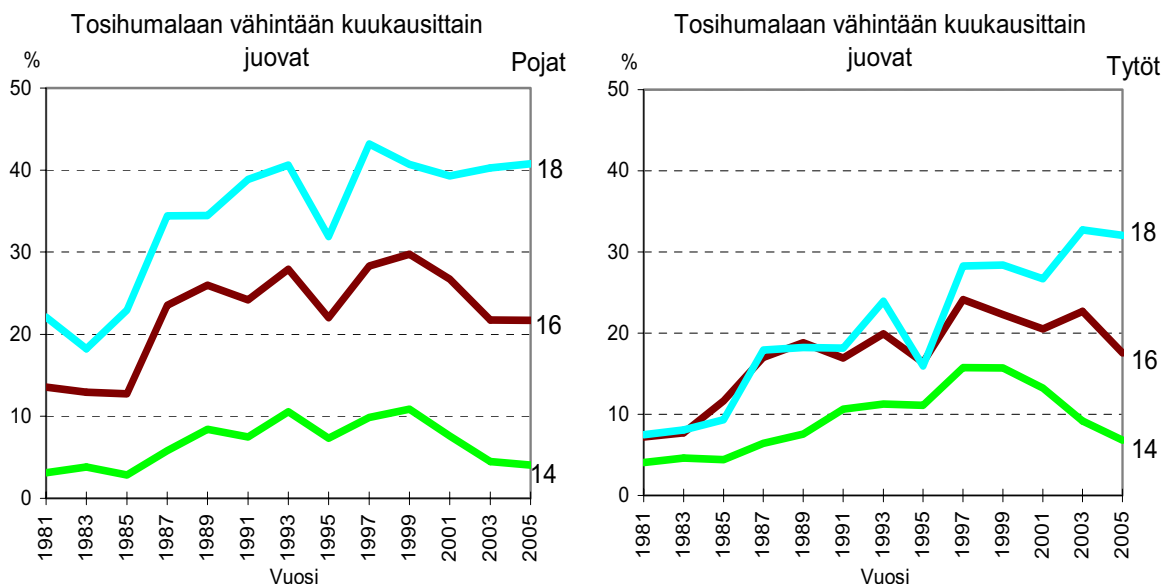
Humalajuominen

Humalajuominen on koko tarkastelujakson ollut harvinaista 12-vuotiaiden keskuudessa: vuonna 2005 vain seitsemän 758:sta vastaajasta raportoi olleensa edes joskus tosi humalassa. Vuonna 2005 14-vuotiaista tytöistä 7 % ja pojista 4 % raportoi juovansa tosi humalaan kerran kuukaudessa tai useammin (kuvio 14, liitetaulukko 23). 16-vuotiailla kuukausittaisen humalajuomisen yleisyydet olivat 18 % (tytöt) ja 22 % (pojat), 18-vuotiailla 32 % (tytöt) ja 41 % (pojat).

Tosihumalaan kuukausittain juovien 14-18-vuotiaiden osuudet kasvoivat 80-luvun alusta 90-luvun loppuun sekä tytöillä että pojilla lukuun ottamatta vuotta 1995. Vuosien 2003-2005 välillä tosihumalaan kuukausittain juovien tyttöjen osuus laski edelleen, mutta pojilla lasku pysähtyi (kuvio 15).

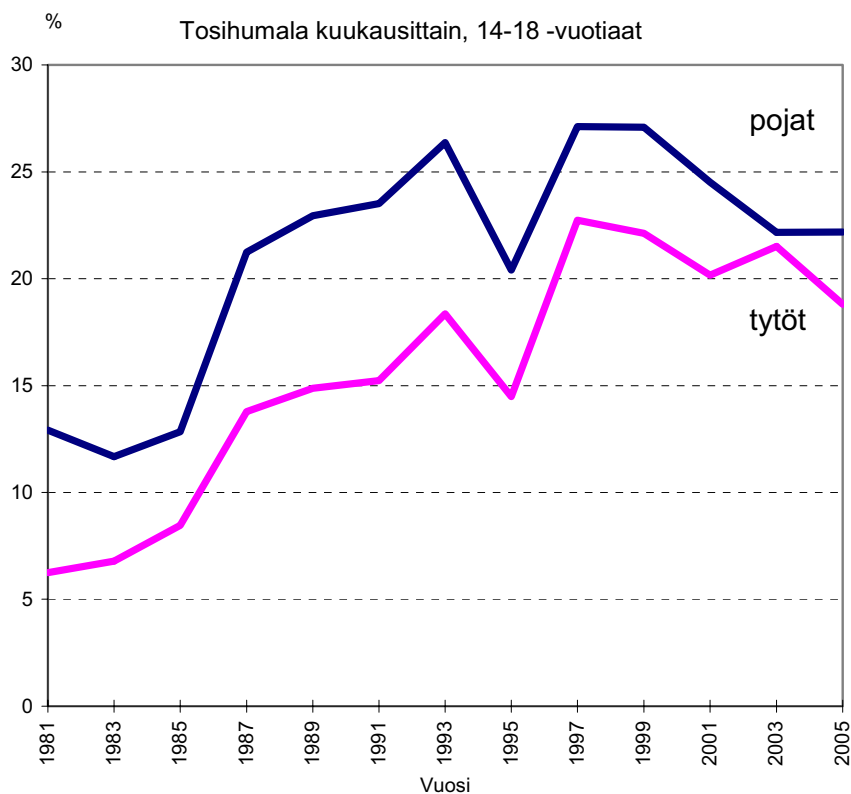
Ikäryhmittäisessä tarkastelussa (kuvio 14, liitetaulukot 30 ja 53) humalajuominen harvinaistui 14- ja 16-vuotiaiden ikäryhmissä vuosien 1997-2005 välillä. 14- ja 16-vuotiaiden tyttöjen humalajuominen harvinaistui myös vuosien 2003 ja 2005 välillä, samojen ikäryhmien pojilla ei näkynyt muutosta. Vuosina 1997-2005 18-vuotiaiden kuukausittain tosi humalaan juovien osuuksissa ei ollut muutoksia.

Viikoittain tosi humalaan juovien 18-vuotiaiden poikien osuudessa näkyi huomattava nousu (liitetaulukot 31 ja 54). 18-vuotiaista pojista viikoittain tosi humalaan juovia oli 12 % ikäryhmästä vuonna 2005 kun vastaava osuus vuonna 2003 oli 7 %. Vuoden 2005 luku oli sama kuin nuorten alkoholinkulutuksen huippuvuonna eli 1997.

Kuvio 14. Tosi humalaan vähintään kuukausittain juovien 14-18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981-2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 14. Percentage of 14-18-year-olds who get really drunk at least once a month by age and sex in 1981-2005. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Kuvio 15. Tosi humalaan vähintään kuukausittain juovien 14-18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981-2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 15. Age-adjusted percentage of 14-18-year-olds who get really drunk at least once a month by sex in 1981-2005. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Alkoholin kuuluminen tavalliseen elämänmenoon

Nuorten mielipidettä alkoholin arkipäiväisyyteen on selvitetty vuodesta 1979 vuoteen 2005 suhtautumisella väittämään ”Kohtuullinen alkoholin käyttö kuuluu tavalliseen elämänmenoon”. Samaa mieltä olevien 12-vuotiaiden osuudet olivat vuonna 2005 huomattavasti aiempia vuosia suuremmat; pojista 55 % ja tytöistä 49 % oli väittämän kanssa ehdottomasti tai jokseenkin samaa mieltä (liitetaulukko 24 ja 32). Muissa ikäryhmissä muutokset olivat vähäisiä.

SOSIAALINEN ALTISTUMINEN HUUMEILLE

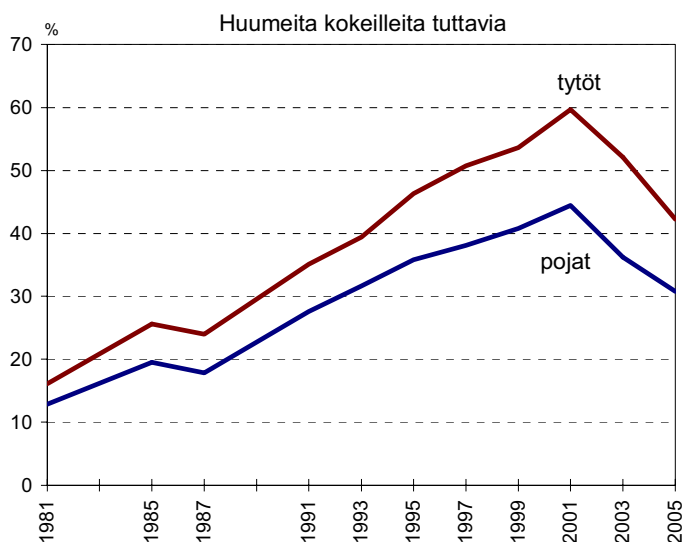
Tuttavien huumeiden käyttö

Ainakin yhden huumeekokeilijan tuttaviansa keskuudessa tietävien 14-18-vuotiaiden osuus lisääntyi selvästi vuoden 1987 jälkeen aina vuoteen 2001 asti. Tämän jälkeen osuus lähti laskuun ja lasku jatkui myös vuosien 2003 ja 2005 välillä. (kuviot 16 ja 17 liitetaulukot 35 ja 55). Suunta oli sama tytöillä ja pojilla sekä kaikissa ikäryhmissä 12-vuotiaita lukuun ottamatta.

12-vuotiailla osuudet olivat pieniä koko tarkastelujakson eikä systemaattisia muutoksia juuri ollut (kuvio 16, liitetaulukot 35 ja 55).

Tytöt tiesivät huumeiden käyttäjiä useammin kuin pojat. Vuonna 2005 hieman vajaa puolet 16–18-vuotiaista tytöistä ja hieman vajaa 40 % pojista tiesi vähintään yhden huumaavia aineita kokeilleen tuttavän (liitetaulukot 33 ja 35). Vain muutama prosentti 12-vuotiaista tiesi jonkun tuttavansa käyttäneen huumaavia aineita.

Yli viisi tuttavaa tiesi 13 % 18-vuotiaista vuonna 2005 kun luku vielä 2001 oli ollut pojilla 20 % ja tytöillä 23 % (liitetaulukot 36 ja 56). Vastaavasti 14- ja 16-vuotiailla osuudet olivat lähes puolittuneet tänä aikana.

Kuvio 16. Vähintään yhden huumeita kokeilleen tuttavien tietävien 14–18-vuotiaiden ikävaikoidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

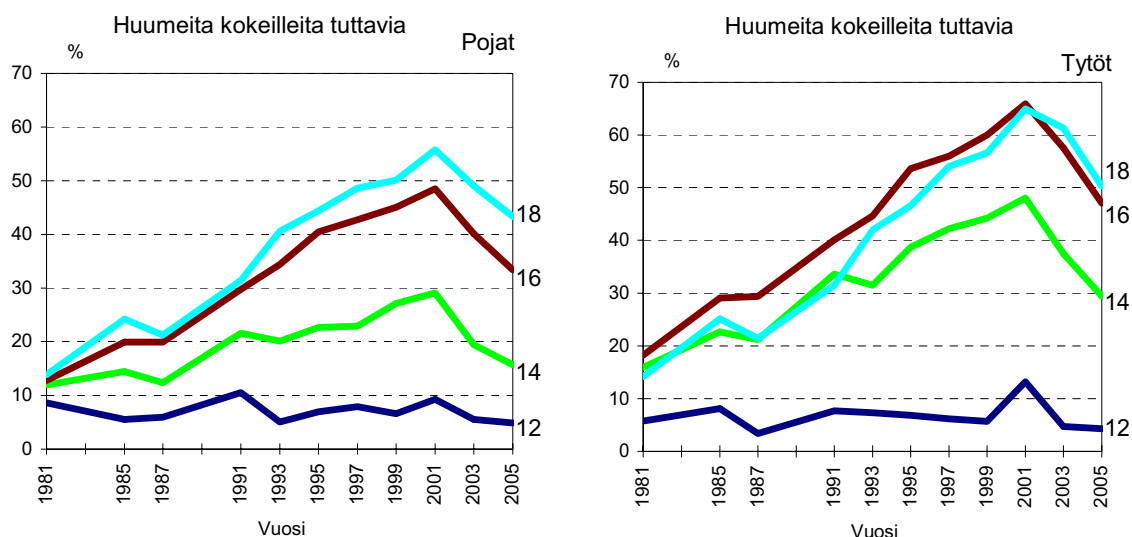
Figure 16. Age-adjusted percentage of 14-18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs by sex in 1981-2005. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Huumeiden tarjonta

Huumeiden tarjontaa viimeisen vuoden aikana on kysytty vuodesta 1991 lähtien. Tarjonta lisääntyi viime vuosituhannen lopussa 14-18-vuotiailla sekä tytöillä että pojilla, mutta kääntyi laskuun vuoden 2001 jälkeen (kuvio 17, liitetaulukko 57).

Vuonna 2005 oli huumeita tarjottu vajaalle viidennekselle 18-vuotiaista, 14-vuotiaista noin joka 20:lle (liitetaulukot 34 ja 37). Yksittäisille 12-vuotiaillekin oli huumeita tarjottu.

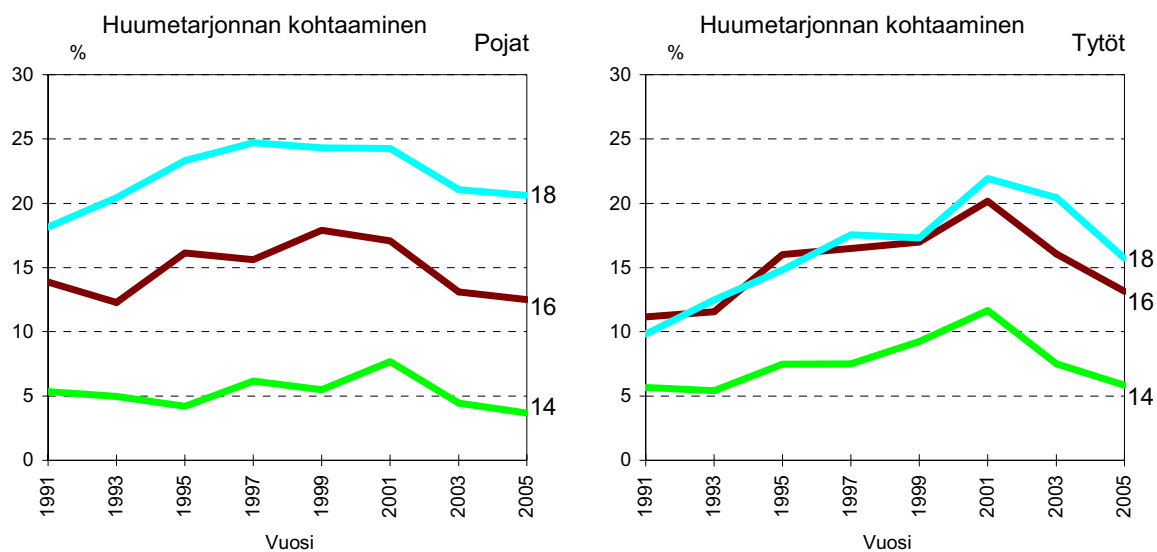
Huumetarjonnan osalta kysyttiin erikseen ystävien ja tuttavien sekä täysin tuntemattomien tarjoamisia. Tarjonnan rakenne muuttui 1990-luvulta 2000-luvulle tultaessa siten, että valtaosa tarjonnasta tuli tuttavilta eikä enää vierailta kuten 1990-luvun alkupuolella (kuvio 18, liitetaulukot 38-39 ja 57-59). Merkittävää muutosta tarjonnan rakenteessa ei ollut vuosien 2003 ja 2005 välillä (kuvio 18).

Kuvio 17. Vähintään yhden huumeita kokeilleen tuttavien tietävien 12–18 -vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

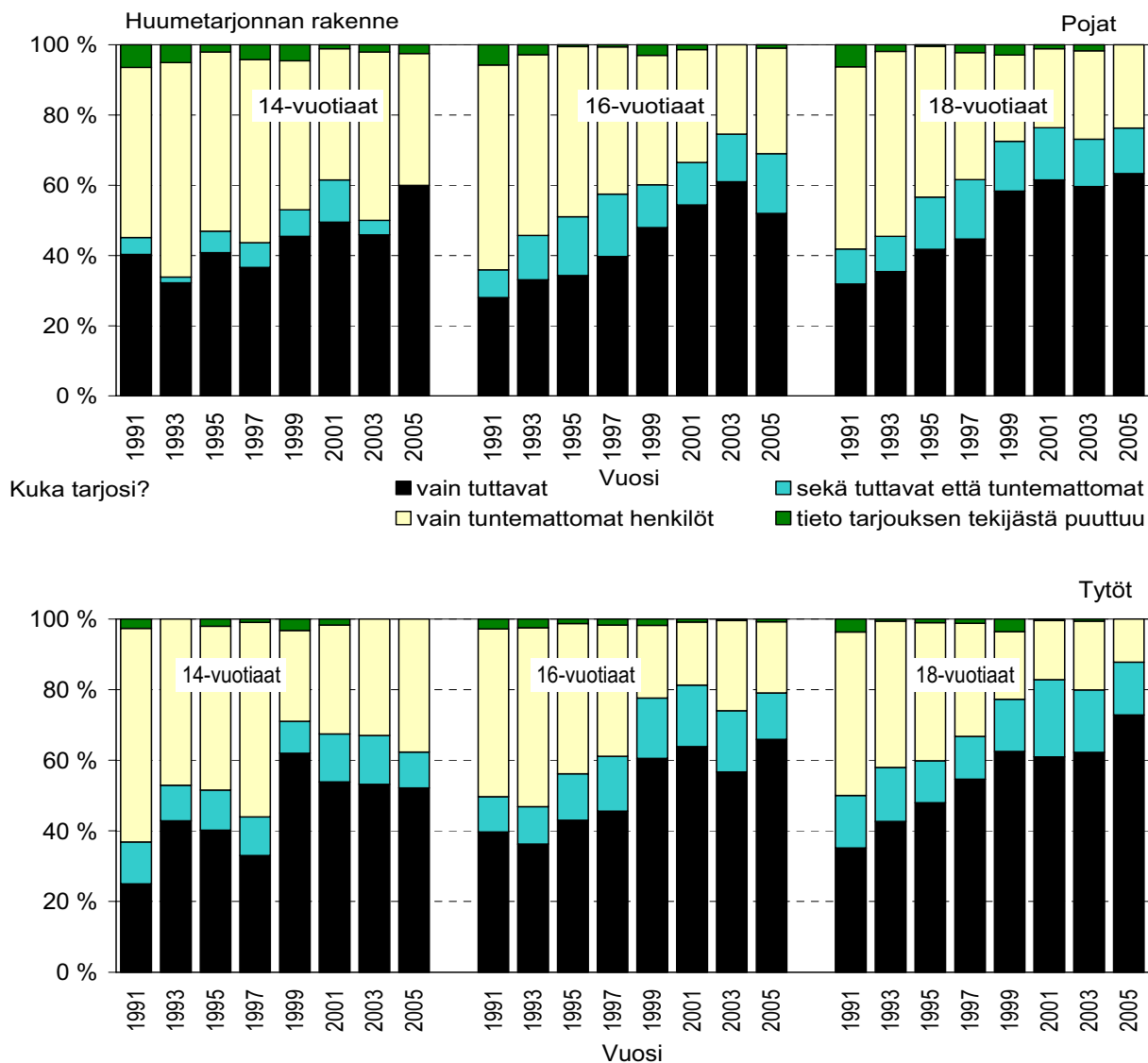
Figure 17. Percentage of 12-18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs by age and sex in 1981-2005. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Kuvio 18. Niiden 14–18-vuotiaiden osuudet (%), joille oli tarjottu huumeita vuosina 1991–2005, iän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 18. Percentage of 14-18-year-olds who were offered drugs in 1991-2005 by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

Kuvio 19. Viimeksi kuluneen vuoden aikana huumetarjontaa kohdanneiden 14–18-vuotiaiden jakauma (%) huumetarjouksen tekijän mukaan vuosina 1991–2005 ikä- ja sukupuoliryhmittäin. Nuorten terveystapatutkimus 2005.

Figure 19. Percentage of 14-18-year-olds who were offered drugs during last year according to person who offered in 1991-2005, by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2005.

POHDINTA

Teini-ikäisten tupakointi vähenee: kokeilut ja säännöllinen tupakointi siirtyvät myöhempään ikään

Kyselyn nuorimmissa ikäryhmissä tupakointia kokeilleiden osuudet ovat vähentyneet tasaisesti ja erittäin merkittävästi 1970-luvun lopulta kevääseen 2005: 12-vuotiailla pojilla 50 %:sta 17 %:iin. Päivittäin savukkeita polttavien 14-vuotiaiden osuudet ovat matalimmillaan sitten 70-luvun lopun, jolloin Nuorten terveystapatutkimuksen seurantajärjestelmä perustettiin. Uuden vuosituhannen alussa ollaan nuorten tupakoinnin osalta tilanteessa, jota tavoiteltiin jo 70-luvun terveystavoitteisella tupakkapolitiikalla ja tupakkalailla: tupakointikokeilut ja säännöllinen tupakointi ovat kääntyneet laskuun. Myönteinen muutos ajoittuu 2000-luvun puolelle.

Vuodesta 1996 alkaen tehtyjen Kouluterveyskyselyjen tulokset nuorten tupakoinnin muutoksista ovat samansuuntaisia tämän tutkimusten tulosten kanssa (3,5). Kun kaksi riippumatonta ja eri menetelmällä kerättyä tutkimushanketta vahvistavat toisiaan, voidaan luotettavasti päätellä, että teini-ikäisten tupakointi on merkittävästi vähentynyt.

Täysi-ikäisyysrajan saavuttaneiden eli 18-vuotta täyttäneiden tupakointikokeilut ja säännöllinen tupakointi ovat tämän tutkimuksen mukaan pysyneet pääosin ennallaan. Myönteinen muutos koskee siis ennen kaikkea teini-ikäisiä. Saattaa kuitenkin olla, että kevään 2005 tutkimuksen 12 – 14-vuotiaiden vartuessa täysikäisiksi myös nuorten aikuisten tupakointi vähenee. Useat myöhemmissä kappaleissa pohdittavat seikat tukevat siitä mahdollisuutta, että jo lähitulevaisuuden Suomessa tupakointi harvinaistuu pienenevän vähemmistön tavaksi.

Myönteiseen kehitykseen sisältyy myös tyttöjen tupakoinnin kääntymistä laskuun. Muutos alkoi 14- ja 16-vuotiailla jo aikaisemmin, mutta nyt myös 18-vuotiaiden tupakointi on vähentynyt. Kaiken kaikkiaan tupakoinnin sukupuolierot ovat vähäiset.

Asenteet tupakointirajoituksia kohtaan muuttuneet myönteiseksi: myyntikielto ja savuttomuus hyväksytään

Terveystavoitteiseen tupakkapolitiikkaan sisältyvät tupakointirajoitukset ovat saaneet nuorison hyväksynnän. Tupakkatuotteiden ostoa rajoitettiin jo 1970-luvulla, jolloin myyntikielto koski alle 16-vuotiaita. Vuonna 1987 suuri enem-

mistö (83 %) 14–18-vuotiaista hyväksyi alle 16-vuotiaille suunnatun myyntikiellon (6). Kun myynti-ikäraja vuonna 1995 nostettiin 18 vuoteen, uuden kiellon hyväksyi aluksi vain 66 %. Tämän jälkeen tilanne on ratkaisevasti muuttunut. Nyt kiellon hyväksyy yhdeksän kymmenestä 14–18-vuotiaasta ja 12-vuotiaista lähes kaikki. Merkittävää on, että omaan ikäryhmään kohdistuva kielto hyväksytään lähes yksimielisesti.

Vuonna 1997 valtaosa 14–18-vuotiaista nuorista (88 %) katsoi, että tupakointimattomille tulisi järjestää savuttomia tiloja kahviloissa, baareissa ja ravintoloissa (7). Tupakansavua näissä tiloissa rajoitettiinkin vuodesta 2000 alkaen. Kevään 2005 tutkimuksessa nuoret olivat valmiita tiukempiinkin rajoituksiin, jopa täydelliseen savuttomuuteen. 14–18-vuotiaista 62 % ja lähes kaikki 12-vuotiaat ovatkin samaa mieltä väittämän kanssa ”Kahviloiden, baarien ja ravintoloiden tulee olla savuttomia”.

Nuoret hyväksyvät ravintoloiden ja kahviloiden täydellisen savuttomuuden selvästi useammin kuin aikuisväestö (8). Selityksenä voi olla, että savuttomuus ja tupakointirajoitukset ovat olleet osa nuorten jokapäiväistä elämää suurimman osa heidän elämästään. Näin ollen nämä nähdään luonnollisena osana fyysistä ympäristöä. Tämän päivän 12-vuotiaat olivat 7-vuotiaita ravintolatu-pakointirajoitusten tullessa voimaan. Nuorten myönteinen suhtautuminen savuttomuuteen voidaan yhdistää myös yleisemmin koko yhteiskunnassa käytyyn keskustelun savuttomuudesta ja tupakoinnin haitoista.

Tupakansavulle altistutaan yhä vähemmän

Ympäristön tupakansavu on luokiteltu syöpävaaralliseksi aineeksi. Sekä työpaikkatupakoinnin että ravintoloiden ja kahviloiden tupakointirajoitukset perustuvat tupakansavun terveyshaittoihin. Ympäristön tupakansavu voi tulla tupakoitsijan omasta savukkeesta. Terveystieteiden kannalta merkittävää on toisen henkilön tuottama tupakansavu, jota muut joutuvat hengittämään, ns. passiivinen tai pakkotupakointi.

Tupakansavuisissa tiloissa oleskelevien nuorten osuus on vähentynyt merkittävästi ainakin vuodesta 1991 lähtien, jolloin sitä ensimmäisen kerran mitattiin Nuorten terveystapatutkimuksessa. Tuolloin joka kymmenes 12-vuotias oleskeli vähintään tunnin päivässä tupakansavuisissa tiloissa. Vuonna 2005 vain joka sadas altistui vastaavasti. Eniten altistuvilla 18-vuotiailla pojillakin osuus oli puolittunut (29 % vs. 16 %). Vain yksittäiset 12-vuotiaat altistuvat enää yli 5 tuntia päivittäin ja 18-vuotiaistakin vain joka 50.

Passiivisen tupakoinnin terveyshaitat tulivat aktiiviseen julkiseen keskusteluun työpaikkatupakoinnin rajoittamista koskevan lain yhteydessä vuonna 1995 sekä kahviloiden ja ravintoloiden tupakoinnin rajoitusten astuessa voimaan

vuonna 2000. Näistä jälkimmäinen on voinut suoraan myötävaikuttaa nuorison tupakansavualtistuksen vähenemiseen, mutta molemmat rajoitukset ovat todennäköisesti vaikuttaneet epäsuoraan kodin sisätiloissa tapahtuvaan tupakointiin lisäämällä tietoisuutta toisille mahdollisesti aiheutuvista terveystaitoista sekä mahdollisuudesta muuttaa tottumuksiaan.

Julkisia tiloja merkittävämpi tekijä – etenkin nuoremmissa ikäryhmissä – on tupakointi kodin sisätiloissa. Vanhempien käyttäytyminen on avainasemassa. Nuorten terveystapatutkimuksen vuoden 2005 kyselyssä (julkaisemattomia tuloksia) 12-vuotiaista jopa 70 % ilmoitti, että kukaan ei saa tupakoida kotona koskaan ja vain joka sadas 12-vuotias ilmoitti, että kodissa saa tupakoida vapaasti. 16-vuotiaiden kotona tupakoiminen oli kuitenkin hiukan sallivampaa: 54 % ja 5 %. Nämä tulokset osoittavat kotona tapahtuvan tupakansavualtistuksen olevan keskimäärin vähäistä nuorten joukossa ja onkin todennäköistä, että se selittää valtaosan savualtistusajan vähenemisestä kuluneen 14 vuoden aikana.

Tupakointi mielletään luuserien puuhaksi

Nuorten mielikuva tupakoinnista oli kielteinen. Valtaosa nuorista (noin 70 %) oli samaa mieltä väittämän ”Tupakointi on luuserien puuhaa” kanssa. Mitä nuoremasta ikäryhmästä oli kyse, sitä todennäköisemmin väittämään yhdyttiin, mutta vielä 18-vuotiaistakin noin puolet oli tätä mieltä. Iän myötä myös epävarmuus väittämään suhtautumisessa kasvoi. Vaikea sanoa -vaihtoehdon valinneiden osuus oli hieman yli neljännes, kun se 12-vuotiailla oli vain noin joka 20.

Negatiivisten mielikuvien liittämistä tupakointiin kertoo myös Syöpäyhdistyksen tuore tutkimus (9). 12–17-vuotiaiden mielestä tupakoivat nuoret ovat mm. tupakoimattomia tyhmempiä, levottomampia, epäsiistimpiä, huonommin menestyviä, epävarmempia. Sen sijaan positiiviseksi luonnehdittuja piirteitä kuten seurallisempi, hauskempi tai itsenäisempi tupakoitsijaan liitettiin harvoin.

Negatiivisten mielikuvien liittäminen tupakointiin ei ole uusi ilmiö. Jo Lasse Kannaksen tutkimuksessa 70-luvun lopulta tupakoitsijan imago oli nuorten mielissä negatiivisempi kuin tupakoimattoman (10). Tupakoitsijoita pidettiin tupakoimattomia useammin mm. hermostuneena, heikkona, typeränä, huonosti koulussa menestyvänä ja epäsiistinä. Erot eivät 9-luokkalaisilla olleet kuitenkaan kovin suuria. Toisaalta tupakoitsijan imagoon kuului tällöin myös myönteisiä piirteitä: johtajatyyppejä. Lisäksi tupakoitsijoita pidettiin lähes yhtä usein suosittuina kuin tupakoimattomia.

Eri aikoina tehdyt imago tutkimukset eivät ole suoraan vertailukelpoisia erilaisien kysymysten ja aineiston keruumenetelmien vuoksi. Nuorten terveystapatutkimuksessa luuseriväittämä oli mukana ensimmäistä kertaa vasta 2005, joten suoraa vastausta tupakointiin liitettyjen mielikuvien muuttumisesta ei saada. Kuitenkin tähän väittämään myönteisesti vastanneiden suuri osuus sekä se, että myönteisiä mielikuvia ei enää uudessa tutkimuksessa löytynyt, viittaavat kuitenkin siihen, että mielikuvat tupakoinnista ovat muuttuneet kielteisemmiksi.

Tupakoinnin vähenemisen taustalla useita tekijöitä

Teini-ikäisten tupakoinnin vähentymisen taustalla olevia tekijöitä tarkastellaan neljässä ryhmässä: 1) spesifit tupakkapoliittiset toimet ja niiden suorat ja epäsuorat vaikutukset, 2) kasvatuskäytännöt kotona, 3) tupakkaan liittyvät säännöt koulussa sekä 4) nuorisospesifit selitykset, kuten nuorisokulttuurin muuttuminen.

Tupakkaspesifit toimenpiteet. Useat tupakkapoliittiset toimet ovat todennäköisesti myötävaikuttaneet nuorten tupakoinnin vähenemiseen. Myynti-ikärajan nostaminen 16 vuodesta 18 vuoteen vuonna 1995 vähensi alle 18-vuotiaiden ja etenkin 14-vuotiaiden tupakkaostoja erittäin merkittävästi (4). Vaikka osa kioskeista ja huoltamoista edelleen myy nuorille tupakkaa, on aikuismaailman antama normi kuitenkin selkiytynyt ja toimii nyt aikaisempaa yhdenmukaisemmin.

Kahvila- ja ravintolatupakoinnin ja työpaikkatupakoinnin rajoittaminen ovat saattaneet epäsuorasti vaikuttaa nuorten tupakointiin. Nämä rajoitukset muokkaavat mielikuvaa vakavasti otettavasta ja perustellusta normista, jota myös aikuiset noudattavat. Työpaikkatupakoinnin vaikutukset ovat todennäköisesti lisänneet kotien tupakointikieltoja. Yhteiskunnan tupakoimattomuutta tukevat sanomat ovat muuttuneet aikaisempaa yhdenmukaisemmiksi.

Kaiken kaikkiaan erilaisten tupakointirajoitusten kautta tupakoinnin näkyminen on tullut harvinaisemmaksi. Uudet nuorisosukupolvet ovat nähneet vähemmän tupakoivia ympärillään ja sitä kautta tupakoinnin ”tarttuminen” on epätodennäköisempää. Toisaalta yksin tupakointirajoitukset eivät riitä selittämään koko ilmiötä, sillä teini-ikäisillä myös nuuskakokeilut ovat vähentyneet. Sen sijaan 18-vuotiaiden poikien nuuskan käytön lievää nousua taas rajoitukset voisivat selittää. Nuuska ei tuota savua ja sitä voi käyttää sielläkin, missä tupakointi on kiellettyä. Tämä taas antaa pontta entistä tarkemmalle koko EU-alueen, Ruotsi mukaan lukien, kattavalle nuuskan myyntikiellolle.

Vähentymiseen vaikuttavia tekijöitä selvitettäessä ei kannata unohtaa erityisesti nuorisoon suunnattuja koko EU:n alueella toteutettuja Smokefree Class -

kilpailuja sekä kampanjoita, joita on näkynyt mm. nuorisolehdissä. Savuttomuuteen myönteistä mielikuvaa ovat olleet luomassa myös ensimmäistä kertaa isojen kauppaketjujen nuorisovaateosastoilla myynnissä olleet tupakoinninvastaiset t-paidat. Uusia nuorille tarkoitettuja nettisivuja on avattu mm. tupakasta vieroitukseen.

Samalla kun monet tekijät ovat toimineet tupakoinnin vähentämisen tukena, hintapolitiikka ei ole toiminut terveystavoitteiden mukaisesti. Tupakan reaali-hinta on viime vuosina pysynyt suurin piirtein samana, kun nuorten käyttövoimien ostovoima on lisääntynyt (3, 11). Erityisen merkittävää on, että hintapolitiikan tuen puuttuessa nuorten tupakointi on vähentynyt. Aikaisemmin vastaavissa tilanteissa nuorten tupakointi on pysynyt ennallaan tai lisääntynyt.

Kasvatuskäytännöt ja normit kotona. Kodin kasvatuskäytännöillä sekä ”kodin tupakkapolitiikalla” voidaan nuorille melko yksiselitteisesti viestittää siitä, mikä on sallittua ja sosiaalisesti hyväksyttävää ja mikä taas ei. Spesifit, tupakkaan liittyvät tekijät kodissa käsittävät vanhempien ja sisarusten oman tupakointikäyttäytymisen, tupakointiin suhtautumisen sekä kodin tupakointia koskevat säännöt ja rajoitukset. Tupakansavualtistuksen merkittävä väheneminen viittaa etenkin nuorempien ikäryhmien osalta kotien tupakkakäytäntöjen selvään muutokseen. Myös vanhempien suhtautuminen nuorten tupakointiin on ainakin pitkällä aikavälillä muuttunut. Kun Nuorten terveystapatutkimuksessa vuonna 1977 kysyttiin ”Sallivatko tai jos tupakoisit, sallisivatko, vanhemmat sinun polttaa kotona”, vastasi 80 % 12-vuotiaista ”Ei”, kun vastaava osuus oli vuonna 2005 noussut 93 %:iin. 16-vuotiailla vastaavat luvut olivat 52 % ja 71 % (julkaisemattomia tuloksia).

Tupakointi koulussa. Koulun vaikutuksia nuorten tupakointiin on tutkittu verraten paljon. Muun muassa yleisellä koulukulttuurilla, koulun eetoksella ja kouluyhteisön ilmapiirillä on todettu olevan yhteys nuorten tupakointiin. Tukea antavassa kouluympäristössä, jossa noudatetaan tiukkaa tupakoimattomuuspolitiikkaa, tupakointi on vähäisempää (12,13). Suomessa koulujen ilma-
piiri kääntyi tupakointia suosivaan suuntaan 1980-luvulla ja nuorten tupakointi lähti nousuun 1980-luvun puolivälistä alkaen. Vielä 1990-luvulla tupakoinnin salliminen kouluissa oli yleistä eikä tupakointirajoituksia valvottu juuri lainkaan (14). 2000-luvulle tultaessa koulutupakoinnin kannalta on edetty kuitenkin selvästi parempaan suuntaan. Kouluterveyskyselyn vuosien 2000–2005 tulosten perusteella (3) peruskoululaisten päivittäinen tupakointi koulussa tai koulualueella on vähentynyt huomattavasti vuodesta 2000 (48 %) vuoteen 2005 (36 %). Tupakointirajoituksia myös valvotaan aiempaa paremmin ja yli 90 %:ssa peruskouluista tupakointi on kielletty kokonaan. Kouluterveyskyselyn mukaan tupakointia käsittelevät oppitunnit ovat viime vuosina selvästi lisääntyneet peruskoulujen 8. ja 9. luokilla (3).

Nuorisokulttuuriin liittyvät selitykset. Nuorison tupakoinnin väheneminen 2000-luvulla ei näytä olevan vain suomalainen ilmiö, vaan viitteitä vastaavasta kehityksestä 2000-luvun alussa löytyy myös muista länsimaista. Ruotsissa peruskoulun 9-luokkalaisten tupakointi on vähentynyt 2000-luvulla uusimpien tutkimustulosten ollessa vuodelta 2005 (15). Tuore kanadalainen tupakkatutkimus osoittaa 15-19-vuotiaiden tupakoinnin kääntyneen laskuun vuosituhanen vaihteessa (16). Yhdysvalloissa 90-luvun puolivälistä alkanut teini-ikäisten tupakoinnin lasku on jatkunut edelleen vielä vuonna 2004 (17). Eurooppalaisen ESPAD-päihdetutkimuksen mukaan 15-16-vuotiaiden tupakointi on vähentynyt hieman vuosien 1999 ja 2003 välillä 11:ssä yhteensä 28 maasta, kun indikaattorina on käytetty savukkeiden polttamista viimeisen 30 päivän aikana (18). Kaikki pohjoismaat olivat mukana vähenevän tupakoinnin ryhmässä.

Nuorten tupakoinnin väheneminen saattaa siis olla laajempi ilmiö kuin pelkästään Suomea koskeva. Tällöin joudutaan miettimään myös kansalliset rajat ylittäviä nuorisokulttuurivaikutteita. Toisaalta täytyy muistaa, että useimmissa länsimaissa on jo pitkään pyritty monin eri toimin vähentämään nuorison tupakointia. Esimerkiksi tupakan mainoskiellon sähköisissä medioissa tai Formula-autoilun ympärillä käyty mainoskieltokeskustelu välittyivät yli Euroopan. Näin ollen kansainvälisen nuorisokulttuurin vaikutusten ja monien tupakoinnin vähentämistoimien vaikutuksia tuskin on mahdollista erottaa toisistaan.

Pohdittaessa raittiuden lisääntymisen syitä Jaana Lähteenmaa (19) on kiinnittänyt huomiota nuorisokulttuurien vaikutukseen. On viitteitä siitä, että humalajuominen on ”out” eli ei ole enää muodissa. Vastaavasti tupakointi saattaa olla ”out”, mikä sopii hyvin yhteen sen tuloksen kanssa, että valtaosa nuorista pitää tupakoitsijoita luusereina. Tupakkaraittius sopii luontevasti yhteen alkoholi-raittiuden kanssa, sillä sellaisia tupakoitsijoita, jotka eivät käytä myös alkoholia, on nuorisossa erittäin vähän (20).

Tupakkaa voidaan tarkastella myös kulutushyödykkeenä, johon nuoret taskuvarojaan käyttävät. Edellä jo mainittiin tupakan hinnan muuttumattomuus ja taskurahojen kasvu, mikä yhtälö aikaisemmin on johtanut lisääntyneeseen tupakointiin nuorison keskuudessa. Nuorisokulttuuriin liittyvät selitykset saattavat nousta tässä yhteydessä tärkeäksi. Tämä tarkoittanee, että ainakin osa nuorisosta kokee muut hyödykkeet, esimerkiksi kännykän käytön, tupakkaa tärkeämmäksi. Muut nuorten suosimat hyödykkeet saattavat siis sivuuttaa tupakan. Vaikka yksilötasolla ei olekaan näyttöä kännykän ja tupakan vaihdannaisuudesta suomalaisissa aineistoissa (21), saattaa kännykkä yhdessä muiden uusien hyödykkeiden kanssa vähitellen muokata nuorisokulttuuria tupakkaan välinpitämättömämmin suhtautuvaksi.

Useissa asiantuntijakannanotoissa ja maailmanlaajuisissa strategioissa on kokonaisvaltainen strategia tupakoinnin vähentämiseksi todettu parhaaksi. Viime vuosien Suomessa nuorison kohtaamat viestit savuttomasta yhteiskunnasta ovat olleet huomattavasti aikaisempaa yhdenmukaisempia. Kun tähän yhdistetään nuorisokulttuurissa mahdollisesti tapahtunut muutos, alkaa teini-ikäisten tupakoinnin väheneminen tulla ymmärrettäväksi.

Raittius yleistyy, toistuvan alkoholin käytön ja humalajuomisen väheneminen pysähtynyt

Nuorten alkoholin käyttö ja etenkin humalajuominen lisääntyivät 1980-luvun alun jälkeen. Tosi humalaan vähintään kuukausittain juovien osuudet 14–18-vuotiaista olivat 1990-luvun lopulla jopa kolminkertaisia verrattuna 1980-luvun alkuun. Vuosituhannen vaihteessa nuorten alkoholin käytön ja humalajuomisen nousutrendit pysähtyivät ja kääntyivät 12–14-vuotiailla ja 16-vuotiailla pojilla laskuun.

Tämän myönteisen kehityksen ollessa parhaimmillaan toteutettiin kauppapoliittisin perustein alkoholipolitiikan muutos, jonka kaiken olemassa olevan tiedon perusteella voitiin olettaa lisäävän alkoholin kulutusta. Tuonnin hillitsemiseksi alennettiin alkoholiveroja tuntuvasti, koska Viron liittyminen EU:iin poisti alkoholin tuontikiintiöt maiden välisessä liikenteessä. Päätösten seurauksena alkoholin saatavuus helpottui ja hinnat laskivat samanaikaisesti.

Kun on kulunut vuosi muutosten voimaantulosta, nuorten alkoholin käytön trendeissä on havaittavissa kaksi muutosta: raittius on edelleen yleistynyt nuorten keskuudessa, mutta toisaalta toistuvan alkoholin käytön ja humalajuomisen laskevat trendit ovat pysähtyneet. Vanhemmissa ikäryhmissä, etenkin 18-vuotiailla pojilla, toistuva humalajuominen on yleistynyt. Myös Koulu-terveyskyselyn mukaan raittius on lisääntynyt ja lukioikäisten humalajuominen on yleistynyt (3,11).

Alkoholiveron alennukset painoutuivat väkeviin juomiin. Nuoret taas juovat kaksi kolmasosaa absoluuttiseksi alkoholiksi muunnetusta alkoholimäärästään oluina, siidereinä ja long drink -juomina (22). Tällä tekijällä saattaa olla merkitystä sen kannalta, että nuorempien ikäryhmien käyttö ei lisääntynyt. Toistaiseksi ei ole tietoa mahdollisista muutoksista eri alkoholilautujen suosiossa. Nuorten juomatapojen näkökulmasta keväällä 2004 valittu veromuutosten porrastaminen oli parempi ratkaisu kuin tasa-alennukset.

Hinnan halpeneminen vaikuttikin niiden nuorten käyttämään alkoholimäärään ja nauttimiskertojen useuteen, joilla alkoholinkäyttö oli jo muodostunut tavaksi. Vanhimmissa ikäryhmässä eli 18-vuotiaana myös alkoholia voi ostaa jo luvallisesti ja väkevienkin juomien hankinta on helpompaa kuin alaikäisillä.

Tässä ikäryhmässä pojilla toistuva alkoholin käyttö kasvoikin, tytöillä pysyi samalla korkealla tasolla, jonne se oli noussut edeltäneen 15 vuoden aikana. Nuorten miesten ja naistenkin terveyden kannalta alkoholiveron alennus on johtanut epätoivottuun kehitykseen.

Useimmissa Euroopan maissa alkoholin käytön trendi on ollut aleneva tai muuttumaton eikä alkoholinkäytön lisääntymistä Itä-Euroopan maita lukuun ottamatta ole havaittu (18). Eurooppalainen 35:n maan ESPAD-päihdetutkimus raportoi alkoholinkäytön 15-16-vuotiaiden keskuudessa pysyneen pääosin muuttumattomana vuosien 1999-2003 välillä (18). Yhdysvalloissa teini-ikäisten alkoholinkäytön yleisyys on ollut laskusuunnassa 2001-2003 (23), tosin vastoin tätä laskutrendiä vuoden 2004 tiedot kertovat humalajuomisen lisääntyneen vanhemmissa koululaisryhmissä (12-luokkalaiset) (17). Sama lievä laskutrendi koskee Yhdysvalloissa myös laittomia päihteitä. Ruotsissa kouluikäisten juominen on niin ikään laskenut viime vuosina jossain määrin (15). Tässä suhteessa Suomi ei olennaisesti poikkea eurooppalaisesta kehityksestä.

Yleisen asenneilmaston muutosta runsaan kahden vuosikymmenen aikana kuvaavat erityisesti 12-vuotiaiden nuorten vastaukset väittämään "Kohtuullinen alkoholin käyttö kuuluu tavalliseen elämänmenoon". 12-vuotiaiden näkemys on muuttunut 2000-luvulla huomattavasti hyväksyvämpään suuntaan; yli puolet 12-vuotiaista oli väittämän kanssa samaa mieltä, kun vuonna 1999 vain noin joka kolmas yhtyi tähän väittämään. Huolimatta mielipiteiden näinkin rajusta muutoksesta, 12-vuotiaiden oma alkoholin käyttö ei ole lisääntynyt vaan päinvastoin: raittiiden osuudet ovat lisääntyneet. Tätä ristiriitaiselta vaikuttavaa tulosta voi selittää se, että 12-vuotiaat eivät pidä alkoholin käyttöä omanikäistensä tavalliseen elämänmenoon kuuluvana vaan pikemminkin aikuisten ja hieman vanhempien toimintana.

Lähteenmaa (19) on katsonut, että nuorisokulttuuriset selitykset on syytä ottaa huomioon etenkin raittiuden lisääntymistä selitettäessä. Useat, joskin todennäköisesti määrällisesti pienet nuorisoryhmät, jotka lähtevät alkoholin käytön kieltämisestä, ovat voineet vaikuttaa valtanuorisoon tuodessaan alkoholista kieltäytymisen varteenotettavana vaihtoehtona esiin. Raittiista nuorista hän nostaa esimerkeiksi streittarit, joiden ideologiaan kuuluu hedonismista kieltäytyminen, sekä muslimisiirtolaiset.

Alkoholin hinnanalennuksen seuraukset lyhyellä tähtäyksellä vaikuttavat odotettua vähäisemmiltä. Alkoholin veronalennus ja tuontikiintiöiden poistaminen virittivät myös mediassa laajasti keskustelua alkoholin sosiaalisista ja terveyshaitoista. Onkin mahdollista, että koulujen ohella etenkin vanhemmat ovat tämän seurauksena vahvistaneet kasvatustyötään ja tiukentaneet kontrolliaan. Muuttuneet käytännöt kodeissa, kouluissa ja palvelujärjestelmissä ovat lyhyellä tähtäyksellä kantaneet näiden alkoholipolitiikan muutosten yli. Tätä tukisi

nimenomaan raittiuden lisääntyminen ja myönteinen kehitys alkoholin käytön suhteen 12 – 14-vuotiailla, jotka ovat vielä ihan toisella tavalla kodin vaikutuspiirissä kuin 16- ja 18-vuotiaat. Vaikka alkoholiveronalennusten vaikutukset ovat toistaiseksi jääneet pahimpia uhkakuvia pienemmiksi, ei ole kuitenkaan taattua, että nuorempien ikäryhmien myönteinen kehitys jatkuisi. Varttuneempien nuorten keskuudessa yleistyvää humalajuominen voi siirtyä uudelleen myös nuorempiin ikäryhmiin. Kaiken kaikkiaan alkoholiveron korotus olisi perusteltu nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta.

Huumeita kohdataan entistä harvemmin

Nuorten terveystapatutkimuksessa ei ole mitattu suoraan huumeiden käyttöä. Tällainen kysymys ei sovi kotiosoitteeseen lähetettävään postikyselyyn. Sen sijaan sosiaalinen altistuminen huumeille ennakoii hyvin huumetilanteen kehitystä. Sosiaalisella altistumisella tarkoitetaan huumekekeilijoiden tietämistä omassa tuttavapiirissä ja huumetarjonnan kohtaamista. Kun kysymykset toistetaan samanlaisina, muutokset prosenttiluvuissa kertovat huumetilanteen muutoksista, vaikka ne eivät suoraan kuvaakaan huumeiden kokeilua eikä käyttöä.

Sosiaalinen altistuminen huumeille oli Suomessa harvinaista 1980-luvun alussa. Vuonna 1991 altistuneiden osuudet olivat jo kaksinkertaistuneet vuoteen 1981 verrattuna. Kasvu jatkui johdonmukaisena aina vuoteen 2001, jonka jälkeen huumeille altistuminen väheni ensimmäisen kerran kahden vuosikymmenen jakson kattavissa mittauksissa. Huumeille altistuminen väheni edelleen myös vuosien 2003 ja 2005 välillä. Kouluterveyskyselyssä on kysytty suoraan myös huumekekeiluja ja myös näin saadut tulokset vahvistavat huumeiden kokeilun ja käytön vähenemisen nuorten keskuudessa (3). Myös Huumetilanne Suomessa 2004 raportissa (24) päätellään, että huumeiden käyttö ei näyttäisi enää lisääntyneen.

Huumetarjonnan rakenne muuttui vähitellen 90-luvun kuluessa siten, että etenkin 18-vuotiailla ja 16-vuotiailla tytöillä valtaosa huumeiden tarjoajista on tuttuja ja ystäviä. Tämä sama kuvio on säilynyt edelleen. Huumeet ovat tulleet osaksi nuorten arkipäivää eivätkä ne enää ole vain vieraiden huumeidiilerin tarjonnan kautta saatuja.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin yleinen edistäminen

Nuorten terveystapatutkimuksen tulokset tupakoinnista ja huumekekeiluista antavat samansuuntaisen kuvan myönteisestä kehityksestä. Myös raittius on lisääntynyt. Ainoastaan varttuneempien nuorten humalajuominen poikkeaa tästä trendistä ja sillekin on ilmeinen selitys alkoholin hintapolitiikassa. Vaikka etenkin tupakoinnin vähenemistä aivan ilmeisesti selittävät ainekeskeiset

tekijät, kolmen eri tottumuksen pääosin samansuuntainen kehitys viittaa myös yleisempään muutokseen lasten ja nuorten hyvinvoinnissa. Kun vuosituhannen vaihteeseen saakka trendit viittasivat pahoinvoinnin lisääntymiseen, viime vuosien tulokset kertovat hyvinvoinnin edistymisestä.

Suomalainen yhteiskunta valtionhallinnosta koteihin huolestui lasten ja nuorten pahoinvoinnin lisääntymisestä 1990-luvun loppupuolella. Lastenpsykiatrian kasvavat jonot, lastensuojelun ja erityisopetuksen kasvava kuorma ja tulokset humalajuomisen ja huumekekeilujen yleistymisestä virittivät laajaa keskustelua ja toimintaa nuorten hyväksi niin kansallisella kuin paikallisellakin tasolla. Tämän tekijän merkitystä pohdittiin jo vuoden 2003 tulosten julkistamisen yhteydessä (2). Aktiivinen keskustelu koulujen ja vanhempien roolista sähköisissä medioissa, lehdistössä ja ammattilehdissä yhdessä tutkimustulosten kanssa, muuttivat todennäköisesti suhtautumista kasvatustuuseen kotona ja kouluissa. Monien eri rintamien toiminta yhdessä voisi selittää myönteisten muutosten näkymisen selvimmin nuorimmissa ikäryhmissä.

Toteutuvatko Terveys 2015 -kansanterveysohjelman tavoitteet?

Suomessa on asetettu terveyden edistämisen kansallisia terveystavoitteita viimeksi Terveys 2015 -kansanterveysohjelmassa. Ohjelmassa kiteytettiin tavoitteet myös nuorten tupakoinnin ja päihteiden käytön osalta (1).

Terveys 2015-ohjelman tavoitteena on 16–18-vuotiaiden tupakoinnin alentaminen 15 %:iin. Tupakoinnin vähentämistavoitetta ei täsmennetty erikseen ikäryhmittäin. Kun tarkastellaan 16-vuotiaiden ja sitä nuorempien tupakointitilannetta, kahden viime vuoden aikana on selvästi edetty Terveys 2015 -ohjelman tavoitteen suuntaan. Mikäli nykyisillä 12–14-vuotiaiden kohorteilla säännöllisen tupakoinnin aloittaminen ei vain siirry, vaan myös jää aikaisempaa alhaisemmalle tasolle, näyttää nuorten tupakoinnin vähentämistavoitteen saavuttaminen mahdolliselta vuoteen 2015 mennessä.

Alkoholin osalta tavoitteita ei määritelty yhtä täsmällisesti kuin tupakoinnin vähentämisessä. Terveys 2015 -kansanterveysohjelman mukaan nuorten alkoholin käyttöön liittyviä terveysongelmia tulisi vähentää 1990-luvun alun tasolle. Konkreettisenä indikaattorina ohjelmassa esitettiin kuukausittaisen humalajuomisen vähentämistä alle vuoden 1991 Nuorten terveystapatutkimuksessa mitatun tason. Alkoholin toistuvan juomisen ja humalajuomisen väheneminen nuorimmissa ikäryhmissä osoittaa, että myös tämä tavoite saattaisi olla alle 18-vuotiaiden keskuudessa saavutettavissa, ehkä jopa ylitettävissäkin, mikäli nyt alkanut myönteinen kehitys pystytään säilyttämään.

Toisaalta alkoholijuomien veronalennus ja alkoholin tuontikiintiöiden poistaminen ovat lisänneet etenkin 18-vuotiaiden poikien toistuvaa alkoholin käyt-

töä. Mikäli tätä kehitystä ei pystytä katkaisemaan esimerkiksi veroja uudelleen nostamalla, haitat tulevat lisääntymään varttuneempien nuorten keskuudessa.

Terveys 2015 -ohjelmassa alkoholin aiheuttamien terveysongelmien rinnalla olivat huumeiden aiheuttamat terveysongelmat, joita koskevassa tavoitteessa näiden oletettiin olevan korkeintaan 1990-luvun alun tasolla vuoteen 2015 mennessä. Konkreettisenä indikaattorina esitettiin sosiaalista altistumista huumeille. Nyt sosiaalinen altistuminen huumeille on kääntynyt laskuun, samoin niiden osuus, joille huumeita on tarjottu. Tavoitetta ollaan siis lähestymässä.

Viimeisen neljän vuoden aikana tilanearviointi Terveys 2015 -ohjelman tavoitteiden toteuttamismahdollisuuksista tupakoinnin ja huumekekoilujen vähentämisessä on muuttunut huomattavasti. Tällä hetkellä vaikuttaa hyvinkin mahdolliselta, että tavoite saavutettaisiin. Sen sijaan alkoholihaittojen osalta tilanne on hinnanalennuksen ja saatavuuden paranemisen vuoksi huomattavasti epävarmempaa.

Tulosten luotettavuus

Aikasarjojen tulkinnassa olennaisinta on muutoksen mittaamisessa käytettyjen menetelmien vertailukelpoisuus yli ajan. Nuorten terveystapatutkimuksessa tutkimusvuosien välinen vertailtavuus on pyritty varmistamaan käyttämällä kyselyissä samoja kysymyksiä, valitsemalla otokset samalla periaatteella säilyttäen kronologinen ikä mahdollisimman samana sekä tekemällä kyselyt samalla menetelmällä samaan aikaan vuodesta.

Ongelmallisinta muutostrendien luotettavuuden kannalta on vastausaktiivisuuden tasainen lasku, joka on yleinen postikyselyjen ongelma. Voimakkainta lasku on ollut 16–18-vuotiailla pojilla. Vuosien 2003 ja 2005 välillä vastausprosentti laski kolme prosenttiyksikköä ja lasku koski etenkin tyttöjä, toisin kuin aikaisemmin. Kun vastaamattomien eli kadon osuus kasvaa, voi vastaamattomien osuuden kasvu vaikuttaa paitsi tupakan ja alkoholin käyttäjien osuuksiin, myös trendeihin. Liitteessä 2 on arvioitu vastausprosentin laskun vaikutusta trendeihin, jotka ovat tämän raportin pääasiallista sisältöä. Yhdessäkin tutkimuksessa terveystottumuksessa vastausprosentin lasku ei näyttäisi vaikuttavan trendien suuntaan koko tarkastelujakson aikana eikä myös vuosien 2003 – 2005 välillä. Tupakoinnin, nuuskan käytön, alkoholin käytön useuden ja alkoholin humalakäytön osalta kysely antaa todellista pienempiä prosenttiosuuksia, koska vastaamattomat valikoituvat näiden suhteen. Nuorten terveystapatutkimuksen 14-vuotiaat ovat muutaman kuukauden vanhempia ja kysely tehdään ajallisesti pari kuukautta aikaisemmin kuin Kouluterveyskysely. Kouluterveyskyselyssä, joka kodin sijasta tehdään koulussa, saadaan korkeammat tupakointi- ja alkoholiluvut verrattaessa samoja indikaattoreita samalta vuodelta. Erot ovat pojilla selvempiä kuin tytöillä. Kouluterveyskyselyn vastausprosentit

ovat noin 90 %. Toisin kuin tupakoinnin ja alkoholin käytön osalta, raittiiden osuuksissa sekä sosiaalisessa altistumisessa huumeille ei juurikaan havaittu vastaamisen valikoitumista tottumusten suuntaisesti.

Nyt havaittujen muutosten luotettavuutta lisäävät vertailut Kouluterveyskyselyssä saatuihin trendeihin (3,11). Sekä tupakoinnin, alkoholin käytön että huumeiden osalta trendit ovat samansuuntaiset.

KIITOKSET

Sosiaali- ja terveysministeriö on rahoittanut Nuorten terveystapatutkimusta tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 27 §:n ja raittiustyölain 10 §:n mukaisesta määrärahasta.

Tutkimus on toteutettu Tampereen yliopiston terveystieteen laitoksella.

Kiitämme tutkimussihteerin Marja Vajarantaa käännöksistä sekä tutkimuksen avustavista tehtävistä.

KIRJALLISUUS

1. Valtioneuvoston periaatepäätös. Terveys 2015-kansanterveysohjelmasta. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2001:4. Helsinki
2. Rimpelä A, Lintonen T, Pere L. ym. Nuorten terveystapatutkimus 2003. Tupakkatuotteiden ja päihteiden käytön muutokset 1977-2003. STAKES Aiheita 13/2003
3. Kouluterveyskysely. STAKES. <URL: www.stakes.fi/kouluterveys > viitattu 12.9.2005
4. Rimpelä A ja Rainio S. The effectiveness of tobacco sales ban to minors – the case of Finland. *Tob Control* 2004;13:167-74
5. Luopa P, Räsänen M, Jokela J, Rimpelä M. Kouluterveyskyselyn valtakunnalliset tulokset vuosina 1999-2004. STAKES Aiheita 12/2005. Helsinki 2005
6. Rimpelä A. A Critical Analysis of the Finnish Tobacco Act - implementation and legitimacy, 1977-89. *Tob Control* 1992;1:285-93
7. Rimpelä A, Vikat A, Rimpelä M ym. Nuorten terveystapatutkimus 1999. Tupakoinnin ja päihteiden käytön muutokset. STAKES Aiheita 18/1999
8. Helakorpi S, Patja K, Prättälä R ym. Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys, kevät 2004. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B13/2004. Helsinki 2005
9. Syöpäyhdistys 2005. Nuorten suhtautuminen tupakointiin. Kvantitatiivinen asennetutkimus
10. Kannas L. Tupakoivan ja tupakoimattoman image. Teoksessa: Rimpelä M, Kannas L, Pajarinen K. (toim.) Terveyskasvatustutkimuksen vuosikirja 1982. Lääkintöhallituksen julkaisuja, Terveyskasvatus, Sarja Tutkimukset 1/1982. Helsinki
11. Rimpelä A, Rimpelä M, Lintonen T ym. Vaikuttiko alkoholiveron alenus nuorten alkoholinkäyttöön? *Suomen lääkärilehti* 2005;23:2611-17
12. Aveyard P, Markham WA, Lancashire E ym. The influence of school culture on smoking among pupils. *Soc Sci Med* 2004;58:1767-1780

13. Griesbach D, Inchley J, Currie C. More than words? The status and impact of smoking policies in Scottish schools. *Health Promot Int* 2002;17(1):31-41
14. Rimpelä A, Rimpelä M, Ahlström S ym. Nuorison terveystavat muuttuvat. *Sosiaalinen Aikakauskirja* 1991;85:21-24
15. Skolelevers drogvanor.
<URL:http://www.can.se/docs/press_rapporter/CAN_RS_84.pdf>
viitattu 27.5.2005
16. Canadian Tobacco Use Monitoring Survey.
<URL: http://www.hc-sc.gc.ca/hl-vs/tobac-tabac/research-recherche/stat/ctums-esutc/index_e.html > viitattu 12.9.2005
17. Monitoring the Future.
<URL:<http://www.monitoringthefuture.org/data/04data/pr04t2.pdf> >
viitattu 27.5.2005
18. Hibell B, Andersson B, Bjarnasson T ym. (2004): The ESPAD Report 2003. Alcohol and Other Drug Use Among Students in 35 European Countries. The Swedish council for information on alcohol and other drugs (CAN). Stockholm
19. Lähteenmaa J. Nuorisokulttuuri ja alkoholi 2000-luvun alun Suomessa: lievää käännettä humala- ja alkoholikielteisyyteen ja sen tulkintaa. Alkoholii- ja huume tutkimuksen vuosikirja, Tommi 2004.
<URL: www.ahtseura.org/docs/Tommi2004.pdf>
20. Pohjanpää K, Rimpelä A, Rimpelä M, Karvonen S. Is the strong positive correlation between smoking and use of alcohol consistent over time? A study of Finnish adolescents from 1977 to 1993. *Health Educ Res* 1997;12:25-36
21. Koivusilta L, Lintonen T, Rimpelä A. Intensity of mobile phone use and health compromising behaviours – how is information and communication technology connected to health-related lifestyle in adolescence? *J Adolesc* 2005;28(1):35-47
22. Lintonen TP, Konu AI. Drunkenness-related alcoholic beverage choices among adolescents. *J Subst Use* 2001;6:16-21
23. Youth Risk Behavior Surveillance.
<URL:<http://www.cdc.gov/HealthyYouth/yrbs/pdfs/trends-alcohol.pdf>> viitattu 27.5.2005

<URL:<http://www.medicalnewstoday.com/medicalnews.php?newsid=9732>> viitattu 15.9.2005

24. Virtanen A. Huuometilanne Suomessa 2004. Tilastoraportteja 1/2005

LIITETAULUKOT

(boys = pojat, girls = tytöt)

Liitetaulukko 1. Tupakointi iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 1. Smoking in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ei kokeillut	83	59	33	22	88	56	33	22
Kokeillut vain yhden	11	16	15	9	7	15	13	9
Polttanut 2–50 savuketta elämänsä aikana	5	15	21	22	4	17	22	23
Polttanut yli 50 savuketta elämänsä aikana	0	2	7	12	0	2	6	13
Päivittäin 1–9 savuketta	-	4	8	10	-	7	15	17
Päivittäin yli 9 savuketta	1	3	15	24	0	3	12	16
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	392	1080	802	675	411	1174	979	932
Puuttuva tieto, N	3	12	4	6	7	15	6	5

Liitetaulukko 2. Nuuskakokeilut iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 2. Snuff experiments in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ei ole kokeillut	99	91	74	58	99	97	90	84
On kokeillut kerran	0	5	7	10	1	2	7	10
Nuuskannut 2–50 kertaa	1	3	14	21	-	1	3	5
On nuuskannut yli 50 kertaa	-	1	5	11	-	-	0	0
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	392	1089	804	680	416	1182	983	935
Puuttuva tieto, N	3	3	2	1	2	7	2	2

Liitetaulukko 3. Nykyinen nuuskaaminen iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 3. Current use of snuff in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ei lainkaan	100	98	93	88	100	99	99	99
Silloin tällöin	-	2	5	9	-	1	1	1
Kerran päivässä tai useammin	-	0	1	2	-	-	0	-
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	384	1077	794	671	410	1170	971	929
Puuttuva tieto, N	11	15	12	10	8	19	14	8

Liitetaulukko 4. Tupakkatyypin päivittäinen tupakkaa käyttävillä iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 4. Type of tobacco among daily tobacco users in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT			TYTÖT		
	14	16	18	14	16	18
Vain tehdasvalmisteisia	58	65	80	66	74	84
Vain itsekäärittyjä	8	10	5	4	7	5
Sekä tehdasvalmisteisia että itsekäärittyjä	34	24	15	31	19	11
Muuta		1				0
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
N	80	188	231	114	262	305
Puuttuva tieto, N	3	7	10	3	8	0

Liitetaulukko 5. Päivittäinen savukkeiden kulutus (tehdasvalmisteisten ja itse käärittyjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikareiden yhteenlaskettu lkm) päivittäin savukkeita polttavilla iän ja sukupuolen mukaan 2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 5. Daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) among daily cigarette smokers in 2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT			TYTÖT		
	14	16	18	14	16	18
Keskiarvo	9,3	11,2	13,4	7,9	9,4	9,5
N	80	188	231	114	262	305

Liitetaulukko 6. Väittämä ”On oikein, että tupakan myynti alle 18-vuotiaalle on kiellettyä” iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 6. Statement ”It is right that sale of tobacco to under 18 is forbidden.” in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ehdottomasti samaa mieltä	90	74	57	73	90	70	61	83
Jokseenkin samaa mieltä	7	14	20	14	7	17	23	11
Vaikea sanoa	2	6	9	7	2	6	7	3
Hieman eri mieltä	1	3	9	4	0	4	6	2
Ehdottomasti eri mieltä	1	3	5	2	1	2	3	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	394	1082	803	678	413	1188	982	935
Puuttuva tieto, N	1	10	3	3	5	1	3	2

Liitetaulukko 7. Väittämä ”Tupakointi on luusereiden puuhaa” iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 7. Statement ”Smoking is for losers.” in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ehdottomasti samaa mieltä	73	49	31	26	63	39	26	21
Jokseenkin samaa mieltä	15	24	25	22	20	28	30	27
Vaikea sanoa	8	16	23	25	13	19	22	26
Hieman eri mieltä	2	7	11	14	4	9	13	15
Ehdottomasti eri mieltä	1	4	10	13	0	5	9	11
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	394	1084	802	676	412	1183	984	934
Puuttuva tieto, N	1	8	4	5	6	6	1	3

Liitetaulukko 8. Väittämä ”Kahviloiden, baarien ja ravintoloiden tulee olla savuttomia” iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 8. Statement ”Coffee shops, bars and restaurants should be smokeless.” in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ehdottomasti samaa mieltä	71	52	34	23	68	45	35	26
Jokseenkin samaa mieltä	17	23	25	25	24	29	27	28
Vaikea sanoa	7	15	20	16	6	13	14	12
Hieman eri mieltä	3	7	11	19	3	9	15	20
Ehdottomasti eri mieltä	1	3	10	17	0	4	8	14
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	389	1074	792	672	416	1182	982	934
Puuttuva tieto, N	6	18	14	9	2	7	3	3

Liitetaulukko 9. Tupakkaa kokeilleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 9. Percentage of adolescents who have tried tobacco in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	50	47	47	45	37	35	38	42	35	33	33	30	30	18	17
14	68	71	67	66	68	62	64	67	64	62	63	60	56	47	41
16	80	78	83	81	77	78	78	80	76	81	75	78	73	67	67
18	84	86	85	87	81	83	84	85	81	85	84	83	82	82	77
TYTÖT															
12	32	27	27	24	23	20	20	24	24	26	25	21	23	12	13
14	60	58	60	60	58	57	57	63	59	63	66	64	58	50	44
16	77	76	76	78	75	77	74	78	78	78	78	81	78	75	67
18	79	83	81	80	82	82	81	84	79	82	81	83	81	82	78

Liitetaulukko 10. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 10. Percentage of adolescents using tobacco products daily in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	1	1	3	1	.	1	1	1	2	1	1	0	1	1	1
14	11	9	16	15	.	15	17	14	15	12	14	12	13	7	8
16	30	25	31	28	.	34	37	33	30	31	27	30	31	25	24
18	41	34	37	36	.	38	39	37	37	37	36	36	36	37	36
TYTÖT															
12	2	1	1	1	.	0	1	1	1	1	-	0	1	-	0
14	15	9	12	13	.	10	13	15	13	13	17	17	15	11	10
16	27	25	26	24	.	29	29	27	26	26	28	30	31	30	27
18	32	26	26	25	.	33	30	28	25	28	28	30	32	36	33

Liitetaulukko 11. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 11. Percentage of adolescents smoking cigarettes daily in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	0	1	1	1
14	11	9	15	15	13	14	16	14	15	12	14	12	13	7	7
16	30	25	30	27	28	33	36	32	29	30	26	28	29	23	23
18	41	33	36	34	32	37	38	36	35	35	33	34	33	35	34
TYTÖT															
12	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	-	0	1	-	0
14	15	9	12	13	10	10	13	15	13	13	17	17	15	11	10
16	27	25	25	23	25	28	29	27	26	26	27	30	31	29	27
18	32	26	26	25	25	32	29	28	25	28	28	30	31	35	33

Liitetaulukko 12. Yli 9 savuketta päivittäin polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 12. Percentage of adolescents smoking over 9 cigarettes daily in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	0	0	0	-	0	0	1	-	1	1	-	-	-	0	1
14	3	2	4	4	5	7	7	7	6	5	6	5	6	3	3
16	15	13	17	18	18	20	25	21	19	19	16	18	18	15	15
18	30	24	26	25	25	29	30	28	26	26	24	25	25	24	24
TYTÖT															
12	1	-	-	0	0	-	-	0	0	-	-	-	-	-	0
14	3	3	3	5	3	3	6	7	5	4	5	7	6	4	3
16	10	9	8	10	14	12	13	15	11	12	12	13	15	14	12
18	14	12	12	13	15	20	14	17	16	16	15	16	18	20	16

Liitetaulukko 13. Nuuskaa joskus kokeilleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 13. Percentage of adolescents who have experimented with snuff in 1981–2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	.	.	6	4	.	4	3	2	2	1	2	2	1	1	1
14	.	.	13	18	.	14	16	10	13	14	16	18	16	9	9
16	.	.	22	24	.	28	30	27	29	30	32	38	41	30	26
18	.	.	21	27	.	32	35	38	37	38	41	45	44	44	42
TYTÖT															
12	.	.	1	1	.	1	0	1	0	0	0	0	0	–	1
14	.	.	4	3	.	4	2	3	3	3	6	6	6	4	3
16	.	.	7	7	.	7	9	7	6	8	12	12	15	12	10
18	.	.	5	9	.	11	14	9	7	11	14	16	19	18	16

Liitetaulukko 14. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 14. Percentage of adolescents using snuff occasionally or daily in 1981–2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	.	.	0,9	–	.	0,5	0,3	0,5	0,3	0,3	0,7	0,5	–	0,3	–
14	.	.	2,5	2,4	.	2,8	3,4	1,9	2,3	3,5	4,3	4,9	3,5	1,3	1,9
16	.	.	4,2	3,2	.	5,3	7,3	4,3	4,6	6,5	7,4	12,1	12,3	7,1	6,7
18	.	.	2,4	5,1	.	3,9	7,1	7,0	7,1	7,1	9,7	11,1	11,4	8,5	11,6
TYTÖT															
12	.	.	–	0,2	.	0,3	–	0,3	–	0,2	–	–	–	–	–
14	.	.	0,4	–	.	0,3	–	0,5	0,4	0,2	0,5	0,9	0,7	0,5	0,5
16	.	.	0,2	0,2	.	0,6	0,3	0,2	0,2	0,5	1,2	0,9	1,1	0,6	1,0
18	.	.	0,4	–	.	0,6	0,5	0,5	0,2	0,4	0,7	0,7	0,7	0,9	0,9

Liitetaulukko 15. Päivittäisen savukkeiden kulutuksen (tehdasvalmisteisten ja itse käärittyjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikarien yhteenlaskettu lkm) keskiarvo päivittäin savukkeita polttavilla iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 15. Average daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) among daily cigarette smokers in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
14	7,5	7,4	7,6	7,9	9,7	9,4	9,4	9,4	9,2	9,0	9,6	9,2	9,5	11,0	9,3
16	9,9	10,6	10,1	11,8	11,7	11,3	12,4	12,9	11,3	11,5	11,5	12,0	11,7	12,1	11,2
18	13,3	13,3	12,4	12,9	14,4	13,7	14,2	14,1	13,2	12,5	13,4	13,6	13,3	13,3	13,4
TYTÖT															
14	5,2	7,1	6,2	6,9	7,6	7,4	8,6	9,2	7,5	7,2	7,4	9,0	8,2	8,8	7,9
16	7,9	8,3	6,8	8,9	10,7	8,3	9,0	10,3	8,7	9,0	8,8	9,6	9,8	9,9	9,4
18	8,8	9,2	8,8	9,7	10,5	10,6	9,5	10,8	11,3	10,3	10,0	10,0	10,1	10,0	9,5

Liitetaulukko 16. Itse käärittyjä savukkeita polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005 päivittäin savukkeita polttavista. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 16. Percentage of adolescents smoking self-rolled cigarettes among daily cigarette smokers in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
14	36	36	23	35	27	20	18	19	30	35	52	52	42	47	41
16	25	34	16	17	18	18	10	20	24	31	43	45	37	40	35
18	22	20	13	13	17	9	7	9	20	25	32	33	39	29	22
TYTÖT															
14	28	13	17	18	16	11	5	13	12	22	31	37	37	43	36
16	18	16	8	7	11	8	5	9	12	23	31	34	31	32	26
18	11	11	9	6	7	6	3	3	11	19	22	19	24	17	16

Liitetaulukko 17. Päivittäin tupakansavulle altistuvien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 17. Percentage of adolescents exposed daily to tobacco smoke in 2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ei lainkaan	96	83	69	56	94	77	66	62
Alle 1 h / pv	3	13	22	28	4	16	21	24
1-5 h / pv	1	3	8	13	1	5	10	12
Yli 5 h / pv		1	2	2	0	2	3	2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	2	13	6	5	9	13	5	0
Puuttuva tieto, N	393	1079	800	676	409	1176	980	937

Liitetaulukko 18. Päivittäin tupakansavulle vähintään yhden tunnin altistuvien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1991–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 18. Percentage of adolescents exposed daily to tobacco smoke for at least one hour in 1991-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
12	.	.	.	.	.	.	.	11	9	5	5	.	3	2	1
14	.	.	.	.	.	.	.	17	13	10	9	.	7	4	4
16	.	.	.	.	.	.	.	24	20	17	14	.	13	12	10
18	.	.	.	.	.	.	.	29	23	22	18	.	16	16	16
TYTÖT	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
12	.	.	.	.	.	.	.	11	6	7	7	.	4	3	1
14	.	.	.	.	.	.	.	17	16	12	12	.	10	8	7
16	.	.	.	.	.	.	.	24	18	18	17	.	14	15	13
18	.	.	.	.	.	.	.	21	19	17	15	.	13	19	14

Liitetaulukko 19. Päivittäin tupakansavulle yli viisi tuntia altistuvien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1991–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 19. Percentage of adolescents exposed daily to tobacco smoke for over five hours in 1991-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
12	.	.	.	.	.	.	.	4	4	2	1	.	1	0	-
14	.	.	.	.	.	.	.	5	4	4	3	.	2	1	1
16	.	.	.	.	.	.	.	6	6	5	3	.	3	3	2
18	.	.	.	.	.	.	.	9	6	5	4	.	2	5	2
TYTÖT	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
12	.	.	.	.	.	.	.	5	2	4	4	.	1	1	0
14	.	.	.	.	.	.	.	7	6	5	4	.	3	3	2
16	.	.	.	.	.	.	.	9	6	6	5	.	3	3	3
18	.	.	.	.	.	.	.	9	7	6	3	.	3	3	2

Liitetaulukko 20. Väittämä ”On oikein, että tupakan myynti alle 18-vuotiaalle on kiellettyä”. Ehdottomasti ja jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa olleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1995–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 20. Statement ”It is right that sale of tobacco to under 18 is forbidden.” Percentage of adolescents agreeing with the statement definitely and to some extent in 1995-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
12	.	.	.	.	.	.	.	.	.	88	93	92	.	97	96
14	.	.	.	.	.	.	.	.	.	68	74	77	.	87	88
16	.	.	.	.	.	.	.	.	.	52	64	65	.	71	77
18	.	.	.	.	.	.	.	.	.	76	82	83	.	85	87
TYTÖT	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
12	.	.	.	.	.	.	.	.	.	91	92	94	.	99	97
14	.	.	.	.	.	.	.	.	.	67	72	72	.	82	88
16	.	.	.	.	.	.	.	.	.	54	65	71	.	75	84
18	.	.	.	.	.	.	.	.	.	81	85	88	.	92	94

Liitetaulukko 21. Ikä, jolloin ensimmäisen kerran juonut alkoholia iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 21. Age of drinking alcohol for the first time in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ei ole juonut alkoholijuomaa	87,8	52,8	18,4	6,1	89,8	42,1	16,4	5,5
5-vuotiaana	0,5	0,3	1,0	0,6	0,2	0,6	-	0,1
6-vuotiaana	-	0,5	1,0	0,6	-	0,1	-	0,3
7-vuotiaana	0,8	0,7	1,6	0,9	0,2	0,6	0,3	
8-vuotiaana	2,1	0,7	0,6	1,6	0,2	0,9	0,1	0,4
9-vuotiaana	1,3	1,2	0,6	0,9	1,0	0,9	0,4	0,3
10-vuotiaana	2,7	4,6	4,3	2,8	2,2	2,8	2,8	2,1
11-vuotiaana	1,3	3,3	3,4	3,6	1,7	3,6	3,8	1,9
12-vuotiaana	-	11,2	9,4	10,7	4,5	12,2	11,7	13,2
13-vuotiaana	-	15,3	17,8	16,5	-	24,3	25,1	26,2
14-vuotiaana	-	9,5	19,3	19,7	-	11,9	21,2	22,8
15-vuotiaana	-	-	18,9	18,6	-	-	15,2	14,4
16-vuotiaana	-	-	3,6	9,8	-	-	3,0	7,7
17-vuotiaana	-	-	-	4,9	-	-	-	3,8
18-vuotiaana	-	-	-	2,5	-	-	-	1,2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	376	1048	788	671	402	1162	966	931
Puuttuva tieto, N	19	44	18	10	16	27	19	6

Liitetaulukko 22. Alkoholin käytön useus iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 22. Frequency of alcohol use in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Päivittäin	0	0	1	3	0	0	0	0
Pari kertaa viikossa	0	1	7	19	0	2	6	14
Kerran viikossa	0	3	12	22	1	5	9	21
Pari kertaa kuukaudessa	1	7	19	24	1	9	21	30
Noin kerran kuukaudessa	1	4	12	9	0	7	13	14
Noin kerran parissa kuukaudessa	1	7	9	8	1	8	13	6
3–4 kertaa vuodessa	1	10	11	4	2	11	10	5
Kerran vuodessa tai harvemmin	7	11	7	2	4	12	7	2
En käytä alkoholijuomia	89	58	22	8	91	46	21	8
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	359	1054	790	672	394	1160	976	933
Puuttuva tieto, N	36	38	16	9	24	29	9	4

Liitetaulukko 23. Tosihumalaan juomisen useus iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 23. Frequency of drinking alcohol until really drunk in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Kerran viikossa tai useammin	-	0	5	12	-	1	4	7
Noin 1–2 kertaa kuukaudessa	0	4	17	28	-	5	14	25
Harvemmin	1	14	34	40	1	18	39	41
en koskaan	11	25	22	11	8	29	22	19
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	363	1060	790	674	395	1166	973	934
Puuttuva tieto, N	0	1	2	0	0	2	0	1

Liitetaulukko 24. Väittämä ”Kohtuullinen alkoholin käyttö kuuluu tavalliseen elämään” iän ja sukupuolen mukaan 2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 24. Statement ”Moderate use of alcohol is part of everyday life.” in 2005, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ehdottomasti samaa mieltä	30	29	39	45	23	25	30	32
Jokseenkin samaa mieltä	25	30	34	34	26	36	36	41
Vaikea sanoa	19	19	13	12	20	17	13	12
Hieman eri mieltä	9	11	8	5	14	12	12	10
Ehdottomasti eri mieltä	18	11	6	5	16	10	8	5
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	387	1077	794	674	413	1180	980	934
Puuttuva tieto, N	8	15	12	7	5	9	5	3

Liitetaulukko 25. Raittiiksi itsensä ilmoittaneiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 25. Percentage of adolescents reporting abstinence in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	82	76	80	82	89	81	85	79	79	77	81	76	80	86	89
14	47	53	53	51	57	50	47	42	41	43	39	36	42	50	58
16	25	25	21	23	24	19	17	14	15	12	15	14	18	21	22
18	8	10	9	11	11	9	5	7	7	7	7	9	8	9	8
TYTÖT															
12	80	85	85	91	91	87	90	84	82	79	79	80	81	90	91
14	44	50	50	51	59	45	44	38	36	31	29	30	34	39	46
16	24	19	22	21	22	15	14	12	13	11	11	12	13	13	21
18	9	13	13	11	12	8	7	7	6	6	7	7	7	6	8

Liitetaulukko 26. Alkoholijuomaa kokeilleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 2001–2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 26. Percentage of adolescents who have tried alcohol in 2001-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi													2001	2003	2005		
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999						
POJAT																		
12	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	26	18	12
14	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	66	56	47
16	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	88	83	82
18	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	94	93	94
TYTÖT																		
12	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	25	14	10
14	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	69	64	58
16	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	91	89	84
18	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	95	96	95

Liitetaulukko 27. Alkoholaa ainakin kerran juoneiden osuus* iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005 (%). Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 27. Percentage of adolescents who have drunk alcohol at least once in 1977-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi													*		
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	
POJAT																
12	22	28	23	16	12	19	15	22	18	.	21	19	26	18	12	
14	58	55	47	52	50	49	58	56	58	.	63	59	66	56	47	
16	77	78	80	79	79	81	82	86	86	.	86	84	88	83	82	
18	94	91	92	89	90	91	94	93	93	.	94	91	94	93	94	
TYTÖT																
12	20	13	13	8	7	8	8	12	13	.	14	9	25	14	10	
14	49	43	44	44	37	45	45	54	56	.	61	55	69	64	58	
16	72	71	70	68	68	76	77	80	81	.	82	75	91	89	84	
18	84	81	80	81	77	85	87	89	88	.	86	82	95	96	95	

*Huom. Vuosien 1977-1999 kysymykset olivat hieman erilaisia kuin vuonna 2001-2005.

*Note. Questions in 1977-1999 differed somewhat from those in 2001-2005.

Liitetaulukko 28. Vähintään kerran kuukaudessa alkoholia käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 28. Percentage of adolescents using alcohol at least once a month in 1977–2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	3	6	4	1	2	5	3	3	3	6	6	6	5	1	2
14	18	17	15	15	16	19	22	23	26	25	28	30	27	18	15
16	43	41	43	38	41	51	55	56	54	58	55	59	55	48	51
18	71	66	67	66	69	72	75	79	74	76	77	75	78	74	78
TYTÖT															
12	4	3	1	2	2	3	2	3	4	5	5	4	5	2	2
14	24	15	15	15	17	19	22	28	29	36	39	37	36	27	22
16	41	38	38	32	40	44	45	48	50	56	57	56	55	53	49
18	60	54	51	58	62	66	68	73	69	72	74	75	74	78	79

Liitetaulukko 29. Vähintään kerran viikossa alkoholia käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 29. Percentage of adolescents using alcohol at least once a week in 1977–2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	2	1	0	1	1	2	1	1	1	2	1	2	2	0	-
14	4	5	4	3	2	5	6	6	7	6	8	9	8	5	4
16	16	13	15	12	11	15	20	18	18	22	21	23	21	16	19
18	32	25	28	21	29	31	38	43	37	39	40	40	41	41	44
TYTÖT															
12	2	1	-	0	1	-	0	1	1	1	1	0	1	-	1
14	7	3	3	3	3	4	5	6	6	7	9	11	9	7	6
16	10	8	7	7	9	12	12	12	12	15	17	17	18	17	15
18	23	22	17	15	18	24	24	26	25	26	29	31	31	36	35

Liitetaulukko 30. Vähintään kerran kuukaudessa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 30. Percentage of adolescents drinking alcohol until really drunk at least once a month in 1981-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	.	.	0	0	-	1	-	0	0	1	-	0	-	0	0
14	.	.	3	4	3	6	8	7	11	7	10	11	8	4	4
16	.	.	14	13	13	24	26	24	28	22	28	30	27	22	22
18	.	.	22	18	23	34	34	39	41	32	43	41	39	40	41
TYTÖT															
12	.	.	-	0	1	-	0	0	0	0	1	-	0	-	-
14	.	.	4	5	4	6	8	11	11	11	16	16	13	9	7
16	.	.	7	8	12	17	19	17	20	16	24	22	21	23	18
18	.	.	7	8	9	18	18	18	24	16	28	28	27	33	32

Liitetaulukko 31. Vähintään kerran viikossa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 31. Percentage of adolescents using alcohol to be really drunk at least once a week in 1981-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	.	.	0	-	-	-	-	0	0	-	-	0	-	-	-
14	.	.	0	0	0	1	2	1	2	1	2	2	1	1	0
16	.	.	2	2	3	3	4	5	5	3	6	6	6	3	5
18	.	.	5	3	5	7	10	10	10	8	12	10	9	7	12
TYTÖT															
12	.	.	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-
14	.	.	1	0	1	1	0	2	1	1	2	2	2	1	1
16	.	.	1	1	1	1	3	2	2	2	4	3	4	4	4
18	.	.	1	1	2	3	3	2	4	3	5	5	5	8	7

Liitetaulukko 32. Väittämä ”Kohtuullinen alkoholin käyttö kuuluu tavalliseen elämään-menoon”. Ehdottomasti ja jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa olleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1979–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 32. Statement ”Moderate use of alcohol is part of everyday life.” Percentage of adolescents agreeing with the statement definitely and to some extent in 1979-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	.	19	.	.	25	22	.	30	28	35	29	33	.	.	55
14	.	31	.	.	43	40	.	49	55	55	51	57	.	.	59
16	.	53	.	.	59	63	.	72	73	76	70	74	.	.	73
18	.	67	.	.	71	72	.	80	80	80	79	75	.	.	78
TYTÖT															
12	.	18	.	.	23	22	.	33	27	36	30	33	.	.	49
14	.	40	.	.	43	40	.	55	55	61	54	59	.	.	61
16	.	46	.	.	59	54	.	64	70	74	67	69	.	.	65
18	.	48	.	.	57	59	.	70	72	76	71	73	.	.	73

Liitetaulukko 33. Huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleita tuttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 33. Percentage of adolescents knowing acquaintances who tried drugs during last year in 2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
En tiedä ketään nuorta	95	84	67	57	96	71	53	50
Tiedän yhden nuoren	3	7	9	9	3	13	15	13
Tiedän 2–5 nuorta	2	7	17	22	1	13	23	25
Tiedän useampia kuin 5 nuorta	1	2	7	13	0	3	9	13
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	393	1082	803	674	417	1175	984	937
Puuttuva tieto, N	2	10	3	7	1	14	7	0

Liitetaulukko 34. Huumetarjontaa Suomessa viimeksi kuluneen vuoden aikana kohdanneiden osuudet (%) tarjoajan sekä iän ja sukupuolen mukaan 2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 34. Percentage of adolescents who were offered drugs in Finland during last year by person who offered in 2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ei	99	96	88	79	99	94	87	84
Kyllä	1	4	13	21	1	6	13	16
<i>Sisältää:</i>								
Sekä tuttavat että tuntemattomat tarjosivat	0	-	2	3	-	1	2	2
Vain tuttavat tarjosivat	0	2	7	13	0	3	9	11
Vain tuntemattomat henkilöt tarjosivat	1	1	4	5	1	2	3	2
Tieto tarjouksen tekijästä puuttuu	-	0	0	-	-	-	0	-
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	391	1089	800	675	416	1181	981	935
Puuttuva tieto, N	4	3	6	6	2	8	4	2

Liitetaulukko 35. Niiden osuudet (%), jotka tiesivät vähintään yhden huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleen tuttavan, iän ja sukupuolen mukaan 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 35. Percentage of adolescents knowing at least one acquaintance who tried drugs during last year in 1981-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	.	.	9	.	6	6	.	11	5	7	8	7	9	6	5
14	.	.	12	.	14	12	.	22	20	23	23	27	29	19	16
16	.	.	13	.	20	20	.	30	34	40	43	45	49	40	33
18	.	.	14	.	24	21	.	31	41	44	49	50	56	49	43
TYTÖT															
12	.	.	6	.	8	3	.	8	7	7	6	6	13	5	4
14	.	.	16	.	23	21	.	34	31	39	42	44	48	37	29
16	.	.	18	.	29	29	.	40	45	54	56	60	66	58	47
18	.	.	14	.	25	21	.	32	42	47	54	57	65	61	50

Liitetaulukko 36. Niiden osuudet (%), jotka tiesivät yli viisi huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeillutta tuttavaa, iän ja sukupuolen mukaan 1981–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 36. Percentage of adolescents knowing more than five acquaintances who tried drugs during last year in 1981-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	.	.	0	.	0	0	.	-	0	1	0	0	1	1	1
14	.	.	2	.	3	2	.	2	3	3	3	4	5	3	2
16	.	.	2	.	3	3	.	4	7	9	10	13	13	8	7
18	.	.	2	.	6	3	.	7	11	13	16	17	20	14	13
TYTÖT															
12	.	.	0	.	0	-	.	4	1	0	0	1	0	-	0
14	.	.	2	.	3	2	.	4	4	6	6	8	9	5	3
16	.	.	2	.	4	4	.	5	8	12	12	15	19	14	9
18	.	.	2	.	3	3	.	4	8	12	13	15	23	18	13

Liitetaulukko 37. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa huumetarjontaa kohdanneiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1991–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 37. Percentage of adolescents who were offered drugs in Finland during last year in 1991-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
POJAT															
12	.	.	.	.	.	.	.	2	1	1	1	1	1	0	1
14	.	.	.	.	.	.	.	5	5	4	6	5	8	4	4
16	.	.	.	.	.	.	.	14	12	16	16	18	17	13	13
18	.	.	.	.	.	.	.	18	20	23	25	24	24	21	21
TYTÖT															
12	.	.	.	.	.	.	.	6	0	0	1	0	1	1	1
14	.	.	.	.	.	.	.	6	5	7	7	9	12	8	6
16	.	.	.	.	.	.	.	11	12	16	16	17	20	16	13
18	.	.	.	.	.	.	.	10	12	15	18	17	22	20	16

Liitetaulukko 38. Niiden osuudet (%), joille ystävät tai tuttavat olivat tarjonneet huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana, iän ja sukupuolen mukaan 1991–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 38. Percentage of adolescents who were offered drugs by friends or acquaintances during last year in 1991-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi															
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	
POJAT																
12	.	.	.	.	.	.	.	.	-	1	0	-	1	1	-	1
14	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2	2	3	3	4	2	2
16	.	.	.	.	.	.	.	.	5	6	8	9	11	11	8	9
18	.	.	.	.	.	.	.	.	8	9	13	15	18	18	15	16
TYTÖT																
12	.	.	.	.	.	.	.	.	1	0	0	0	-	-	1	0
14	.	.	.	.	.	.	.	.	2	3	4	3	7	8	5	4
16	.	.	.	.	.	.	.	.	6	5	9	10	13	16	12	10
18	.	.	.	.	.	.	.	.	5	7	9	12	13	18	16	14

Liitetaulukko 39. Niiden osuudet (%), joille tuntemattomat henkilöt olivat viimeksi kuluneen vuoden aikana tarjonneet huumeita, iän ja sukupuolen mukaan 1991–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 39. Percentage of adolescents who were offered drugs by strangers during last year in 1991-2005, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi															
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	
POJAT																
12	.	.	.	.	.	.	.	.	-	-	0	1	-	1	0	1
14	.	.	.	.	.	.	.	.	3	3	2	4	3	4	2	1
16	.	.	.	.	.	.	.	.	9	8	10	9	9	7	6	6
18	.	.	.	.	.	.	.	.	11	13	13	13	10	9	8	7
TYTÖT																
12	.	.	.	.	.	.	.	.	0	-	0	0	0	1	1	1
14	.	.	.	.	.	.	.	.	4	3	4	5	3	5	4	3
16	.	.	.	.	.	.	.	.	6	7	9	9	6	7	7	4
18	.	.	.	.	.	.	.	.	6	7	8	8	6	8	8	4

Liitetaulukko 40. Tupakkaa kokeilemattomien osuudet (%) 12–18 -vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 40. Percentage of 12-18-year-olds who have never tried tobacco in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	29	29	29	31	34	36	34	31	36	35	36	37	40	47	49
Tytöt	38	39	39	39	40	41	42	38	40	38	38	38	40	45	50
Kaikki	34	34	34	35	37	38	38	35	38	36	37	37	40	46	50

Liitetaulukko 41. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuudet (%) 14–18 -vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 41. Percentage of 14-18-year-olds using tobacco products daily in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	.	.	28	27	.	29	31	28	27	27	26	26	27	23	22
Tytöt	.	.	22	21	.	24	24	23	21	22	24	26	26	25	23
Kaikki	.	.	25	24	.	26	28	26	24	25	25	26	26	24	23

Liitetaulukko 42. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 42. Percentage of 14-18-year-olds smoking cigarettes daily in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	27	23	27	25	24	28	30	27	26	26	24	25	25	22	22
Tytöt	25	20	21	20	20	23	24	23	21	22	24	25	26	25	23
Kaikki	26	21	24	23	22	26	27	25	24	24	24	25	25	23	22

Liitetaulukko 43. Yli 9 savuketta päivittäin polttavien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 43. Percentage of 14-18-year-olds smoking over nine cigarettes daily in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	16	13	16	16	16	19	21	19	17	16	15	16	16	14	14
Tytöt	9	8	7	9	11	12	11	13	10	11	10	12	13	13	10
Kaikki	12	11	12	13	13	15	16	16	14	14	13	14	15	13	12

Liitetaulukko 44. Itse käärittyjä savukkeita polttavien osuudet (%) päivittäin tupakoivista 14–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 44. Percentage of 14-18-year-olds smoking self-rolled cigarettes among daily smokers in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	27	30	17	22	21	16	12	16	25	30	42	43	40	39	33
Tytöt	19	13	11	10	11	8	4	8	12	21	28	30	31	31	26
Kaikki	23	22	14	16	16	12	8	12	18	26	35	37	35	35	29

Liitetaulukko 45. Päivittäisen savukkeiden kulutuksen (tehdasvalmisteisten ja itse käärittyjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikarien yhteenlaskettu lkm) keskiarvo 12–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 45. Average daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) in 12-18-year-olds in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	10,2	10,4	10,0	10,9	11,9	11,5	12,0	12,1	11,2	11,0	11,5	11,6	11,5	12,1	11,3
Tytöt	7,3	8,2	7,3	8,5	9,6	8,8	9,0	10,1	9,2	8,9	8,7	9,5	9,4	9,6	8,9
Kaikki	8,8	9,3	8,7	9,7	10,8	10,1	10,5	11,1	10,2	9,9	10,1	10,5	10,4	10,8	10,1

Liitetaulukko 46. Nuuskaa joskus kokeilleiden osuudet (%) 12–18-vuotiaista 1981–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 46. Percentage of 12-18-year-olds who have experimented with snuff in 1981-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	.	.	15	18	.	20	21	19	20	21	23	25	25	21	20
Tytöt	.	.	4	5	.	6	6	5	4	5	8	9	10	11	7
Kaikki	.	.	10	12	.	13	14	12	12	13	15	17	18	16	13

Liitetaulukko 47. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 47. Percentage of 14-18-year-olds using snuff occasionally or daily in 1981-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	.	.	3,0	3,6	.	4,0	6,0	4,4	4,7	5,7	7,1	9,4	9,1	5,6	6,7
Tytöt	.	.	0,3	0,2	.	0,5	0,4	0,4	0,3	0,4	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8
Kaikki	.	.	1,7	1,9	.	2,3	3,2	2,4	2,5	3,0	4,0	5,1	4,9	3,1	3,8

Liitetaulukko 48. Päivittäin tupakansavulle vähintään yhden tunnin altistuvien osuudet (%) 12–18-vuotiaista iän ja sukupuolen mukaan 1991–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 48. Percentage of 12-18-year-olds exposed daily to tobacco smoke for at least one hour in 1991-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	.	.	.	.	.	.	.	20	16	14	11	.	10	9	8
Tytöt	.	.	.	.	.	.	.	18	15	13	13	.	10	11	9
Kaikki	.	.	.	.	.	.	.	19	15	13	12	.	10	10	8

Liitetaulukko 49. Päivittäin tupakansavulle yli viisi tuntia altistuvien osuudet (%) 12–18-vuotiaista iän ja sukupuolen mukaan 1991–2005. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 49. Percentage of 12-18-year-olds exposed daily to tobacco smoke more than five hours in 1991-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	.	.	.	.	.	.	.	6	5	4	3	.	2	2	2
Tytöt	.	.	.	.	.	.	.	7	5	5	4	.	2	2	2
Kaikki	.	.	.	.	.	.	.	7	5	4	3	.	2	2	2

Liitetaulukko 50. Raittiiksi itsensä ilmoittaneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 50. Percentage of 14-18-year-olds reporting abstinence in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	27	29	28	28	30	26	23	21	21	21	20	19	23	27	29
Tytöt	25	27	28	28	31	22	22	19	18	16	15	16	18	19	25
Kaikki	26	28	28	28	31	24	22	20	20	18	18	18	20	23	27

Liitetaulukko 51. Vähintään kerran kuukaudessa alkoholia käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 51. Percentage of 14-18-year-olds using alcohol at least once a month in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	44	41	42	40	42	47	50	53	52	53	53	55	53	47	48
Tytöt	42	36	35	35	39	43	45	50	50	55	57	56	55	53	50
Kaikki	43	39	38	37	41	45	48	51	51	54	55	55	54	50	49

Liitetaulukko 52. Vähintään kerran viikossa alkoholia käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1977–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 52. Percentage of 14-18-year-olds using alcohol at least once a week in 1977-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	17	14	16	12	14	17	21	22	21	22	23	24	23	21	23
Tytöt	13	11	9	9	10	13	14	15	14	16	18	20	19	20	19
Kaikki	15	13	12	10	12	15	17	19	18	19	21	22	21	20	21

Liitetaulukko 53. Vähintään kerran kuukaudessa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 53. Percentage of 14-18-year-olds drinking alcohol until really drunk at least once a month in 1981-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	.	.	13	12	13	21	23	24	26	20	27	27	25	22	22
Tytöt	.	.	6	7	8	14	15	15	18	14	23	22	20	22	19
Kaikki	.	.	10	9	11	18	19	19	22	17	25	25	22	22	20

Liitetaulukko 54. Vähintään kerran viikossa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 54. Percentage of 14-18-year-olds drinking alcohol until really drunk at least once a week in 1981-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	.	.	2,6	1,8	2,7	3,5	5,1	5,6	5,6	4,1	6,5	6,1	5,4	3,6	5,8
Tytöt	.	.	0,8	0,7	1,2	1,7	2,1	2,0	2,4	2,1	3,9	3,5	3,5	4,2	4,0
Kaikki	.	.	1,7	1,3	2,0	2,6	3,6	3,8	4,0	3,1	5,2	4,8	4,4	3,9	4,9

Liitetaulukko 55. Vähintään yhden huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleen tuttavien tietävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 55. Percentage of 14-18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs during last year in 1981-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	.	.	13	.	20	18	.	28	32	36	38	41	44	36	31
Tytöt	.	.	16	.	26	24	.	35	39	46	51	54	60	52	42
Kaikki	.	.	14	.	23	21	.	31	36	41	44	47	52	44	37

Liitetaulukko 56. Useampia kuin viisi huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeillutta tuttavaa tietävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1981–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 56. Percentage of 14-18-year-olds knowing more than five acquaintances who tried drugs during last year in 1981-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	.	.	2	.	4	3	.	4	7	8	9	11	13	8	7
Tytöt	.	.	2	.	4	3	.	5	7	10	10	13	17	12	8
Kaikki	.	.	2	.	4	3	.	4	7	9	10	12	15	10	8

Liitetaulukko 57. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa huumetarjonnan kohdanneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1991–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 57. Percentage of 14-18-year-olds who were offered drugs in Finland during last year in 1991-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	.	.	.	.	.	.	.	12	13	15	15	16	16	13	12
Tytöt	.	.	.	.	.	.	.	9	10	13	14	15	18	15	12
Kaikki	.	.	.	.	.	.	.	11	11	14	15	15	17	14	12

Liitetaulukko 58. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa ystävien tai tuttavien huumeetarjonnan kohdanneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1991–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 58. Percentage of 14-18-year-olds who were offered drugs by friends or acquaintances during last year in 1991-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	.	.	.	.	.	.	.	5	5	8	9	11	11	9	9
Tytöt	.	.	.	.	.	.	.	4	5	7	8	11	14	11	9
Kaikki	.	.	.	.	.	.	.	5	5	7	9	11	13	10	9

Liitetaulukko 59. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa tuntemattomien henkilöiden huumeetarjonnan kohdanneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1991–2005, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 59. Percentage of 14-18-year-olds who were offered drugs by strangers during last year in 1991-2005, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

	Vuosi														
	1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Pojat	.	.	.	.	.	.	.	8	8	9	9	7	7	5	5
Tytöt	.	.	.	.	.	.	.	5	6	7	7	5	7	6	4
Kaikki	.	.	.	.	.	.	.	7	7	8	8	6	7	6	4

Liitetaulukko 60. Eri indikaattorien vuosien 2003 ja 2005 välisen eron tilastollinen merkitsevyys ikä- ja sukupuoliryhmittäin. χ^2 -testin p-arvot. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 60. Statistical significance of difference in various indicators between 2003 and 2005, by age and sex. P-values of χ^2 -test. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

Indikaattori	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Kokeillut tupakkaa	.715	.015	.970	.074	.761	.003	.000	.053
Päivittäin tupakkatuotteita	.946	.746	.811	.734	.333	.372	.165	.220
Kokeillut nuuskaa	.770	.653	.051	.455	.093	.834	.060	.245
Nuuskaa nykyisin	.301	.234	.739	.072	.	.924	.282	.946
Raitis	.195	.000	.477	.476	.631	.000	.000	.084
Alkoholia viikoittain	.305	.282	.040	.282	.168	.279	.370	.827
Alkoholia kuukausittain	.827	.076	.212	.134	.928	.003	.050	.706
Tosihumala viikoittain	.000	.000	.004	.001	.000	.000	.000	.176
Tosihumala kuukausittain	.975	.640	.983	.856	.	.033	.003	.775
Yksi huumeita kokeillut tuttava	.669	.022	.004	.045	.788	.000	.000	.000
5- huumeita kokeillutta tuttavaa	.721	.075	.716	.375	.338	.017	.000	.003
Tarjottu huumeita	.120	.356	.702	.839	.651	.098	.054	.011
Ystävät tarjonneet huumeita	.173	.961	.954	.935	.278	.090	.260	.146
Tuntemattomat tarjonneet huumeita	.208	.101	.972	.669	.919	.271	.013	.003

Liitetaulukko 61. Eri indikaattorien vuosien 2001 ja 2005 välisen eron tilastollinen merkitsevyys ikä- ja sukupuoliryhmittäin. χ^2 -testin p-arvot. Nuorten terveystapatutkimus.

Appendix table 61. Statistical significance of difference in various indicators between 2001 and 2005, by age and sex. P-values of χ^2 -test. Adolescent Health and Lifestyle Survey.

Indikaattori	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Kokeillut tupakkaa	.000	.000	.007	.019	.000	.000	.000	.077
Päivittäin tupakkatuotteita	.537	.000	.001	.938	.528	.000	.055	.637
Kokeillut nuuskaa	.827	.000	.000	.448	.326	.002	.000	.049
Nuuskaa nykyisin	.	.026	.000	.899	.	.548	.918	.761
Raitis	.001	.000	.052	.826	.000	.000	.000	.503
Alkoholia viikoittain	.005	.000	.326	.146	.259	.002	.147	.034
Alkoholia kuukausittain	.017	.000	.057	.912	.014	.000	.006	.027
Tosihumala viikoittain	.000	.000	.062	.035	.000	.000	.000	.051
Tosihumala kuukausittain	.338	.000	.018	.560	.322	.000	.088	.011
Yksi huumeita kokeillut tuttava	.019	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000
5- huumeita kokeillutta tuttavaa	.787	.000	.000	.000	.988	.000	.000	.000
Tarjottu huumeita	.904	.000	.009	.097	.978	.000	.000	.001
Ystävät tarjonneet huumeita	.878	.001	.058	.137	.323	.000	.000	.009
Tuntemattomat tarjonneet huumeita	.859	.000	.158	.280	.681	.002	.007	.000

LIITE 1. Otostaulukko / Table of samples

Nuorten terveystapatutkimuksen otokset syntymäajan, kyselyvuoden ja kyselyiän mukaan 1977-2005.
Samples used in the Adolescent Health and Lifestyle Survey in 1977-2005, by date of birth, survey year and survey age.

Syntymä- vuosi	Syntymä- päivä	Kyselyvuosi															
		1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	
		Ikä kyselyn aikana															
1958	20-23.7	18															
1960	20-23.7	16	18														
	24-25.7		18														
1962	20-23.7	14	16														
	24-25.7		16														
	26-31.7			18													
1964	20-23.7	12	14		18												
	24-25.7		14		18												
	26-31.7			16													
1966	14-19.7					18											
	20-25.7		12	14													
	26-31.7				16												
1968	14-19.7						18										
	20-25.7			12	14	16	18										
	26-31.7					16	18										
1970	28-30.6							18									
	14-19.7						16										
	20-25.7				12	14	16										
	26-31.7						16										
	1-3.8							18									
1972	19-27.6								18								
	28-30.6							16									
	14-19.7						14										
	20-25.7					12	14										
	26-31.7						14										
	1-3.8							16									
	20-28.8								18								
1974	29.5-3.6									18							
	5-10.7								16								
	11-13.7									18							
	14-19.7								16								
	20-25.7						12										
	26-31.7							14									
	1-3.8									18							
	4-9.8								16								
	15-20.9									18							
1976	29.5-3.6									16							
	26.6-1.7										18						
	5-10.7								14								
	11-13.7										18						
	14-19.7									16							
	20-25.7							12									
	26-31.7								14								
	1-3.8										18						
		4-9.8								14							
		18-23.8										18					
	15-20.9									16							
1978	30.5-4.6											18					
	5-10.6										16						
	3-8.7									14							
	9-13.7											18					
	14-19.7										16						
	20-25.7							12									
	26-31.7								14								
	1-5.8											18					
		6-11.8									14						
		3-8.9										16					
		9-12.9											18				

Nuorten terveystapatutkimus 1997 – 2005.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Syntymä- vuosi	Syntymä- päivä	Kyselyvuosi															
		1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	
1980	23-25.6											18					
	26-29.6											18					
	30.6-2.7										16						
	3-8.7									14							
	9.7											18					
	10-19.7											16					
	20-25.7									12							
	26-31.7										14						
	1-5.8												18				
	6-11.8										14						
	12-16.8											16					
	17-18.8												18				
	19-22.8												18				
	1982	22-24.6											16				
25-26.6												16					
27.6-2.7													18				
3-8.7											14						
9-13.7												16					
14-19.7												14					
20-25.7										12							
26-31.7												14					
4-7.8														18			
9-13.8													16				
14-16.8													16				
17-21.8														18			
1984		28-30.6														18	
		1-2.7														18	
	3-5.7											14					
	6-8.7											14					
	9.7														18		
	10-18.7												16				
	19.7														18		
	20-25.7											12					
	26-31.7												14				
	1-5.8													16			
	6-8.8												14				
	9-11.8												14				
	12-13.8													16			
	14-18.8														18		
1986	23-24.6												14				
	25-30.6															18	
	1-2.7															18	
	3-8.7												14				
	8-19.7														16		
	20-25.7											12					
	26-31.7												14				
	1-5.8														16		
	6-11.8													14			
	12-14.8														16		
	15-20.8															18	
	21-22.8													14			
	23-24.8															18	
	1988	1-8.7															16
10-19.7														14			
20-25.7													12				
26-31.7															14		
1-3.8															14		
1990	6-13.8															16	
	11-19.7															14	
	20-25.7													12			
	26-31.7															14	
1992	1-3.8															14	
	20-25.7															12	

Huom. Ei sisällä lääniotoksia

LIITE 2.

Vastausaktiivisuuden vähenemisen vaikutus tuloksiin

Vastausprosentin laskun vaikutusta tuloksiin arvioitiin käyttämällä kahta eri menetelmää. Näiden perusteella etsittiin kohdeväestön ”todellisen käyttäytymisen yleisyyden ” ja kyselyn antaman käyttäytymisen yleisyyden välistä eroa.

Arvio 1. Kysymysten reliabiliteetin selvittämiseksi otettiin vuosina 1995 ja 1997 kyselyyn vastanneista satunnaisotokset, joille sitten lähetettiin toinen samanlainen lomake lähetekirjeen kera noin neljä viikkoa ensimmäisen lomakkeen saapumisesta (toistomittauslomake). Vuoden 1995 kyselyyn vastanneille 1022:lle 16- ja 18-vuotiaalle lähetettiin toistomittauslomake. Näistä vastasi 733 eli 72 %. Vuonna 1997 lähetettiin toistolomake 305:lle ensimmäiseen kyselyyn vastanneelle 14-vuotiaalle, joista vastasi 71 % (N=216). Vastausprosentin laskun vaikutuksen kannalta kiinnostavan ryhmän muodostavat ne, jotka vastasivat vain ensimmäiseen lomakkeeseen (peruslomake), mutta jättivät vastaamatta toiseen (toistomittaus). Tätä ryhmää verrataan peruskyselyn tulosten osalta niihin, jotka vastasivat molempiin. Kadon käyttäytymistä suhteessa kyselyyn vastanneisiin arvioitiin vertaamalla toistomittaukseen vastaamatta jättäneiden ja vastanneiden suhdetta kussakin ikä- ja sukupuoliryhmässä. Oletuksena oli, että varsinaisen kyselyn kato suhteessa kyselyyn vastanneisiin käyttäytyy samalla tavalla kuin toistomittauksen kato suhteessa toistomittaukseen vastaamattomiin. Kerroin kadon laskemista varten saatiin varsinaiseen kyselyyn ja toistomittaukseen vastanneiden suhteesta, ja sitä käytettiin koko trendiaineiston kadon laskemiseen.

Arvio 2. Vuoden 2005 aineistoon vastanneet jaettiin vastaamisajankohdan mukaan kolmeen ryhmään sen perusteella, olivatko he vastanneet helmikuun alussa lähetettyyn ensimmäiseen kyselylomakkeeseen, vastaamattomille ensimmäisen karhukirjeen mukana lähetettyyn lomakkeeseen vai toisen karhukirjeen mukana menneeseen lomakkeeseen. Mitä myöhempään lähetyskertaan vastaaja vastasi, sitä paremmin hänen oletettiin edustavan kadon käyttäytymistä. Oletus oli, että katoon jääneiden ja kolmanteen lomakkeeseen vastanneiden välinen ero kussakin käyttäytymisindikaattorissa oli samansuuruinen ja -suuntainen kuin mitä kyseiset indikaattorit keskimäärin muuttuivat yhtä kyselykertaa kohden (esim. tupakointiluku kasvoi). Tällä perusteella laskettiin kerroin, jolla laskettiin kadon osuus koko trendiaineistossa.

Kadon ja vastanneiden suhteen oletettiin kaikkien indikaattorien osalta pysyvän samana koko tarkastelujakson ajan. Näin ollen vastausprosentin ikäryhmittäinen muutos on se tekijä, jonka mukaan arvioitujen ja kyselyssä mitattujen osuuksien välinen ero ajassa muuttuu. Molempien vaihtoehtojen mukaan

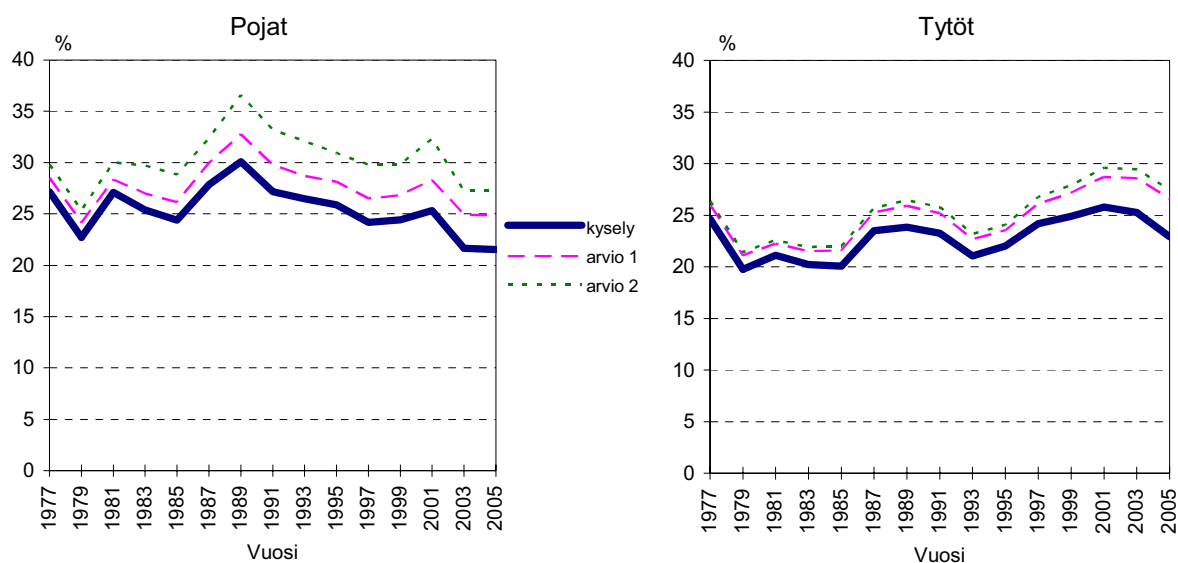
laskettuja eri indikaattorien ikä- ja sukupuolivakioituja ”todellisen” käyttäytymisen osuuksia verrattiin lopuksi kyselyn antamiin tuloksiin.

Molemmat arviot viittasivat siihen, että katoon kuuluvat tupakoivat, nuuskaavat ja käyttävät alkoholia hieman enemmän kuin vastanneet. Kun vastausprosentti on kuluneiden 28 vuoden aikana laskenut, ”todellisen” yleisyyden ja kyselyn antaman yleisyyden välinen ero kasvaa ajan myötä. Tämä näkyy kuviossa 1, 2 ja 3 siten, että ”todellista” käyttäytymistä arvioivat käyrät (arvio 1 ja arvio 2) ovat korkeammalla kuin kyselyistä saadut. Ero kasvaa vastausprosentin laskun mukaan.

Raittiiden osuuksiin ei vastausprosentin lasku näyttäisi tytöillä juurikaan vaikuttavan, sillä katoon jääneet poikkeavat vain vähän vastanneista (kuvio 4). Pojilla saatetaan saada hieman todellista suurempi raittiiden osuus. Myös sosiaalinen altistuminen huumeille –indikaattori osoittaa pienempää eroa kyselystä saatujen lukujen ja arvion perusteella kuin tupakassa ja alkoholissa. Pieni ero on kuitenkin odotusten suuntainen eli kadossa on huumetuttavia tuntevia hieman enemmän. Huumeiden tarjonta -indikaattori sen sijaan on poikien kohdalla hieman ristiriitainen. Toistomittaukseen perustuva arvio viittaa siihen, että huumetarjontaa kohdanneita on kadossa hieman vähemmän kuin kyselyyn vastanneissa. Toisaalta kuitenkin vastaamisajankohdan perusteella tehdyn arvion mukaan sekä pojat että tytöt kohtaavat huumetarjontaa kadossa selvästi kyselyyn vastanneita enemmän.

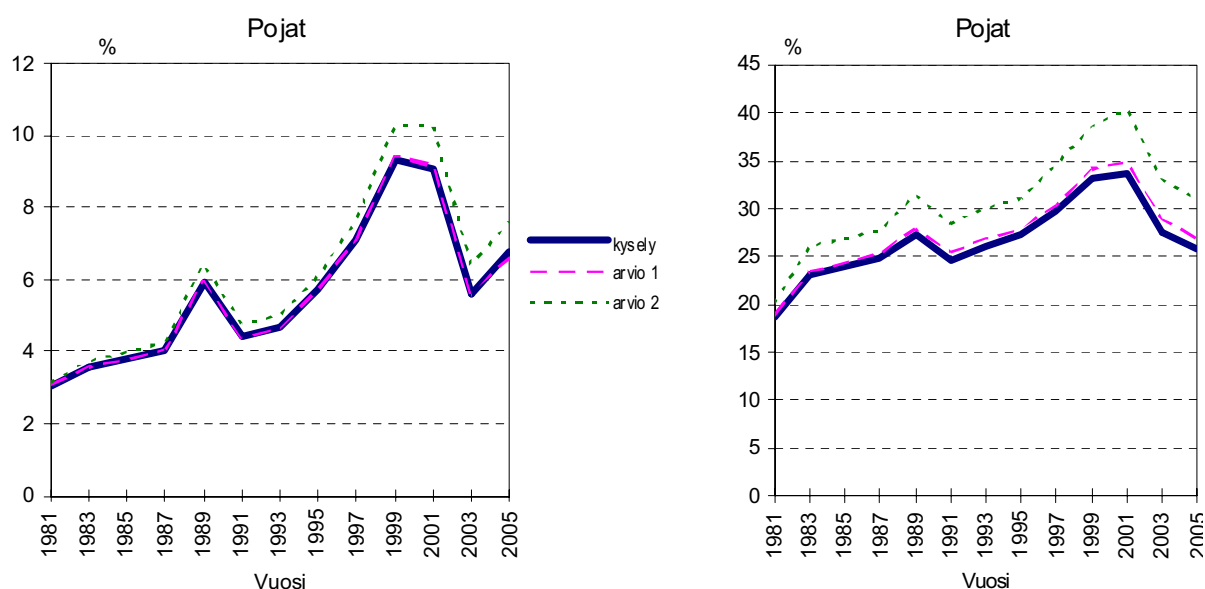
Tärkeää on kuitenkin huomata, että trendien suunta pysyy samana kaikissa tapauksissa vaikka ajan myötä vastausprosentin lasku vaikuttaa tuloksista saattuihin prosenttilukuihin. Myöskään vuoden 2005 osalta ei vastausprosentin lasku näytä selittävän vuosien 2003 ja 2005 välistä eroa.

Taulukossa 1 verrataan vuosien 2003 ja 2005 osalta eri indikaattorien yleisyyttä kyselyssä sekä arvioiden 1 ja 2 perusteella. ”Todellinen” päivittäin tupakoivien osuus voisi olla vuosina 2003-2005 useita prosentteja kyselyssä saatuja korkeampi, samoin tosihumalaan vähintään kerran kuukaudessa juovien osuudet. Tytöillä erot ovat pienempiä kuin pojilla, koska heidän vastausprosenttinsa on parempi ja se on laskenut vähemmän. Erot muiden indikaattorien osalta ovat pienempiä.

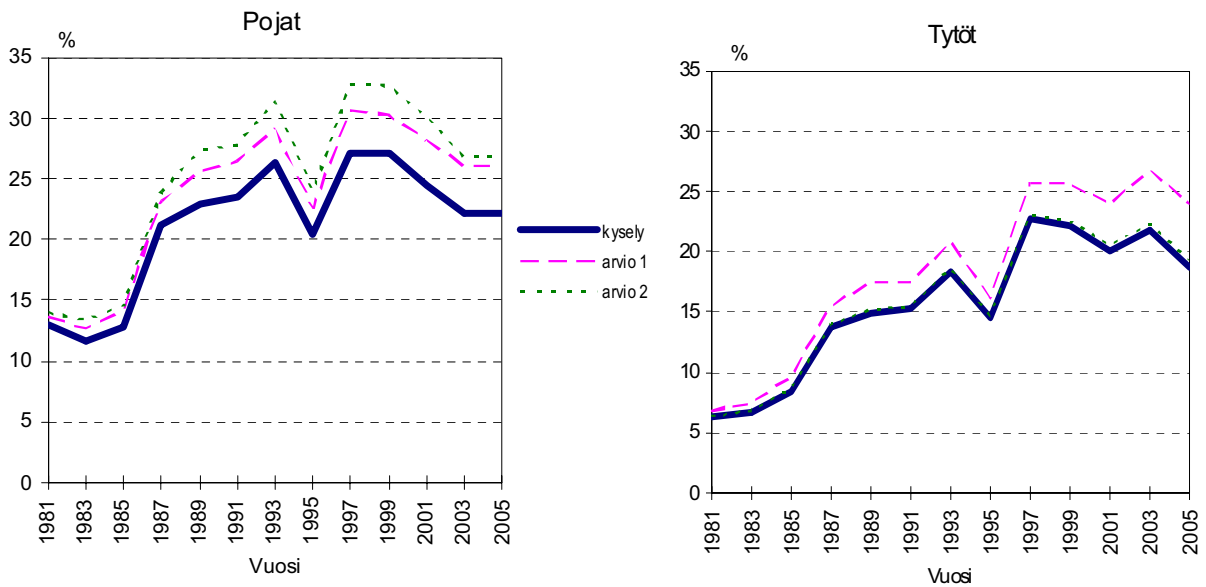
Kuvio 1. Päivittäin tupakoivien 14-18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) aineistosta mitattuna ja kadon käyttäytymiseen perustuvan kahden arviointivaihtoehdon mukaan pojilla ja tytöillä vuosina 1977-2005.

Figure 1. Age-adjusted percentage of 14-18-year-old daily smoking boys and girls in 1977-2005, based on the survey data (respondents) and on two estimates on the behaviour of non-respondents. (boys = pojat, girls = tytöt)

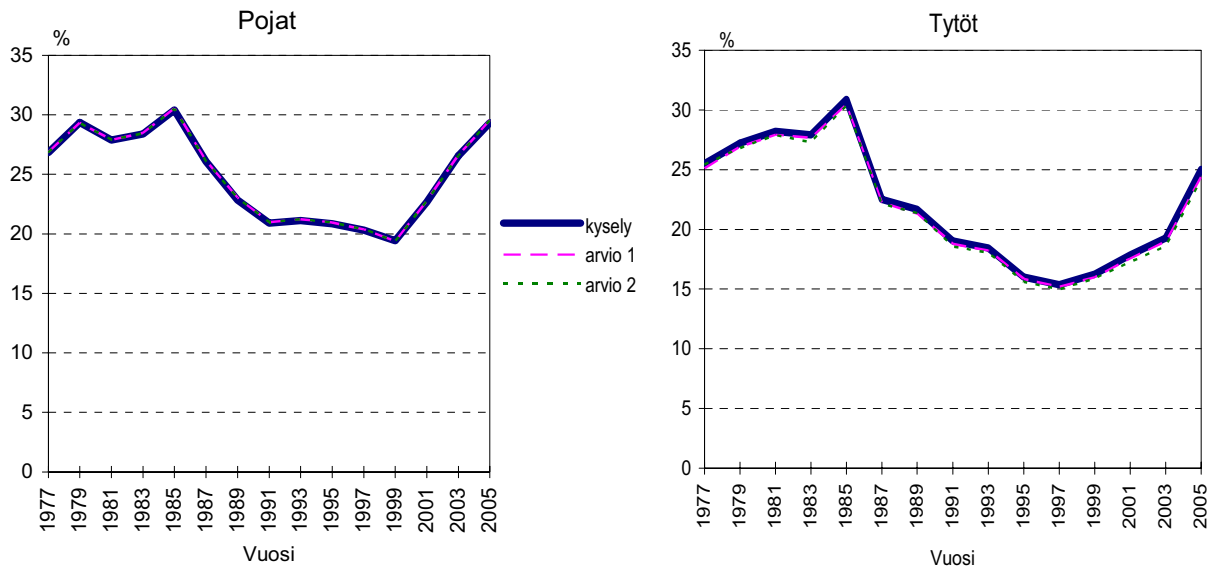
Kuvio 2. Nykyisin nuuskaavien ja nuuskaa kokeilleiden 14-18-vuotiaiden poikien ikävakioidut osuudet (%) aineistosta mitattuna ja kadon käyttäytymiseen perustuvan kahden arviointivaihtoehdon mukaan vuosina 1981-2005.

Figure 2. Age-adjusted percentage of 14-18-year-old boys who currently use snuff and who have tried snuff in 1981-2005, based on the survey data (respondents) and on two estimates on the behaviour of non-respondents. (boys = pojat, girls = tytöt)

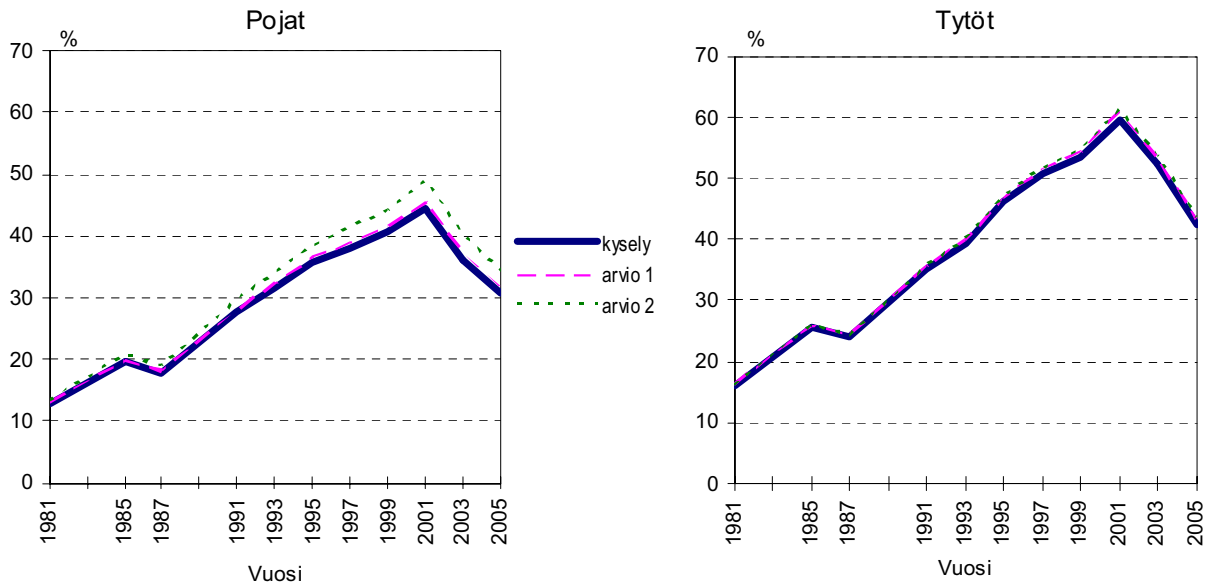
Kuvio 3. Tosihumalaan vähintään kerran kuukaudessa juovien 14-18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) aineistosta mitattuna ja kadon käyttäytymiseen perustuvan kahden arviointivaihtoehdon mukaan pojilla ja tytöillä vuosina 1981-2005.

Figure 3. Age-adjusted percentage of 14-18-year-old boys and girls who drink until really drunk at least once a month in 1981-2005, based on the survey data (respondents) and on two estimates on the behaviour of non-respondents. (boys = pojat, girls = tytöt)

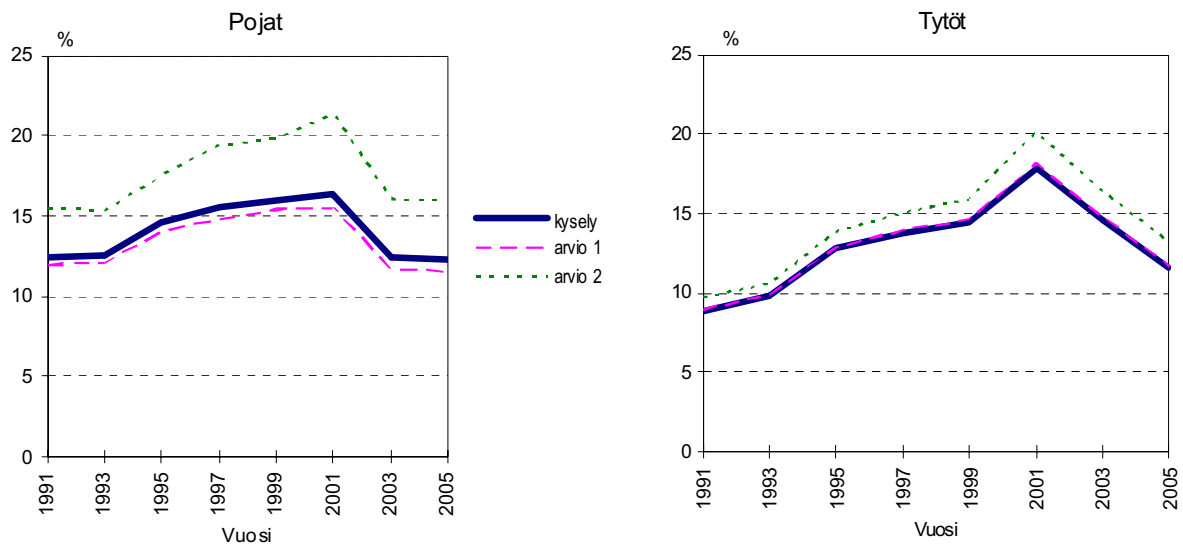
Kuvio 4. Raittiiden 14-18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) aineistosta mitattuna ja kadon käyttäytymiseen perustuvan kahden arviointivaihtoehdon mukaan pojilla ja tytöillä vuosina 1977-2005.

Figure 4. Age-adjusted percentage of 14-18-year-old boys and girls who abstain from alcohol in 1981-2005, based on the survey data (respondents) and on two estimates on the behaviour of non-respondents. (boys = pojat, girls = tytöt)

Kuvio 5. Huumeita kokeilleita tuttavien 14-18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) aineistosta mitattuna ja kadon käyttäytymiseen perustuvan kahden arviointivaihtoehdon mukaan pojilla ja tytöillä vuosina 1981-2005.

Figure 5. Age-adjusted percentage of 14-18-year-old boys and girls who know acquaintances having tried drugs in 1981-2005, based on the survey data (respondents) and on two estimates on the behaviour of non-respondents. (boys = pojat, girls = tytöt)

Kuvio 6. Huumetarjontaa kohdanneiden 14-18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) aineistosta mitattuna ja kadon käyttäytymiseen perustuvan kahden arviointivaihtoehdon mukaan pojilla ja tytöillä vuosina 1981-2005.

Figure 6. Age-adjusted percentage of 14-18-year-old boys and girls who have been offered drugs in 1981-2005, based on the survey data (respondents) and on two estimates on the behaviour of non-respondents. (boys = pojat, girls = tytöt)

Taulukon 1 perusteella nähdään, että sekä vuoden 2003 että 2005 indikaattoreissa on tasovirhettä. Tästä huolimatta pysyy kyselyssä havaittu indikaattorien muutosprosentti vuosien 2003 ja 2005 välillä lähes muuttumattomana, kun varsinaisen kyselyn sijasta käytetään vastaamattomuuden huomioon ottavien arvioiden antamia vuosien välisiä eroja. Taulukossa esitetyt erotukset on laskettu vähentämällä vuoden 2005 luvusta vastaava vuoden 2003 luku sekä kyselyn perusteella että kummankin arvion perusteella. Vuosien 2003 ja 2005 erotusten vaihteluväli on esitetty taulukossa.

Taulukko 1. Keskeisten indikaattorien arvot (%) kyselyssä ja kahdessa vastaamattomuuden vaikutuksen huomioon ottavassa arviossa vuosina 2003 ja 2005. Erotus-sarake tarkoittaa vuosien 2003 ja 2005 välisten muutosten erotuksia, kun nämä lasketaan edellä olevien kolmen sarakkeen perusteella. Ikävakioidu yleisyys 14 – 18-vuotiailla sekä yleisyys 14-vuotiailla sukupuolittain.

Table 1. Main indicator values (%) in the survey data and in two estimates taking into account the non-response effect for years 2003 and 2005. The difference-column indicates the difference of changes between years 2003 and 2005 based on the three preceding columns. Age-adjusted prevalence in 14-18-year-olds and prevalence in 14-year-olds by sex.

Indikaattori ja ikä		Kysely	Arvio1	Arvio2	Pojat			Työt	
					Erotus 2003-5	Kysely	Arvio1	Arvio2	Erotus 2003-5
14 – 18-vuotiaat									
Tupakoi päivittäin	2003	22	25	27	0	25	29	29	-2
	2005	22	25	27		23	27	27	
Nuuskaa nykyisin	2003	6	6	6	+1-+2	1	.	.	
	2005	7	7	8		1	.	.	
Nuuskan kokeilu	2003	21	29	33	-1 - -2	11	.	.	
	2005	20	27	31		7	.	.	
Tosihumala /kk	2003	22	26	27	0	22	27	22	-3
	2005	22	26	27		19	24	19	
Raittiit	2003	27	27	27	+2 -+3	19	19	19	+5-+6
	2005	29	30	30		25	24	24	
Huumeuttavia	2003	36	37	40	-5 - -6	52	54	54	-10- -11
	2005	31	32	34		42	43	44	
Tarjottu huumeita	2003	13	12	16	-1 - 0	15	15	16	0
	2005	12	12	16		12	12	13	
14-vuotiaat									
Tupakoi päivittäin	2003	7	6	10	0 - +1	11	12	13	-1
	2005	8	6	11		10	11	12	
Nuuskaa nykyisin	2003	1	1	1	+1	0	.	.	
	2005	2	2	2		1	.	.	
Nuuskan kokeilu	2003	9	8	11	0- +1	4	.	.	
	2005	9	8	12		3	.	.	
Tosihumala /kk	2003	4	5	8	0	9	10	9	-2- -3
	2005	4	5	8		7	7	7	
Raittiit	2003	50	52	52	0	39	39	36	+6- +8
	2005	58	60	60		46	47	42	
Huumeuttavia	2003	19	19	21	-3 - -4	37	39	40	-8- -9
	2005	16	15	17		29	31	31	
Tarjottu huumeita	2003	4	4	7	0 - -1	8	8	10	-2
	2005	4	3	6		6	6	8	

*Arvio 1 perustuu toistomittaukseen ja arvio 2 kyselyyn vastaamisen ajankohtaan

TAMPEREEN YLIOPISTO
Terveystieteen laitos
33014 TAMPEREEN YLIOPISTO

NUORTEN TERVEYSTAPATUTKIMUS 2005

Hyvä nuori!

Sinut on valittu edustamaan suomalaisia nuoria Nuorten terveystapatutkimukseen. Teemme tutkimusta nuorten terveydestä, tottumuksista ja hyvinvoinnista. Tutkimuksen rahoittaa sosiaali- ja terveysministeriö.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää, että vastaat kaikkiin kysymyksiin. Lomakkeen voit palauttaa oheisessa kirjekuoressa ILMAN POSTIMERKKIÄ. Tallennamme tiedot optisella lukijalla, joten laitathan lomakkeen TAITTAMATTA kirjekuoreen.

Vastaathan jo **VIIKON KULUESSA!**

Koska kysely on lähetetty 12 - 18-vuotiaille, kaikki varttuneemmille tarkoitetut kysymykset eivät ehkä ole ajankohtaisia nuoremmille ja päinvastoin. Vanhempasi voivat halutessaan tutustua lomakkeeseen ennen vastaamistasi. Osoitetietosi olemme saaneet Väestötietojärjestelmästä (Väestörekisterikeskus, PL 70, 00581 Helsinki).

Käsitlemme kaikki lomakkeen tiedot luottamuksellisesti. Lomakkeet on numeroitu, jotta emme lähettäisi uusintakyselyä jo vastanneille.

Tutkimusta koskeviin kyselyihin vastaavat tutkija Susanna Rainio, puh. 03-215 7997, ja tutkimussihteeri Marja Vajaranta, puh. 03-215 7926.

Helmikuussa 2005

Arja Rimpelä
Kansanterveystieteen professori
Tampereen yliopisto, terveystieteen laitos

Ruotsinkielisille vastaajille / Till Dig som har svenska som modersmål:

*Denna enkät är endast på finska och vi förstår, att det för Dig som har svenska som modersmål kan vara svårt att besvara frågorna på finska. Ifall Du inte kan besvara frågorna på finska, ber vi Dig vänligen returnera blanketten till oss. Då skickar vi inga påminnelser till Dig.
Tack för Ditt samarbete!*

TÄYTTÖOHJE

Lue ensin koko kysymys. Vastaa merkitsemällä rasti oikean tai sopivimman vaihtoehdon mukaiseen ruutuun. Jos kysymyksessä ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja, kirjoita vastaus sitä varten varatulle viivalle. Käytä pehmeää lyijykynää, kuulakärkikynää tai muuta TUMMAA, ohutkärkistä, selvästi näkyvää kynää. Virheen sattuessa ÄLÄ KÄYTÄ PYYHEKUMIA, vaan täytä väärin merkitsemäsi ruutu kokonaan ja rastita oikea vaihtoehto.

Näin: virhe oikea

Joidenkin kysymysten jälkeen huomautetaan, että voit siirtyä suoraan numerolla ilmoitettuun kysymykseen. Tällöin Sinun ei tarvitse vastata väliin jääviin kysymyksiin.

1. Sukupuoli

- tyttö
 poika

2. Syntymäaika ____ / ____ 1 9 ____

3. Pituus

--	--	--

 cm

4. Paino

--	--	--

 kg

5. Millaisella paikkakunnalla asut nykyisin?

- KAUPUNGISSA keskustassa tai muussa taajamassa
 KAUPUNGISSA keskustan ja taajamien ulkopuolella
 MAASEUDULLA kirkonkylässä, asutuskeskuksessa tai muussa taajamassa
 MAASEUDULLA kirkonkylän, asutuskeskusten ja muiden taajamien ulkopuolella

6. Mikä on isäsi tai muun huoltajasi pääammatti, -toimi tai -toiminta?

MERKITSE AMMATTI MAHDOLLISIMMAN TARKASTI.

(Esim. koneasentaja, lähihoitaja, puutarhayrittäjä.) Vältä ylimalkaisia nimikkeitä (esim. työmies, insinööri), oppiarvoja ja arvonimiä (esim. merkonomi, maisteri, kunnallisneuvos). Eläkkeellä olevalle myös entinen ammatti (esim. eläkkeellä, myyntipäällikkö).

7. Minkälaista työtä isäsi tai muu huoltajasi tekee suurimman osan vuodesta? Jos hän on nykyisin eläkkeellä tai työtön, merkitse aikaisempi työ.

- suunnittelu-, hallinto-, opetus-, tutkimus- tai muut vastaavat tehtävät
 työnjohtotehtävät teollisuudessa, rakennustöissä, metsätöissä, kuljetusalalla tms.
 ruumiillinen työ teollisuudessa, rakennustöissä, metsätöissä, kuljetusalalla tms.
 toimistotyö, palvelutyöt kaupassa ja baarissa, hoitotyö ja muut vastaavat työt
 maanviljelys-, karjanhoito ja muu maataloustyö
 muu työ, millainen? _____

8. Kuuluuko perheeseesi?

- äiti ja isä
 äiti ja isäpuoli
 isä ja äitipuoli
 vain äiti
 vain isä
 avo/aviomies tai -vaimo
 joku muu huoltaja, kuka? _____

9. Seurusteletko nykyisin vakituisesti?

- kyllä
 en

10. Minkälainen koulutus vanhemmillasi on (merkitse korkein koulutus)?

	Isä	Äiti
kansakoulu tai peruskoulu, ei muuta	☐	☐
kansa- tai peruskoulu ja ammattikoulutus (ammattikoulu, kurseja tms.)	☐	☐
keskikoulu (ja ammatillisia opistoja tms.)	☐	☐
ylioppilastutkinto (ja ammatillisia opistoja tms.)	☐	☐
korkeakoulu- tai yliopistotutkinto (maisteri, diplomi-insinööri tms.)	☐	☐

KOULUNKÄYNTI JA TYÖ

11. Millaisia suunnitelmia Sinulla on jatkaa koulunkäyntiä ja opiskelua?

- haen yliopistoon tai korkeakouluun (lukion tai muun koulutuksen jälkeen)
- käyn lukion ja suoritan ammatillisen tutkinnon
- suoritan ammatillisen tutkinnon
- en aio enää jatkaa opintoja
- en osaa sanoa

12. Käytkö koulua tai opiskeletko nykyisin?

- en ole koulussa enkä opiskele (voit siirtyä kysymykseen 15)
- olen koulussa tai opiskelen päätoimisesti
- olen koulussa tai opiskelen muun työn ohella

13. Minkälaisessa oppilaitoksessa opiskelet?

- peruskoulu tai vastaava
- lukio
- yliopisto, korkeakoulu, ammattikorkeakoulu
- ammatillinen oppilaitos
- yhdistetty ammatillinen oppilaitos ja lukio
- muu, mikä? _____

14. Minkälaisen todistuksen sait viimeksi? Oliko se luokan tai kurssin keskitasoon verrattuna

- paljon parempi
- hieman parempi
- suurinpiirtein luokan keskitasoa
- hieman huonompi
- huomattavasti huonompi

TERVEYS

15. Mitä mieltä olet terveydentilastasi? Onko se tällä hetkellä

- erittäin hyvä
- melko hyvä
- keskinkertainen
- melko huono
- erittäin huono

16. Mitä mieltä olet painostasi? Oletko mielestäsi

- paljon ylipainoinen
- jonkin verran ylipainoinen
- sopivan painoinen
- jonkin verran alipainoinen
- paljon alipainoinen

17. Onko Sinulla viimeksi kuluneen PUOLEN VUODEN aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein? Rastita sopivin vaihtoehto joka riviltä.

	Harvoin tai ei lainkaan	Noin kerran kuussa	Noin kerran viikossa	Lähes joka päivä
Vatsakipu	☐	☐	☐	☐
Jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta	☐	☐	☐	☐
Ärtyneisyyttä tai kiukunpurkauksia	☐	☐	☐	☐
Vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin	☐	☐	☐	☐
Päänsärkyä	☐	☐	☐	☐
Käsien vapinaa	☐	☐	☐	☐
Väsymystä tai heikotusta	☐	☐	☐	☐
Huimauksen tunnetta	☐	☐	☐	☐

18. Entä onko Sinulla viimeksi kuluneen PUOLEN VUODEN aikana ollut selkä-, niska- tai hartiakipuja?

	Harvoin tai ei lainkaan	Noin kerran kuussa	Noin kerran viikossa	Lähes joka päivä
Selän alaosan kipuja	☐	☐	☐	☐
Niska- tai hartiakipu	☐	☐	☐	☐

19. Onko Sinulla jokin pitkäaikainen sairaus, vika tai vamma, joka häiritsee jatkuvasti toimintaasi?

- ei
 kyllä, minkälainen?
-

20. Käytätkö jatkuvasti tai lähes jatkuvasti jotakin lääkärin määräämää lääkettä?

- en
 kyllä, mitä? _____

21. Oletko viimeksi kuluneen VUODEN aikana käyttänyt seuraavia lääkkeitä tai muita valmisteita SUORITUSKYVYN PARANTAMISEKSI? Rastita kaikki, joita olet käyttänyt.

- proteiiniainvalmisteita
 anabolisia steroideja tai kasvuhormonia
 rautavalmisteita
 vitamiineja
 luontaistuotteita
 muuta, mitä? _____

22. Onko Sinua viimeksi kuluneen KUUKAUDEN aikana usein vaivannut alakuloinen, masentunut tai toivoton mieliala?

- kyllä
 ei

23. Onko Sinusta viimeksi kuluneen KUUKAUDEN aikana usein tuntunut siltä, että mikään ei kiinnosta tai tuota mielihyvää?

- kyllä
 ei

24. Oletko viime vuonna (2004) tai tänä vuonna käyttänyt mitään mielenterveyspalveluja (esim. lasten- tai nuorisopsykiatrian poliklinikka, kasvatus- tai perheneuvola, psykologi tai psykiatri)? Kuinka monta kertaa yhteensä?

- en kertaakaan
 yhden kerran
 kaksi kertaa
 3 - 4 kertaa
 5 - 10 kertaa
 yli 10 kertaa

TUPAKOINTI

25. Kuinka monta tuntia keskimäärin päivässä olet tupakansavuisissa tiloissa?

- en yleensä lainkaan
 alle tunnin
 1 - 5 tuntia
 yli 5 tuntia

26. Saako kotonasi tupakoida?

- kukaan ei saa tupakoida missään
 tupakointi on sallittu vain joissakin paikoissa tai joskus
 kotonani saa tupakoida vapaasti
 en osaa sanoa

27. Oletko koskaan polttanut (kokeillut) tupakkaa?

- en (voit siirtyä kysymykseen 37)
 olen

28. Kuinka monta savuketta, piipullista ja sikaria olet polttanut yhteensä tähän mennessä?

- en yhtään (voit siirtyä kysymykseen 37)
 vain yhden (voit siirtyä kysymykseen 37)
 noin 2 - 50
 yli 50

29. Koska olet viimeksi polttanut savukkeen, sikarin tai piipullisen?

- eilen tai tänään
 2 - 4 päivää sitten
 noin viikko sitten
 noin 2 viikkoa - 2 kuukautta sitten
 noin 2 kuukautta - puoli vuotta sitten
 yli puoli vuotta sitten (voit siirtyä kysymykseen 37)

30. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten NYKYISTÄ TUPAKOINTIASI?

- tupakoin kerran päivässä tai useammin
 tupakoin kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin
 tupakoin harvemmin kuin kerran viikossa
 olen lakossa tai lopettanut tupakoinnin

31. Kuinka paljon poltat nykyisin tai poltit ennen lakkoa päivässä? Vastaa jokaiseen kohtaan.

Tehdasvalmisteisia savukkeita   kpl päivässä

Itsekäärityjä savukkeita   kpl päivässä

Sikareita tai piippua   kertaa päivässä

32. Oletko ostanut viimeisen KUUKAUDEN aikana itsellesi tupakkaa?

- en
 olen ostanut, MISTÄ (vastaa kaikkiin kohtiin)

	En	Kyllä
Kaupasta	☐	☐
Kioskista	☐	☐
Kavereilta	☐	☐
Huoltoasemalta	☐	☐
Baarista	☐	☐
Automaatista	☐	☐
Ruotsin tai Viron matkoilta	☐	☐
Katukaupasta	☐	☐
Internetistä	☐	☐
Muualta, mistä?	☐	☐

33. Jos tupakoit nykyisin, montako kertaa olet ollut tupakkalakossa viimeksi kuluneen PUOLEN VUODEN aikana?

- en kertaakaan
 kerran
 kaksi kertaa tai useammin

34. Jos tupakoit nykyisin, oletko ajatellut yrittää tupakoinnin lopettamista lähiaikoina?

- en
 olen

35. Tupakoitko äidin tai isän läsnäollessa?

- en koskaan
 silloin tällöin
 usein

36. Tietävätkö vanhempasi, että tupakoit?

- eivät tiedä
 kyllä, toinen vanhemmistani tietää
 kyllä, molemmat tietävät
 en osaa sanoa

KAIKKI VASTAAVAT

37. Ovatko vanhempasi tupakoineet Sinun elin-aikanasi?

	Isä	Äiti
Ei ole koskaan tupakoinut	☐	☐
On tupakoinut, mutta lopettanut	☐	☐
Tupakoi nykyisin	☐	☐
Ei ole isää/äitiä tai en osaa sanoa	☐	☐

38. Sallivatko tai jos tupakoisit, sallisivatko vanhempasi Sinun polttaa kotona?

- ei
 kyllä
 en tiedä

39. Oletko koskaan kokeillut nuuskaamista? Montako kertaa yhteensä tähän mennessä?

- en ole kokeillut
 olen kokeillut kerran
 olen nuuskannut 2 - 50 kertaa
 olen nuuskannut yli 50 kertaa

40. Nuuskaatko nykyisin?

- en lainkaan
 silloin tällöin
 kerran päivässä tai useammin

41. Oletko nähnyt VIIME KUUKAUDEN aikana tupakkamainoksen Suomessa jossakin seuraavista paikoista? Vastaa jokaiseen kohtaan.

	Olen nähnyt	En ole nähnyt
Aikakauslehdessä	☐	☐
Sanomalehdessä	☐	☐
Televisiossa	☐	☐
Internetissä tai sähköpostissa	☐	☐
Muualla, missä?	☐	☐

42. Tiedätkö tuttaviesi joukossa jonkun, joka viimeksi kuluneen VUODEN aikana olisi kokeillut huumaavia aineita (hasista, tinneriä tai muuta nuuhkittavaa, lääkkeitä joista saa humalan, tai muita vastaavia aineita) ?

- en tiedä ketään nuorta
- tiedän yhden nuoren
- tiedän 2-5 nuorta
- tiedän useampia kuin 5 nuorta

43. Onko Sinulle viimeksi kuluneen VUODEN aikana tarjottu huumaavia aineita SUOMESSA?

- ei
- kyllä, rastita ne, jotka ovat tarjonneet
  - ystävät tai tuttavat
  - tuntemattomat henkilöt

LIIKUNTA JA NUKKUMINEN

44. Kuinka usein harrastat urheilua tai liikuntaa vapaa-aikanasi?

A URHEILUSEURAN järjestämissä harjoituksissa, kilpailuissa tai otteluissa?

- en lainkaan
- harvemmin kuin kerran kuukaudessa
- 1 - 2 kertaa kuukaudessa
- noin kerran viikossa
- 2 - 3 kertaa viikossa
- 4 - 5 kertaa viikossa
- suunnilleen joka päivä

B MUULLA TAVOIN VAPAA-AIKANASI?

- en lainkaan
- harvemmin kuin kerran kuukaudessa
- 1 - 2 kertaa kuukaudessa
- noin kerran viikossa
- 2 - 3 kertaa viikossa
- 4 - 5 kertaa viikossa
- suunnilleen joka päivä

45. Mikä seuraavista vaihtoehdoista parhaiten kuvaa Sinun liikunnanharrastustasi? Harrastan urheilua tai liikuntaa YLEENSÄ siten, että

- en hengästy enkä hikoile
- hengästyn tai hikoilen vähän
- hengästyn ja hikoilen jonkin verran
- hengästyn ja hikoilen runsaasti
- en harrasta lainkaan liikuntaa vapaa-aikanani

46. Kuinka monta tuntia KOULULIIKUNTAA Sinulla on ollut keskimäärin viikossa viime jakson aikana, tai jos luokallasi ei ole jaksoa, niin viime kuukauden aikana?

- ei yhtään tuntia viikossa
- yksi tunti viikossa
- kaksi tuntia viikossa
- kolme tuntia viikossa
- neljä tuntia viikossa
- yli neljä tuntia viikossa
- en ole koulussa tai en voi osallistua

47. Mikä seuraavista vaihtoehdoista parhaiten kuvaa Sinun KOULULIIKUNTAASI?

- en hengästy enkä hikoile
- hengästyn tai hikoilen vähän
- hengästyn ja hikoilen jonkin verran
- hengästyn ja hikoilen runsaasti

48. Mihin aikaan tavallisesti menet nukkumaan koulu- tai työpäivinä?

- noin klo 21 tai aikaisemmin
- noin 21.30
- noin 22
- noin 22.30
- noin 23
- noin 23.30
- noin 24
- noin 00.30 tai myöhemmin

49. Mihin aikaan tavallisesti heräät koulu- tai työpäivinä?

- noin klo 6 tai aikaisemmin
- noin 6.30
- noin 7
- noin 7.30
- noin 8
- noin 8.30 tai myöhemmin

50. Onko nukkumaanmenoaikasi tavallisesti säännöllinen?

- hyvin säännöllinen
- melko säännöllinen
- melko epäsäännöllinen
- hyvin epäsäännöllinen

51. Tunnetko itsesi AAMULLA herätessäsi tavallisesti pirteäksi?

- usein tai joka aamu
- melko usein
- silloin tällöin
- harvoin tai en koskaan

52. Oletko tuntenut itsesi väsyneeksi PÄIVÄS-AIKAAN viimeisen KUUKAUDEN aikana?

- en koskaan
- harvemmin kuin kerran viikossa
- 1-2 päivänä viikossa
- 3-5 päivänä viikossa
- päivittäin tai lähes päivittäin

VAPAA-AJAN VIETTO

53. Onko Sinulla säännöllinen viikottainen harrastus KODIN ULKOPUOLELLA?

- ei
- kyllä

54. Jos on, kuinka monena iltana TULET KOTIIN vasta noin klo 21 tai myöhemmin?

- en yhtenäkkään iltana
- kerran viikossa
- 2-3 kertaa viikossa
- 4-7 kertaa viikossa

Mikä harrastus kestää näin myöhään?

---

55. Kuinka paljon keskimäärin käytät aikaasi PÄIVITTÄIN seuraaviin asioihin?

	En lainkaan	En joka päivä	Tunnin tai alle	2 - 3 tuntia	4 - 5 tuntia	Yli 5 tuntia
Katselen televisiota, videota tai DVD:tä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oleskelen kadulla tai ulkona muuten vaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pelaan tietokone-, Internet-, TV- tai konsolipelejä (PlayStation,Xbox ym.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Käytän tietokonetta sähköpostiin, kirjoittamiseen, tiedonhakuun ym.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Käytän kännykkää soittamiseen, pelaamiseen, tekstiviesteihin ym.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

56. Oletko hakenut viimeksi kuluneen PUOLEN VUODEN aikana omaa terveyttäsi, sairauttasi tai kehitystäsi koskevaa tietoa INTERNETISTÄ?

en ole

olen, mistä asioista? _____

_____

ALKOHOLIN KÄYTTÖ

57. Kuinka vanha olit, kun ensimmäisen kerran joit alkoholijuomaa?

vuotta

en ole juonut alkoholijuomaa

58. Kuinka usein kaiken kaikkiaan käytät alkoholia? Koeta ottaa mukaan myös ne kerrat, jolloin nautit hyvin pieniä määriä alkoholia, vaikkapa vain puoli pulloa keskiolutta tai tilkan viiniä.

päivittäin

pari kertaa viikossa

kerran viikossa

pari kertaa kuukaudessa

noin kerran kuukaudessa

noin kerran parissa kuukaudessa

3 - 4 kertaa vuodessa

kerran vuodessa tai harvemmin

en käytä alkoholijuomia (voit siirtyä kysymykseen 63)

59. Entä kuinka usein käytät alkoholia TOSI HUMALAAAN asti?

kerran viikossa tai useammin

noin 1 - 2 kertaa kuukaudessa

harvemmin

en koskaan

60. Kun viimeksi joit jotain alkoholijuomaa, olitko oman käsityksesi mukaan

täysin selvä

lievästi päihtynyt

kovasti päihtynyt

niin humalassa, että sammuin

61. Muistele viimeistä juomakertaasi ja kuvaa omin sanoin mahdollisimman tarkkaan MITÄ JOIT ja KUINKA PALJON? (Jos joit yhdessä ystävien kanssa, kerro paljonko Sinä itse joit.)

_____

_____

_____

_____

_____

_____

62. Oletko joskus ollut eri mieltä tai joutunut selkkauksiin alkoholinkäyttösi vuoksi?

	Kyllä	En
Vanhempiesi kanssa	☐	☐
Tovereittesi kanssa	☐	☐
Poikaystäväsi kanssa	☐	☐
Tyttöystäväsi kanssa	☐	☐
Tanssipaikan tai discon järjestysmiehen kanssa	☐	☐
Opettajan kanssa	☐	☐
Työnantajan tai esimiehen kanssa	☐	☐
Poliisin kanssa	☐	☐
Lastenhuolto- tai nuorisoviranomaisten kanssa	☐	☐

RUOKATOTTUMUKSET

63. Kuinka usein syöt AAMIAISEN (voileipää, maitoa, puuroa tai vastaavaa aamulla ennen kouluun tai töihin lähtöä)?

- päivittäin
 noin 3 - 4 kertaa viikossa
 noin kerran viikossa tai harvemmin

64. Kuinka usein syöt LOUNAAN (keskipäivän lämpimän aterian koulussa, työpaikalla, kotona tai muualla)?

- päivittäin
 noin 3 - 4 kertaa viikossa
 noin kerran viikossa tai harvemmin

65. Kuinka usein syöt PÄIVÄLLISEN (lämpimän aterian iltapäivällä tai illalla)?

- päivittäin
 noin 3 - 4 kertaa viikossa
 noin kerran viikossa tai harvemmin

66. Kuinka monta kertaa päivässä syöt välipaloja, pikku purtavaa tai muuta naposteltavaa varsinaisten aterioiden lisäksi?

noin   kertaa päivässä

- en yleensä syö välipaloja, pikku purtavaa tai muuta naposteltavaa

67. Syötkö yleensä välipaloja, pikku purtavaa tai muuta naposteltavaa samalla, kun katsot televisiota, videota tai DVD:tä?

- en koskaan
 silloin tällöin
 usein
 lähes aina katsoessani

68. Syötkö yleensä välipaloja, pikku purtavaa tai muuta naposteltavaa samalla, kun pelaat tietokone-, Internet-, TV- tai konsolipelejä?

- en koskaan
 silloin tällöin
 usein
 lähes aina pelatessani

69. Mikä seuraavista vaihtoehdoista parhaiten kuvaa perheesi ateriointia iltapäivällä tai illalla?

- ei varsinaista aterialla, vaan jokainen ottaa itselleen syötävää
 valmistetaan aterialla, mutta koko perhe ei syö yhtä aikaa
 syömme yhteisen aterian ja yleensä kaikki ovat ruokapöydässä

70. Kuinka monta kupillista kahvia juot päivässä?

noin   kupillista

- en juo kahvia

71. Juotko joskus seuraavia erikoiskahveja?

	Kyllä	En
Cappuccino	☐	☐
Espresso	☐	☐
Café au lait	☐	☐
Caffé latte	☐	☐
Maustetut kahvit	☐	☐
Kylmät kahviuomat	☐	☐

72. Minkälaista maitoa juot tavallisesti?

- en juo maitoa
- rasvatonta maitoa
- ykkösmaitoa (1% rasvaa)
- kevytmaitoa
- kulutusmaitoa/täysmaitoa
- muuta, mitä? _____

73. Kuinka usein harjaat hampaasi?

- en koskaan
- noin kerran viikossa tai harvemmin
- pari kolme kertaa viikossa
- noin 4-5 kertaa viikossa
- noin kerran päivässä
- useampia kertoja päivässä

KAIKKI VASTAAVAT

74. Kuinka paljon Sinulla on rahaa käytettävissä keskimäärin VIIKOSSA (pois lukien asunto-, ruoka- ja vaatemenot)?

- alle 1 €
- 1-2 €
- 3-4 €
- 5-6 €
- 7-9 €
- 10-16 €
- 17-33 €
- 34-67 €
- yli 67 €

76. Mikä on isäsi nykyinen työtilanne?

- työssä kodin ulkopuolella
- työssä kotona
- työtön tai pakkolomalla
- eläkkeellä tai pitkäaikaisella sairauslomalla

77. Tietävätkö vanhempasi, missä vietät perjantai- ja lauantai-iltasi?

- tietävät aina
- tietävät joskus
- useimmiten eivät tiedä

75. Mikä on äitisi nykyinen työtilanne?

- työssä kodin ulkopuolella
- työssä kotona
- työtön tai pakkolomalla
- eläkkeellä tai pitkäaikaisella sairauslomalla

78. Tuntevatko vanhempasi useimmat ystäväsi?

- molemmat tuntevat
- vain isä tuntee
- vain äiti tuntee
- ei kumpikaan tunne

79. Miten helppoa tai vaikeaa Sinun on kertoa seuraaville henkilöille asioista, jotka todella vaivaavat Sinua?

- ISÄLLE
- hyvin helppoa
  - helppoa
  - vaikeaa
  - hyvin vaikeaa
  - ei ole isää

- ÄIDILLE
- hyvin helppoa
  - helppoa
  - vaikeaa
  - hyvin vaikeaa
  - ei ole äitiä

- YSTÄVILLE
- hyvin helppoa
  - helppoa
  - vaikeaa
  - hyvin vaikeaa
  - ei ole ystäviä

POJILLE

80. Minkä ikäinen olit, kun Sinulla oli ensimmäinen siemensyöksy?

- minulla ei ole vielä ollut siemensyöksyä
- 10-vuotias tai nuorempi
- 11-vuotias
- 12-vuotias
- 13-vuotias
- 14-vuotias
- 15-vuotias tai vanhempi

TYTÖILLE

81. Minkä ikäinen olit, kun Sinulla oli ensimmäiset kuukautiset?

- minulla ei ole vielä ollut kuukautisia
- 10-vuotias tai nuorempi
- 11-vuotias
- 12-vuotias
- 13-vuotias
- 14-vuotias
- 15-vuotias tai vanhempi

MIELIPIDEVÄITTÄMÄT

82. Tupakointi on luusereiden puuhaa.

- ehdottomasti samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- vaikea sanoa
- hieman eri mieltä
- ehdottomasti eri mieltä

83. On oikein, että tupakan myynti alle 18-vuotiaalle on kiellettyä.

- ehdottomasti samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- vaikea sanoa
- hieman eri mieltä
- ehdottomasti eri mieltä

84. Kahviloiden, baarien ja ravintoloiden tulee olla savuttomia.

- ehdottomasti samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- vaikea sanoa
- hieman eri mieltä
- ehdottomasti eri mieltä

85. Kohtuullinen alkoholin käyttö kuuluu tavalliseen elämänmenoon.

- ehdottomasti samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- vaikea sanoa
- hieman eri mieltä
- ehdottomasti eri mieltä

Kiitämme yhteistyöstä!

- 2005: 1 Mielenterveyden häiriöt työkyvyttömyyseläkkeen syynä - ajatuksia ehkäisystä, hoidosta ja kuntoutuksesta.
ISBN 952-00-1593-0
ISBN 952-00-1678-3 (PDF)
- 2 Anna-Liisa Salminen, Pirjo-Liisa Kotiranta. Eletään hyvää elämää. Itse. Kansallinen ITSE-hanke apuvälineosaamista ja –palveluja kehittämässä.
ISBN 952-00-1611-2 (nid.)
ISBN 952-00-1612-0 (PDF)
- 3 Asko Rauta. Selvitys maahanmuuttajien mielenterveyspalvelujen tarpeesta ja saatavuudesta. (Julkaistaan ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1666-X (nid.)
ISBN 952-00-1667-8 (PDF)
- 4 Erkki Paara. Vammaispalvelujen järjestäminen ja osaaminen. Selvitys vammaislakien yhdistämisestä.
ISBN 952-00-1636-8 (nid.)
ISBN 952-00-1637-6 (PDF)
- 5 Työsuojelustrategian seurantaraportti 2004.
ISBN 952-00-1699-6 (nid.)
ISBN 952-00-1700-3 (PDF)
- 6 Helena Piirainen et al. Työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutus ja käyttö vuonna 2003.
ISBN 952-00-1701-1 (nid.)
ISBN 952-00-1702-X (PDF)
- 7 Petri Virtanen, Jarkko Tonttila. Palvelujärjestelmä toimivaksi. Seutukunnallisten kehittämishankkeiden ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiskokeilujen arviointi.
ISBN 952-00-1707-0 (nid.)
ISBN 952-00-1708-9 (PDF)
- 8 Asko Suikkanen, Ritva Linnakangas, Minna Harjajärvi, Maria Martin. Kokeilusta KIPINÄÄ. Keski-ikäisten pitkäaikaistyöttömien kuntoutuskokeilun arviointi.
ISBN 952-00-1722-4 (nid.)
ISBN 952-00-1723-2 (PDF)
- 9 Hanna Jurvansuu, Pekka Huuhtanen. Työolojen kehitys työsuojeluhallinnon painoalueilla 1997-2003.
ISBN 952-00-1719-4 (nid.)
ISBN 952-00-1726-7 (PDF)
- 10 Olli Oosi, Petri Virtanen, Jarkko Tonttila. Työ tekijäänsä kiittää. Työolojen kehittämishankkeiden arviointi.
ISBN 952-00-1746-1 (nid.)
ISBN 952-00-1747-X (PDF)
- 11 Anna-Mari Ruonakoski, Sakari Somerpalo, Juha Kaakinen, Riitta Kinnunen. Esteettömyys ja ikääntyneiden palvelutarve.
ISBN 952-00-1750-X (nid.)
ISBN 952-00-1751-8 (PDF)

- 2005:12 Arbetarskyddsstrategins uppföljningsrapport 2004.
ISBN 952-00-1758-5 (inh.)
ISBN 952-00-1759-3 (PDF)
- 13 Occupational Safety and Health Strategy. Follow-up Report 2004.
ISBN 952-00-1760-5 (print)
ISBN 952-00-1761-5 (PDF)
- 14 Kari Pesonen. Ympäristömelun haittojen arvioinnin perusteita.
ISBN 952-00-1684-8 (nid.)
ISBN 952-00-1685-6 (PDF)
- 15 Ossi Piironen, Reetta Siukola. Ehkäisevän päihdetyön toimintalinjoja. Alkoholiohjelmiaan liit-
tyneiden sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintalinjoja 2004-2005.
ISBN 952-00-1782-8 (nid.)
ISBN 952-00-1783-6 (PDF)
- 16 Hyvinvointi 2015. Sosiaalialan tulevaisuus –seminaari 10.5.2005. Toim. Reijo Väärälä, Milla
Roos.
ISBN 952-00-1786-0 (nid.)
ISBN 952-00-1787-9 (PDF)
- 17 Rauni Väänänen-Sainio. Vanhusten ja vammaisten kotiin annettavien palvelujen ja asumis-
palvelujen asiakasmaksujen uudistaminen. (Julkaistaan ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1792-5 (PDF)
- 18 Erna Snellman, Markku Pekurinen. Erityisen kalliit ja vaativat hoidot. Erityisen kalliin hoidon,
vaativan erityistason keskitettävän hoidon ja TEO:n kriminaalipotilaisiksi määrittämien hoidon
kustannukset vuonna 2004.
ISBN 952-00-1770-4 (nid.)
ISBN 952-00-1771-2 (PDF)
- 19 Kaija Hasunen, Sanna Ryyänen. Imeväisikäisten ruokinta Suomessa vuonna 2005.
ISBN 952-00-1799-2 (nid.)
ISBN 952-00-1800-X (PDF)
- 20 Työsuojelurahasto – tulevaisuuden edelläkävijä vai perässähihtäjä? Työsuojelurahaston ar-
viointi.
ISBN 952-00-1813-1 (nid.)
ISBN 952-00-1814-X (PDF)
- 21 Eija Hukkanen, Marjukka Vallimies-Patomäki. Yhteistyö ja työnjako hoitoon pääsyn turvaa-
misessa. Selvitys Kansallisen terveystieteen työnjakopiloteista.
ISBN 952-00-1805-0 (nid.)
ISBN 952-00-1806-9 (PDF)
- 22 Tuovi Hakulinen, Marjaana Pelkonen, Arja Haapakorva. Äitiys- ja lastenneuvolatyö Suo-
messä.
ISBN 952-00-1840-9 (nid.)
ISBN 952-00-1841-7 (PDF)
- 23 Arja Rimpelä, Susanna Rainio, Lasse Pere, Tomi Lintonen, Matti Rimpelä. Tupakkatuottei-
den ja päihteiden käyttö 1977-2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005.
ISBN 952-00-1854-9 (nid.)
ISBN 952-00-1855-7 (PDF)
- 24 Reetta Siukola. Tasa-arvoa alkoholityöhön. Alkoholipolitiikan valtavirtaistamisselvitys.
ISBN 952-00-1874-3 (nid.)
ISBN 952-00-1875-1 (PDF)

- 2005:25 Työhyvinvointitutkimus Suomessa ja sen painoalueet terveyden ja turvallisuuden näkökulmasta.
ISBN 952-00-1778-X (nid.)
ISBN 952-00-1779-8 (PDF)
- 26 Heli Rantsi. Potilaan liikkumisen avustus- ja siirtomenetelmien opetus sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksissa.
ISBN 952-00-1830-1 (nid.)
ISBN 952-00-1831-X (PDF)